

ДЖАК КЕРУАК

САМОТЕН ПЪТЕШЕСТВЕНИК

Превод от английски: Вергил Немчев, 2012

chitanka.info

ВЪВЕДЕНИЕ ОТ АВТОРА

Име: Джак Керуак

Народност: Франкоамериканец

Месторождение: Лоуел, Масачузетс

Дата на раждане: 12 март 1922 година

Образование (*посещавани училища, курсове, образователни степени и години*): Средно училище в Лоуел, Масачузетс; мъжка гимназия „Хорас Ман“; Колумбийски колеж (1940–1942); Ново училище за социални изследвания (1948–1949). Свободни изкуства, няма придобити академични степени (1936–1949). Завърших с „отличен“ курса по английски език (Шекспир) в Колумбийския колеж при Марк ван Дорен^[1]. Провалих се по химия в Колумбийския колеж. Среден успех от мъжка гимназия „Хорас Ман“ (1939–1940): 92. Играл съм футбол в университетския отбор. Също в отборите по лека атлетика, бейзбол, шахмат.

Женен: Съвсем не.

Деца: Не.

Основни занятия и/или назначения: Всичко. По-точно: кухненски работник на кораб, работник на бензиностанция, палубен работник на кораб, спортен журналист във вестник („Лоуел Сън“), влаков спирач, рецензент за „Туенти Сенчъри Фокс“ в Ню Йорк, продавач на щанд за газирани напитки, железопътен чиновник, както и носач на багаж, берач на памук, хамалин, валцовчик във военен завод през 1942, горски надзирател през 1956, строителен работник (1941).

Интереси: ———

Хобита: Изобретих своя собствена бейзболна игра с карти и с много сложни правила, а в момента провеждам състезание от 154 игри между осем клуба, с коефициенти, статистика и пр.

Спортове: Практикувал съм всички спортове с изключение на тенис, лакрос и гребане.

Специалност: Момичета

Моля, разкажете накратко основните моменти от живота си:

Имах прекрасно детство, баща ми работеше като печатар в Лоуел, Масачузетс, денонощно се скитах из полята и реките, пишех малки романи в стаята си, първия си роман написах на 11, водех си подробни дневници и издавах „вестници“, в които се обявяваха резултатите от конни надбягвания и състезания по бейзбол и футбол, които сам си измислях (както е описано в романа „Доктор Сакс“). Получих ранно образование в йезуитското братство на църковното училище „Свети Йосиф“ в Лоуел, благодарение на което прескочих шести клас в държавното училище по-късно; като дете съм пътувал до Монреал, Квебек, със семейството; на 11-годишна възраст получих кон от кмета на Лорънс, Масачузетс, Били Уайт и давах на всички деца в махалата да го яздят; по-късно конят избяга. Правехме си дълги нощни разходки под старите дървета на Нова Англия с майка ми и леля ми. Внимателно слушах женските приказки. На 17-годишна възраст реших да стана писател под въздействието на Себастиан Сампас, местен млад поет, който по-късно загина в десанта при Анцио; прочетох за живота на Джек Лондон, когато бях на 18, и реших също да стана авантюрист, самотен пътешественик; ранните ми литературни влияния включват Сароян и Хемингуей; по-късните — Улф (когато счупих крак като първокурсник във футболния отбор на Колумбийския колеж, четях Том Улф и се скитах из неговия Ню Йорк на патерици). Влияние върху мен оказа по-големият ми брат Джерард Керуак, който почина на 9-годишна възраст през 1926, когато бях на 4, той беше голям художник (а според монахините и светец) (описан в бъдещия роман „Видения за Джерард“). Баща ми беше много честен човек, с весел характер; изпадна в меланхолия в последните години от живота си заради Рузвелт и Втората световна война и умря от рак на далака. Майка ми още е жива, аз пребивавам при нея и водя нещо като монашески живот, който ми позволява да пиша толкова, колкото желая. Но съм писал и по пътя, като бродяга, като железничар, като изгнаник в Мексико, като пътешественик в Европа (което е описано в „Самотен пътешественик“). Имам една сестра, Каролайн, омъжена за Пол Е. Блейк-младши от Хендерсън, Северна Каролина, който работи за правителството като противоракетен техник, има син, Пол-младши, моят племенник, който ме нарича чичо Джак и ме обича. Името на майка ми е Габриел, от нея научих как се разказват истории, от

нейните дълги разкази за Монреал и Ню Хампшир. Моят род произлиза от бретонска Франция, първият северноамерикански преселник от рода ни е барон Александър Луи Лебри дьо Керуа от Корнуол, Бретан, около 1750 година, който получил земя в Ривиер дю Лу след победата на Улф над Монкалм; наследниците му се сродили с индианци (ирокези от резервата Ганауаге) и започнали да отглеждат картофи; първите граждани на САЩ от рода ни били дядо ми Жан-Батист Керуак, дърводелец от Нашуа, Северен Хампшир. Моминското име на майката на баща ми е Берние, роднина на изследователя Берние — по бащина линия всичките ми предци са бретанци, докато името на майка ми е норманско — Леваск.

Първият ми роман, „Градчето и градът“, бе създаден в традицията на класическото писане и редактиране, в периода от 1946 до 1948, за три години, и бе публикуван от „Харкорт Брейс“ през 1950 година. След това открих стила на „спонтанната“ проза и написах например „Подземните“ за 3 нощи и „По пътя“ за 3 седмици.

Цял живот съм чел и съм се учил. Поставих рекорд по отсъствия в Колумбийския колеж, за да си стоя в общежитието, да пиша пиеси и да чета примерно Луи Фердинан Селин вместо „класиците“ от учебната програма.

Винаги съм имал свое мнение. Известен съм като „луд бродяга и ангел“ с „първичен и безкраен писателски импулс“. А също и като поет, „Мексико Сити Блус“ (изд. „Гроув“, 1956). Винаги съм гледал на писането като на свое призвание в този живот. Както и проповядването на всеобща доброта, което истеричните критици не забелязват под френетичната действеност на моите романи, описващи истински случки за „бийт“ поколението. Аз всъщност не съм „бийт“, а странен, самотен, луд католик мистик...

Планове за края: отшелничество в гората, спокойно писане на стари години, светли мечти за Рая (където бездруго всички ще отидем)...

Любими жалби срещу съвременния свят: присмехулството на „порядъчните“ хора... които поради това, че не приемат нищо на сериозно, разрушават някои изконни човешки чувства, по-стари от списание „Таим“... Дейв Гароуей^[2] се смее на белите гълъби...

Дайте кратко описание на книгата, нейната тематика и цели.

„Самотен пътешественик“ е сборник от публикувани и непубликувани текстове, обединени от една обща тема: пътешествията.

Въпросните пътешествия обхващат Съединените щати от южния бряг до източния бряг, до западния бряг, до далечния североизток, минават през Мексико, Мароко, Париж, Лондон, през Атлантическия и Тихия океан с кораби и включват редица интересни хора и градове.

Железничарска работа, моряшка работа, мистицизъм, горска работа, сладострастие, краен субективизъм, наслаждения, борби с бикове, наркотици, църкви, галерии, улици на градове, един житейски миш-маш, сътворен от един независим образован развратник без пукнат цент, който върви накъдето му видят очите.

Тема и предмет на книгата: просто поезия и природни описания.

[1] Марк ван Дорен (1894–1972), американски поет, писател, критик и преподавател в Колумбийския колеж (по-късно университет), носител на наградата „Пулицър“. — Бел.прев. ↑

[2] Дейвид Кънингам Гароуей (1913–1982) — известен американски журналист и телевизионен водещ. — Бел.прев. ↑

1. ПРИСТАНИ НА БЕЗДОМНАТА НОЩ

ТУК ДОЛУ НА ТЪМНАТА ЗЕМЯ

преди всички да отидем на небето

ВИДЕНИЯ ЗА АМЕРИКА

Все на автостоп

Все по влаковете

Все това завръщане

в Америка

През мексиканската и канадската граница

Да започнем с картина на мен самия, на която съм с вдигната яка, вързана спретнато с кърпа около врата, докато се тътря покрай тъмните, печални складове на мечтаното пристанище на Сан Педро с миризмата на нефтените рафинерии във влажната мъглива коледна вечер на 1951, миризма като от изгоряла гума, оживелите мистерии на морска вещица от Тихия океан, където от лявата ми страна, докато се тътря, се виждат мазните вълни на залива, непрестанно прииждащи и прегръщащи пенестите подпори, а по-далеч, върху гладките води потрепват светлините на корабите и на лодките, превозващи провизии, те се носят навътре, изоставили тази последна площадка от американската земя. Навътре в тъмния океан, това диво, безрадостно море, откъдето червеят невидимо се носи към мен, като летяща вещица, отпусната небрежно на скръбен диван, но косата ѝ се развява и тя е на път да открие алената радост на любовниците и да я погълне, нейното име е Смърт, обречеността на траурния кораб, на носа му пише „Роумър“^[1], боядисан в черно, с оранжеви гикове, той се приближава като призрак, без звук, макар машините му да потръпват, за да застане на кей в Сан Педро и да се изпълни със стонове и ридания, току-що завърнал се от плаване до Ню Йорк през Панамския канал, а на борда му е моят стар другар, така да се каже, Дени Бльо, който ме подмами да пропътувам 3000 мили с автобус с обещанието, че ще ми уреди работа на кораба и аз ще плавам около света. И тъй като и без това лентяйствам и няма какво друго да правя, освен да

обикалям истинската Америка с тъжно лице и нереално сърце, готов съм да се хвана като смачкан мияч на чинии на тази стара гемия, стига да си купя елегантна риза в хонконгска галантерия или да размахам дървен чук за поло в сингапурски бар, или да заложа на австралийски кон, за мен е все едно, стига да е забавно и да обикалям света.

Пътувам от седмици, все на запад от Ню Йорк, известно време останах във Фриско при един приятел и междувременно изкарах 50 долара като носач на багаж на гарата, а сега тъкмо съм изминал 500-те мили от Фриско като почетен таен гост в служебния вагон първа класа на товарния влак благодарение на познанствата си в железницата, но вече съм решил да стана печен моряк, ще се кача на борда на „Роумър“ тук, в Педро, но си мисля, че ако не беше това плаване, с удоволствие бих си останал железничар, бих станал спирач на влакове и бих получавал добра заплата, яздейки стария боен влак. Но бях болен, повален от внезапна, мъчителна настинка, някакъв калифорнийски хикс вирус, и с мъка се вирах през прашния прозорец на служебния вагон, докато профучавахме покрай снежнобелия прибой на Сърф, Тангеър и Гавиота, по лунните релси между Сан Луис Обиспо и Санта Барбара. Стараех се с всички сили да се наслаждавам на това пътуване, но бях в състояние единствено да седя отпуснат на седалката в служебния вагон, заровил лице в скатаното си палто и всички кондуктори от Сан Хосе до Лос Анджелис трябваше да ме будят и да ме разпитват кой съм, обяснявах, че имам брат спирач и сам аз съм спирач по Тексаската линия, и всеки път, когато вдигнех глава, си мислех: „Стари Джак, в момента пътуваш в служебен вагон покрай океанския бряг по най-фантастичната железопътна линия, която можеш да си представиш, също като в детски сън, защо не вдигнеш глава да погледнеш навън и да се порадваш на пенестия океански прибой на Калифорния, последната земя, обливана от нежни пенести вълни, прииждащи от моретата на всички ориенти и мъгливи заливи отгук до Катерас, Флаперас, Волдивите и Ратерас, момче“, и вдигнах глава, но там не се виждаше нищо освен моята изтерзана душа и бледи отблясъци от нереална лунна светлина върху нереално море и прелитащите очертания на кръглите камъни на чакъла, релсите под светлината на звездите. Пристигнах в Ел Ей сутринта и се заклатушках с голямата безформена торба на рамо от гарата на Ел Ей право в един хотел на „Мейн Стрийт“ в центъра, където останах на легло 24 часа,

пиейки непрестанно бърбън, лимонов сок и аспирин, и където получих видение за една вечна Америка, още съвсем млада, и си казах „Ще се кача на «Роумър» в Педро и ще отплавам за Япония, преди да си мигнал“. Когато се почувствах малко по-добре, надникнах през прозореца, за да разгледам горещите слънчеви улици на коледния Ел Ей, и накрая отидох да се разходя из билиардните зали и ваксаджийските столове в бедняшкия квартал, мотаех се в очакване на деня, в който „Роумър“ щеше да застане на кей в Педро, където щях да посрещна Дени под трапа с пистолета, който ми беше изпратил.

Причините за срещата в Педро бяха повече от една — той ми беше изпратил пищов във вътрешността на една книга, която внимателно беше издълбал и беше опаковал в колет, увит в кафява хартия, завързан с канап и адресиран до едно момиче в Холивуд, Хелън не знам коя си, на адреса, който ми бе съобщил, „Ето какво, Керуак, когато пристигнеш в Холивуд, отиваш право у Хелън и питаш за колета, който съм ѝ изпратил, после го отваряш внимателно в хотелската си стая и вътре намиращ пистолета; той е зареден, така че внимавай да не си отнесеш някой пръст, после го слагаш в джоба си, чуваш ли, Керуак, влезе ли това в развинтеното ти откачено въображение, сега имаш да свършиш тази малка работа за мен, твоето другарче Дени Бльо, помниш ли, че ходехме заедно на училище, заедно измисляхме как да оцелеем, заедно крънкахме центове, дори станахме заедно ченгета, дори се оженихме за една и съща жена (хм), искам да кажа, и двамата сваляхме една и съща жена, Керуак, сега от теб зависи да ми помогнеш да се защитя от бесния Матю Питърс, донеси пищова“, като ме смушка и набляга на всяка дума и ме смушка с всяка своя дума, „носи го със себе си и внимавай да не те хванат и внимавай да не изпуснеш кораба, каквото и да правиш“. Планът му беше абсурден и напълно типичен за манияк като него, така че аз, разбира се, не взех пистолета, дори не потърсих Хелън, а просто довтасах в орфаното си палто, забързан, почти закъснял, виждах как мачтите на кораба се приближават към кея, ноц, навсякъде прожектори, прекосих злокобния обширен комплекс на рафинериите и цистерните за съхраняване на нефт, с жалките си очукани обуца, които отдавна бяха поели на истинско пътешествие — още от Ню Йорк, по следите на този фантасмагоричен кораб, но скоро щеше да ми стане ясно, още същото денонощие, че няма да се кача на никакъв кораб, в

онзи миг все още не знаех това, но бях обречен да остана в Америка, вечно, по железни или водни пътища, но винаги в Америка (дори на кораби, плаващи по Мисисипи, преди да се отправят към Далечния изток, както ще се види по-късно). Без пистолет, треперещ в ужасната зимна влага на Педро и Лонг Бийч, в нощта, покрай фабрика, наречена „Котаракът в чизми“, с малка поляна с американски знамена отпред и голяма реклама на риба тон, вътре правят риба за хора и котки, покрай доковете на „Матсън“^[2], но „Лурлин“ го нямаше. Държах очите си отворени на четири за Матю Питърс — злодея, за когото беше предназначено оръжието.

Цялата история започна доста по-рано в тази изпълнена със скърцане на зъби земна кинолента, откъс от която представям тук, а макар и вековечен, колко бурен може да бъде светът, докато накрая осъзнаеш: „Е, май всичко се повтаря.“ Но Дени нарочно беше потрошил колата на Матю Питърс. Живеели с някакви момичета в Холивуд. Моряци хора. Можех да си представя снимки, на които седят до слънчеви басейни, по бански костюми, с руси момичета, в прегърнати пози. Дени беше висок, леко пълен, смугъл, с блестящо бели зъби и лицемерна усмивка. Матю Питърс беше много привлекателен блондин със самоуверено сурово изражение или (мрачно) изражение на безмълвна порочност, героят на тайфата, на времето, за когото винаги се говори със закрыта уста, тайни истории, разказвани от всеки пияница и трезвеник във всеки бар и закусвалня оттук до другата страна на всички светове на Татхагата^[3] в десетте посоки на вселената, сякаш жужат духовете на всички комари, живели някога, историята на света е достатъчно гъста, за да погълне Пасифика толкова пъти, колкото песъчинки успееш да преброиш на плажа. Голямата жалба, която чух, голямата история, с която постоянно опяваше Дени, който е голям жалител и опевач и един от най-ругателните оплаквани, беше следната: „Докато аз просех центове и ровех в кофите за боклук в Холивуд, забележи, докато обикалях богаташките къщи нощем, промъквайки се тихо за бутилки, които прибирах в торбата, за да ги върна после по 5 цента парчето, когато беше невъзможно да си намерим работа на доковете или на кораб, безмозъчният Матю си правеше яки купони и харчеше всеки цент, който изкопчеше от почернелите ми пръсти, и нито веднъж, нито ВЕДНЪЖ не чух от него и ДУМИЧКА в знак на признателност —

можеш да си представиш как се почувствах, когато накрая ми открадна любимото момиче и се заключи с него за цяла нощ — промъкнах се в гаража, където държеше колата си, избутах я тихо навън, без да паля мотора, затъркалях я по улицата и потеглих, човече, право за Фриско, и си порках бира от кейове — слушай, това е страхотна история...“, и той продължава да разказва историята си по своя неподражаем начин, как потрошил колата в Кукамонга, Калифорния, челен сблъсък в някакво дърво, как за малко не умрял, как се държали ченгетата, адвокатите, пресата, всички тези неприятности, и как накрая се добрал до Фриско и се хванал на кораб, и как Матю Питърс, който знаел, че той е на „Роумър“, щял да го чака на пристанището в същата тази мъглива, студена нощ в Педро с пистолет, нож, гавази, авери, с всичко, което намери. Дени щеше да слезе от кораба, оглеждайки се на всички страни, готов да се хвърли на земята, а аз трябваше да го чакам под трапа и да му подам светкавично пищова — всичко това в мъгливата мъглива нощ.

— Добре, хайде, разказвай историята.

— Не жафкай.

— Нали искаше да разказваш?

— Не жаф-жафкай — казва Дени по характерния начин, изговаряйки „жаф“ високо, с отчетливо движение на устата, като радиоводещ, който се старее да произнася ясно всеки звук, а края на думата изрича нормално, това беше номер, който бяхме усвоили в откачената гимназия, където всички приказваха превзето, ах недей, необяснимите ученически лудории, толкова отдавна забравени, а Дени в онази абсурдна мъглива нощ в Сан Педро продължаваше да използва, сякаш имаше някакво значение.

— Не ЖАФ-кай — каза Дени, като ме хвана здраво за мишницата и ме погледна сериозно, той е висок около метър и деветдесет и гледа надолу към моите метър и седемдесет и три, а очите му са тъмни и блестящи, личи си, че откача, вижда се, че отношението му към живота е непонятно, макар че със същата сериозност той понякога поддържа и обяснява своите схващания за мен например. „Керуак е жертва, ЖЕРТВА на собственото си ВЪОБРАЖЕ-ние.“ Или любимата му шега за мен, която уж трябва да е смешна, а всъщност е най-тъжното нещо, което той или някой друг е разказвал. „Една вечер Керуак отказа

пържена пилешка кълка, питам го защо, а той вика «Мисля си за горките гладуващи хора в Европа»... Хаххх-ХА-ХА-ХА-ХА.“

И той пуска своя фантастичен смях, който представлява огромен, пронизителен хвърлей в небето, уникален смях, с който винаги си го представям, когато си го спомня в черната нощ, в световната нощ, в нощта, когато стоеше на пристана в Хонолулу, облечен с контрабандни японски кимона, четири броя, а митничарите го накараха да се съблече, докато остана само по тях в нощта, на кея, големият, як Дени Бльо, съкрушен и много, много нещастен. „Мога да ти разкажа такава дълга история, дето няма да приключи за цяло околосветско плаване, Керуак, само дето ти не траеш, не знаеш, не умееш да слушаш... Керуак, а КАКВО ще кажеш на бедните гладуващи европейци за фабриката «Котаракът в чизми» ей там, в която има купчини риба тон, мММ? Ха-ххх-ХА-ХА-ХА-ХА, правят една и съща храна за хора и за котки, аха-ХА-ХА!“ И когато се смееше така, разбирах, че се забавлява страхотно, но е самотен, защото другите никога не го разбират, на всички кораби, на които е плавал, хората просто не разбираха какво толкова смешно е казал, нито пък номерата, които погаждаше и за които ще разкажа по-късно.

— Потроших колата на Матю Питърс, разбираш ли, но трябва да знаеш, че не го направих нарочно, Матю Питърс си го мисли, неговите авери си го мислят, Пол Лаймън си го мисли, за да може да си мисли, че съм откраднал жена му, което, уверявам те, Керуак, не съм направил, беше един приятел, Хари Маккинли, той открадна жената на Пол Лаймън... шофирах колата на Матю до Фриско, щях да я зарежа там на някоя улица и да отплавам с кораб и той щеше да си я получи обратно, но за нещастие, Керуак, тъй като в живота нещата невинаги се получават така, както бихме желали, та в онзи град, дето все не мога да си спомня името му, там, ехо, ъ-ъ, Керуак, не ме слушаш — той ме стисва за ръката. — Не жафкай, ами слушай какво ти ПРИКАЗВАМ!

— Разбира се, слушам те.

— Тогава какво ми сумтиш и хъмкаш, какво има там, горе, птичките ли пеят там, горе, мММ? — И той се извъръща с кратък презрителен, самотен смях. В тези моменти аз виждам истинския Дени, когато се извъръща, не е кой знае какъв майтап, няма как от това да стане истински майтап, той си приказваше и се бе опитал да си направи майтап с това, че аз уж не слушам, а аз всъщност слушах, и то

внимателно, както винаги, неговите тиради и балади, но той се извърна след като се бе измайтапил, в погледа му се долови далечно отчаяние, сякаш пред теб стои едно голямо бебе с двойна брадичка или с трапчинка на брадичката, което ридае горко, със сърцераздирателна френска примиреност, скромност, дори кротост, пресича цялата гама от абсолютно зловни клевети, подлост и интригантство до скръбта на дете в нощта, скръбта на Ананда^[4], виждал съм го и знам. — Кукамонга, Практамонга, Каламонгоната, никога няма да си спомня името на този град, но забих колата право в едно дърво, Джак, и тряс, изведнъж върху мен връхлетяха всякакви изнудвачи, ченгета, адвокати, доктори, индиански вождове, старши застрахователни агенти, измамници, казвам ти, имам късмет, че изобщо се отървах жив, трябваше да звъня на кого ли не за пари, знаеш, че майка ми във Вермонт ми пази спестяванията и когато загазя, звъня вкъщи, там са ми белите пари за черни дни. — Знам, Дени.

Но за капак на всичко се оказа, че някакъв приятел на Матю Питърс на име Пол Лаймън, чиято жена избягала с Хари Маккинли или някаква подобна врътка, която така и не разбрах докрай, та тези двамата взели дебела пачка и скочили на пътнически кораб за Далечния изток, а сега живеели с някакъв алкохолизиран майор във вила в Сингапур и го раздавали много добре по бели панталони и спортни обувки, но съпругът Лаймън също бил моряк и дори бил другар по кораб на Матю Питърс и (макар по това време Дени още да не знаеше, че и двамата са на борда на „Лурлин“) (много съществено) не щеш ли, той бил убеден, че Дени стои и зад това, така че тези двамата се заклели да убият Дени, да му видят сметката, и според Дени двамата щяха да са на кея, когато корабът му пристигнеше същата вечер, с патлаци и авери, а аз също трябваше да бъда там, готов, когато Дени слезе по трапа, бърз като светкавица, а също така изтупан, за да отидем след това в Холивуд при неговите звезди и гаджета, и всички страхотни работи, за които ми беше писал, та тогава аз се показвам бързешком и му подавам патлака, зареден и запънат, а Дени се оглежда внимателно за спотайващи се сенки в мрака, готов да се хвърли по лице на земята, взима от мен пищова и двамата потъваме в тъмнината зад кея и се спускаме към града — за по-нататъшни събития и развои.

И така, „Роумър“ навлезе в пристанището, изтеглиха го успоредно на бетонния кей, аз станах и попитах тихо един от матросите на палубата, които развиваха въжетата:

— Къде е дърводелецът?

— Кой, Бльо? Ще го видя след малко.

Още няколко въпроса и Дени се появява, докато изтеглят кораба до кея, матросът поставя предпазители против плъхове на буксирните котвени въжетата, капитанът надува малката си свирка и невидимата огромна вечност на бавната корабна маневра приключва, чуваш шума на витлата, шуртенето на шпигатите — голямото прозрачно плаване е приключило, корабът е в пристанището, същите човешки лица са на палубата и ето ти го Дени в своя гащеризон и невероятно — в мъгливата нощ той вижда своето момче, застанало на кея, както е по план, с ръце в джобовете, почти може да го докосне, ако се протегне.

— Тук си, Керуак, не съм предполагал, че ще дойдеш.

— Нали ти ми каза да дойда.

— Изчакай половин час да приключа, да се измия и да се облека и идвам. Някой да се навърта наоколо?

— Не знам.

Огледах се. От половин час се оглеждах непрекъснато, паркирани коли, тъмни ъгли, навеси, входове, ниши, египетски гробници, пристанищни миши дупки, пиянски коптори, бирени кутии, мачти, гикове, орли рибари — не, героите не се виждаха никъде.

НАЙ-ТЪЖНИТЕ ПРОЙДОХИ, които можете да си представите (хо-хо-хо), двамата закрачихме по кея, в тъмнината, покрай граничните служители, които само хвърлиха на Дени един рутинен поглед и така или иначе нямаше да намерят пистолета в джоба му, но той си бе направил целия този труд да го изпрати по пощата в издълбана книга и сега, докато се озъртахме, той прошепна:

— Носиш ли го?

— Да, да, в джоба ми е.

— Дръж го и ми го подай, като излезем на улицата.

— Спокойно.

— Май ги няма, но знае ли човек.

— Гледах навсякъде.

— Излизаме оттук и дим да ни няма. Всичко съм планирал, Керуак, какво ще правим довечера, утре, целия уикенд; говорих с готвачите, измислили сме го, едно писмо за теб до Джим Джаксън в синдиката и ще спиш в юнкерската каюта, само си представи, Керуак, цяла двойна каюта само за тебе, а мистър Смит също се съгласи да дойде да празнува с нас, ха-ха.

Мистър Смит беше дебелят, блед шкембест магьосник от машинното, моторист или смазочник, или редови бърсач, най-забавният старец, който човек може да си представи, и Дени вече се смееше и се чувстваше добре, и забравяше за въображаемите си врагове — когато излязохме на улицата, вече беше очевидно, че всичко се е разминало. Дени носеше скъп хонконгски костюм от син шевиот, с подпльнки на раменете, които му придаваха войнишка стойка, с фини гънки, прекрасен костюм, в който той крачеше до мен в моите скитнически дрипи — като френски фермер, размятал тежки обувца по стъргалото, като бостънски тарикат, стъпващ тежко през градския парк в събота вечер, тръгнал да се види с момчетата в билиярда, но по свой особен начин, с неговата херувимска усмивка, подчертана от мъглата, правеща лицето му веселяшки кръгло и червено, макар не старо, но със слънцето, събрано от плаването през Панамския канал, той напомняше на Дикенсов герой в дилижанс по прашните пътища, а колко зловеща беше картината около нас, докато крачехме. С Дени винаги имаше много вървене пеш, безкрайно ходене, той не искаше да похарчи един долар за такси, защото обичаше да ходи, но също така едно време той излизаше с първата ми жена и я дръпваше през турникета на метрото, преди да е разбрала какво става, изотзад естествено — страхотен трик, с който спестяваше пет цента, — игра, в която Дени беше ненадминат, както се вижда. Стигнахме до линията на „Пасифик Ред Кар“^[5] след двайсет минути бързо ходене покрай тези грозни рафинерии и долнопробни моряшки стриптийз барове, под невъзможно небе, обсипано вероятно със звезди, видими само като смътни проблясъци в тази южнокалифорнийска нощ по коледно време.

— Керуак, стигнахме линията на „Пасифик Ред Кар“, имаш ли и най-малка представа какво означава това, сигурно ще кажеш, че имаш, но, Керуак, ти просто си най-смешният човек, когото познавам...

— Не, Дени, ТИ си най-смешният човек, когото познавам...

— Не ме прекъсвай, не жафкай, не...

Все така отговаряше той, все говореше, водеше ме през релсите към някакъв хотел в центъра на дългия Сан Педро, където някой трябваше да ни срещне с блондинки, затова пътем той купи два кашона бира за нас, да си имаме, и когато стигнахме до хотела с палми в кашпи отпред и палми в кашпи около бара и паркирани коли в безжизнената безветрена вечер, в безжизнената калифорнийска тъжна безветрена мръсна мъгла, и младите мексиканци минаха покрай нас в мощна кола, Дени каза:

— Виждаш ли тези мексиканци, тези пачуко в тази тяхна кола с тези техни сини джинси, те утрепаха един наш моряк тук миналата Коледа, точно преди една година, той не правел нищо, гледал си работата, но те наизскачали от колата и го смачкали от бой, не взели пари, нямал пари, но просто така, от злоба, нали са пачуко, обичат да пребиват хора за кеф...

— Когато бях в Мексико, хората там не ми се видяха такива...

— Мексиканците в Съединените щати са друга бира, Керуак, ако беше скитал по света колкото мен, щеше да знаеш какво имам предвид, когато ти нахвърлям някои груби факти от живота, но ясно е, че ти с твоите гладуващи европейци никога, НИКОГА няма да РАЗБЕРЕШ... — и той отново ме хваща за ръката, вървейки, както едно време в гимназията, докато изкачвахме слънчевия хълм към мъжката гимназия „Хорас Ман“, на 246-а в Манхатън, на скалите горе в парка „Ван Кортланд“, тесния път, минаващ покрай английски дървени къщи и блокове с апартаменти, до обвитото в бръшлян училище, но никой не можеше да върви толкова бързо, колкото Дени, той никога не спираше да си поеме дъх, изкачването беше много стръмно, повечето се задъхваха, бяхтеха се, пъшкаха и стенеха, но Дени ги подминаваше със своя силен, радостен смях. По онова време той продаваше ножове на богатите четвъртокласници в тоалетната. Тази вечер беше подготвил още номера.

— Керуак, тази вечер ще те запозная с две кукамонги в Холивуд, ако успеем да стигнем навреме, ако пък не — утре със сигурност... две кукамонги, които живеят в един жилищен блок, построен около плувен басейн, чу ли какво ти казах, Керуак?... плувен басейн, за плуване...

— Знам, знам, виждал съм го на онази снимка, на която сте с Матю Питърс и всички блондинки, страхотно... Ще ги забиваме ли?

— Чакай малко, преди да ти разкажа останалото, дай ми патлака.

— Не го нося, тъпако, казах го само за да слезеш от кораба... Щях да ти помогна, ако нещо станеше.

— НЕ ГО НОСИШ ЛИ? — Той си спомни как се е хвалил пред целия екипаж „Моето момче е отвън на кея с патлака, казах ли ви“, а преди това, когато корабът отплавал от Ню Йорк, в типичния си стил той написал на лист хартия съобщение с червени печатни букви: „ВНИМАНИЕ, НА ЗАПАДНИЯ БРЯГ ИМА ДВАМА НА ИМЕ МАТЮ ПИТЪРС И ПОЛ ЛАЙМЪН, КОИТО МНОГО ИСКАТ ДА ПРЕТРЕПЯТ ДЪРВОДЕЛЕЦА НА «РОУМЪР» ДЕНИ БЛЪО, ТАКА ЧЕ ВСИЧКИ КОРАБНИ ДРУГАРИ НА БЛЪО, КОИТО ИСКАТ ДА ПОМОГНАТ, ДА СИ ОТВАРЯТ ОЧИТЕ НА ЧЕТИРИ ЗА ТЕЗИ ДВАМА ГАДОВЕ, КОГАТО КОРАБЪТ ВЛЕЗЕ В ПРИСТАНИЩЕТО НА ПЕДРО, И ЩЕ ИМА НАГРАДА ПОДПИС ДЪРВОД. ПОЧЕРПКА В ДЪРВОДЕЛНАТА ДОВЕЧЕРА“ — скоро шумно хвалел момчето си в салона на екипажа.

— Знаех, че ще разкажеш на всички, че нося пистолет, и затова ти казах, че го нося. Не ти ли беше по-спокойно, когато слизаше от кораба?

— Къде е?

— Изобщо не съм ходил.

— Значи още е там. Ще трябва да го приберем тази вечер. — Той се умисли, беше му разминало.

Дени имаше големи планове за хотела, който се казваше „Ел Каридо Пер то Мотпейота Калифорния“ — хотел за влюбени, както казах, с палми в кашпи и моряци, почитатели на мощни автомобили, синове на работници в авиационната и електронната индустрия на Лонг Бийч, цялата многообразна и наистина тягостна калифорнийска култура, типично местно свърталище със задимени помещения, с млади мъже със слънчев загар, хавайски ризи и ръчни часовници, които надигат високи тесни бирени бутилки, усмихват се похотливо и си говорят с момичета със скъпи огърлици, малки бели нещица от слонова кост на загорелите от слънцето уши и празно синьо море в очите, а също и с прикрита животинска жестокост, миризма на бира и тютюнев дим в прохладния плюшен коктейлбар и цялата тази американщина, която ме побъркваше като младеж и ме подмамваше да напусна родния дом и да стана герой в американската джазова романтична нощ. Същото нещо беше побърквало и Дени, някога той

беше едно тъжно, неспокойно френско момче, пристигнало с кораб да учи в частно американско училище, омразата вече тлеела в костите му и в тъмните му очи и той мечтаел да умъртви света — но след малко Мъдрост и Просветление от Майсторите на Превъзходния Запад той вече искал да мрази и да убива в коктейлбаровете, както е научил от филмите с Франшо Тон^[6] и Бог знае още откъде и от кого. Вървим към това място по мрачния булевард, нереална улица с много ярки улични лампи и ярки, но мрачни палми по тротоара, оребрени като ананас, издигащи се в неразличимото калифорнийско нощно небе, в пълно безветрие. Вътре не ни чакаше никой, Дени както винаги е направил погрешна преценка и е бил изпързалиян (което е добре за него, но той не го знае), така че пихме по две бири, като се преструвахме, че чакаме, Дени ме баламосва с още приказки, никой не идва, нито приятели, нито врагове, Дени е свършен даоист, нищо не му се случва, бедите се плъзгат по раменете му като вода, сякаш са намазани със свинска мас, той не знае какъв късметлия е и ето че сега има компания, неговото момче Ти Жан, което е готово да отиде навсякъде и да следва всекиго само за приключението. Изведнъж по средата на третата бира той подсвирва и се сеца, че сме изпуснали влака, който минава през един час, което означава още един час в тъпия Педро, искаме да стигнем до светлините на Лос Анджелис или на Холивуд, ако е възможно преди да са затворили баровете, представям си всички неща, с които Дени ще ни уреди там, непонятни, забравени фантазии, които имах, преди да пристигна на самата сцена, не на екрана, а на пътата, четириизмерна сцена. Фрас, Дени решава да хванем такси и да догоним влака с кашоните бира в ръце, впускаме се в бяг към пиацата за таксита,хващаме едно и тръгваме след влака, шофьорът не коментира, защото знае колко егоцентрични са моряците, един неприветлив таксиджия в един неприветлив пристанищен град. Отпрашваме, но някак си изпитвам подозрението, че онзи не кара достатъчно бързо, за да хванем влака, който пердаши пред нас с 60 мили в час по линията за Комптън и предградията на Ел Ей. Подозирам, че не иска да го глобят за превишена скорост, като в същото време се прави, че кара достатъчно бързо, за да угоди на прищявката на двамата моряци отзад, подозирам, че ще изработи стария Ден с едни 5 долара. Нищо не може да изкефи Ден повече от това да хвърли петарка на вятъра. Това си му е стилът, така си я кара,

обикаля света на кораб, бачка в трюма сред електрическите уреди, най-вече понася обидите на офицери и екипаж (в четири сутринта той спи в койката си „Хей, дърводелецът, ти дърводелец ли си или манекен, или си началник-кенеф, скапаният фар на предния гик пак не работи, не знам кой тук стреля с прашка, но искам фара поправен, акостираме в Пенанг след два часа и мамка му, ако още не е тъмно, а ние нямаме светлини, ти гориш, не аз, питай първия помощник“), така че Дени трябва да стане и аз ясно си представям как го прави, изтрива невинния сън от очите си и се изправя сред студения вой на външния свят, ще му се да има меч, за да отреже главата на този човек, но в същото време не желае да прекара остатъка от живота си в затвор или на него да му отрежат главата частично и да прекара остатъка от живота си парализиран със скоба на врата и подлога под задника, затова изпълзва от леглото и усмирява яростта на зверовете, изпълнила всичките хиляда и един електрически апарата на скапания смрадлив стоманен затвор, който на всичкото отгоре се носи посред морето и се нарича кораб. Какво са 5 долара за един мъченик?

— Дай газ, трябва да хванем този влак.

— Карам бързо, ще го хванете. — Той пресича Кукамонга. — Точно в 11,38 през 1947 или 1948, не помня точно коя година, но помня, че направих същото за едни други двама моряци и те хванаха влака. — И той продължава да приказва, като леко намалява точно колкото светофарът да стане червен, и аз се облягам назад и казвам:

— Можеше да минеш на този светофар, сега вече няма да успеем.

— Нали не искаш полицаите да ни глобят?

— Къде са? — казвам аз и поглеждам през прозореца към нощните блата в търсене на знаци от присъствие на полицейски мотоциклет или кола — виждат се само блата и бездънна нощ, а далече по хълмовете блестят коледните светлини в прозорците на хората, мъгливо червено, мъгливо зелено, мъгливо синьо, пронизва ме внезапна болка и си мисля: „О, Америка, толкова голяма, толкова тъжна, толкова черна, ти си като листата на сухото лято, които шумолят в края на август, ти си безнадеждна, който и да те погледне, ще види само суха, ужасна безнадеждност, предчувствие за неизбежна смърт, мъките на настоящия живот, коледните светлини няма да спасят никого, можеш да окачиш тези коледни светлини на някой изсъхнал

храст през август, нощем, и да бъде красиво, каква Коледа изповядваш ти в тази бездна?... в този мъглив облак?“

— Няма проблем — казва Дени. — Давай, ще го стигнем.

На следващия светофар минава на червено за фасон, но отново забавя скоростта преди следващия, релсите пред нас са тъмни, никакъв знак от задницата или предницата на влака, по дяволите, стигаме до спирката, където преди две години оставил онзи моряк, но влака го няма, едно осезаемо отсъствие, дошъл и заминал, миризма на празно. По електрическата неподвижност на кръстовището се усеща, че току-що нещо е било тук и си е тръгнало.

— Май го изпуснах, мамка му — казва таксиджията, като бутва назад шапката си извинително, но много лицемерно, така че Дени му подава петте долара и слизаме, а Дени казва:

— Керуак, това означава, че ще чакаме цял час тук на тази студена спирка в студената мъглива нощ следващия влак за Ел Ей.

— Няма нищо — казвам аз, — поне си имаме бира, отвори по една — и Дени рови в кашона за отваращата и отваря два кена, които изсъскват в тишината на вечерта и ние сърбаме, изпиваме по две бири и започваме да хвърляме камъни по знаците, танцуваме да се сгреем, клечим, разказваме си вицове, спомняме си миналото, Дени казва „Ю-хуу“ и аз отново чувам разкошния му смях да звъни в американската нощ и се опитвам да му кажа: „Лени, причината да гоня този кораб цели 3200 мили от Статън Айланд до скапания Педро е не само че искам да се кача на него и да плавам около света, да се напия в Порт Суетнам, да направя пазарлък в Бомбай, да откроя евтините хотели и зурните на мръсния Карачи, да вдигна свои революции в Казбата на Кайро и да стигна от Марсилия до края на света, но и заради теб, заради нещата, които сме правили, заради чудесните спомени, които имам с теб, Ден, това не може да се забрави... Никога нямам пари, признавам си, вече ти дължа шейсет за автобуса, но трябва да признаеш, че се опитвам... Съжалявам, че все нямам пари, но знаеш, че се опитах с теб тогава... Мамка му, ю-хуу, искам да се напия тази вечер.“ А Дени казва: „Не е нужно да висим на студено, Джак, виж ей там има бар, ей там (крайпътно заведение свети червено в мъгливата вечер), може да е някой мексикански пачуко бар и да ни пребият, но хайде да влезем и да изчакаме половината час, който остава, на по бира... и да видим има ли кукамонги“, и ние се запътваме натам през

празната площадка. През това време Дени ми обяснява как съм си прецакал живота, но това вече съм го чувал от кого ли не от източния бряг до западния и не ми пука много, а тази вечер хич не ми пука, карам я както аз си знам.

ДВА ДНИ ПО-КЪСНО товарен кораб „Роумър“ вдига котва без мен, не ме допуснаха от Моряшкия синдикат, защото нямах стаж, казаха, че трябвало да почакам два-три месеца и да работя на доковете или нещо от сорта, и да чакам някой крайбрежен курс до Сиатъл, а аз си казах: „Щом трябва да пътувам покрай брега, поне да бъде брегът, за който копнея.“ И така, изпращам „Роумър“ с поглед навън от залива на Педро, пак по тъмно, червената светлина на левия борд и зелената светлина на десния борд се плъзгат над водата, следвани от призрачните светлини на мачтата, туут! (свирката на малкия влекач), и от смътните светлини на люковете, така подобни на гандхарви^[7], на илюзия, на Мая^[8], където някои членове на екипажа четат в койките си, други хапват в салона, а трети, като Дени, усърдно пишат писма с голяма писалка с червено мастило, в които ме успокояват, че при следващото околосветско плаване ще се кача на „Роумър“. „Само че на мен не ми пука, заминавам за Мексико“, казвам аз и се отправям към спирката на влака, като махвам за сбогом към кораба на Дени, който чезне в далечината...

Сред лудориите, които извършихме след онази първа нощ, за която разказах тук, беше и това, че качихме едно грамадно кълбо скитащи тръни по трапа на кораба в 3 след полунощ на Бъдни вечер, пъгнахме го през люка в кубрика на котелното (където всички хъркаха) и го зарязахме там. Когато се събудиха сутринта, не знаеха къде се намират, в джунгла ли, що ли, и пак си легнаха. И когато главният механик изкрещя „Кой, по дяволите, домъкна това дърво на борда!“ (беше три на три метра, огромно кълбо сухи вейки), после из цялото желязно сърце на кораба се чуваше гласът на Дени: „А-ха-ха-ха! Кой, по дяволите, домъкна това дърво на борда! Този главен механик ще ме умори, много е смешен!“

[1] Roamer (англ.) — скиталец. — Бел.прев. ↑

[2] Компания за морски превози, притежаваща голям флот от търговски и туристически съдове, между които луксозният океански лайнер „Лурлин“. — Бел.прев. ↑

[3] Едно от имената на Буда, означаващо „който така дойде и така отмина“. — Бел.прев. ↑

[4] Един от учениците и последователите на Буда Шакиямуни. — Бел.прев. ↑

[5] Транспортна система от влакове, трамваи и автобуси, обслужваща района на Лос Анджелис. — Бел.прев. ↑

[6] Американски телевизионен и киноактьор от франкоканадски произход. — Бел.прев. ↑

[7] Полубогове от мъжки пол в индуистката и будистката митология. — Бел.прев. ↑

[8] В индуизма: илюзия, забулваме на истинския единен Аз, космическия дух Брахман. — Бел.прев. ↑

2. МЕКСИКАНСКИ ПАСТОРАЛ

КОГАТО МИНАВАШ ГРАНИЦАТА в Ногалес, Аризона, едни свирепи американски граничари, някои от които с бледи лица и очила със стоманени рамки, тършуват из мизерния ти багаж за следи от скорпиона на беззаконието. Чакаш търпеливо, както се прави в Америка, сред тези безбройни жандарми и техните безбройни закони против (няма закони за) — но щом прекрачиш през вратичката от стоманена мрежа и стъпиш в Мексико, се чувстваш сякаш току-що си избягал от училище, като си излъгал учителката, че те боли коремът, и тя ти е казала да си отиваш у дома в два следобед. Чувстваш се сякаш току-що се връщаш от църква в неделя сутринта, сваляш официалния костюм и навличаш удобния си износен лек приятен гащеризон, за да играеш — оглеждаш се и виждаш щастливи засмени лица или умислените сериозни лица на тревожни влюбени, бащи, полицаи, чуваш музика от бара отвъд малкия парк с балони и близалки. По средата на парка има естрада за концерти, истински безплатни концерти за хората, на която свирят изпълнители на маримба, може би от няколко различни поколения, или джазбенд, изпълняващ мексикански химни за Ел Пресиденте. Влизаш, прежаднял, през летящите врати на каубойския бар и си поръчваш една бира на тезгяха, обръщаш се и виждаш около себе си хора, които играят билиард, готвят такос, носят сомбрера, ранчоси с пицови на кръста и пеещи бизнесмени, хвърлящи мексикански пари към музикантите, които вървят насам-натам из бара. Великото чувство, че влизаш в Чистата земя, още повече, че е толкова близо до враждебните физиономии от Аризона и Тексас и целия Югозапад, но можеш да откриеш това чувство, това фелахско отношение към живота, това щастливо безвремие на хора, които не се занимават със сериозни културни и цивилизационни проблеми, чувство, което можеш да откриеш почти навсякъде другаде — в Мароко, в Латинска Америка, в Дакар, в Кюрдистан.

Няма „насилие“ в Мексико, това са просто измислици на холивудски сценаристи или на писатели, които ходят в Мексико, за да търсят насилие — познавам един американец, който ходеше в Мексико, за да се бие по баровете, понеже там обикновено не те арестуват за хулиганско поведение, боже мой, виждал съм мъже, които се боричкат на шега на сред улицата, спират движението, заливат се от смях, а хората минават и се усмихват. Мексико е мека и добронамерена страна, дори ако се придвижваш с опасни типове, както правех аз — „опасни“ в смисъла, който влагаме в Америка. Всъщност колкото по-навътре в страната навлизаш и колкото повече се отдалечаваш от границата, толкова по-добронамерени стават хората, сякаш влиянието на цивилизацията е надвиснало над общата граница като тъмен облак.

ЗЕМЯТА Е ИНДИАНСКА СТИХИЯ — седял съм на нея, свивал съм дебели цигари марихуана върху пръстени подове в дъсчени колиби недалеч от Масатлан, близо до опиумния център на света, ръсили сме опиум върху джойнтите, с почернели пети.

Говорехме за Революция. Домакинът смяташе, че в началото индианците са владели и Северна, и Южна Америка и вече е време да се изправят и да кажат: „*La tierra esta la notre*“ (земята е наша), като изрече тази фраза, той цъкна с език и се изсмя студено, свивайки рамене в израз на недоверие, че някой изобщо разбира идеята му, но аз внимавах и го разбрах напълно. В ъгъла, частично закрыта от масата, седеше една индианка на осемнайсет, лицето ѝ беше озарено от пламъка на свещта — тя ни гледаше, опиянена или от опиума, или от самата себе си като съпруга на мъж, който сутрин излиза на двора с копие и цепи съчки на земята, като безстрастно хвърля острието в земята и от време на време се извързва да направи някакъв жест и да каже нещо на съпругата си. Сънливото жужене на фелахското селце по пладне — недалеч от морето, от топлия тропически Пасифик на Рака. Назъбената като гръбнак планинска верига, която се простира чак до Калексико, Шаста, Модок, Паскоу на река Колумбия, лежи малко по-навътре, в края на крайбрежната равнина. Бях стигнал до там след хиляда мили черен път — тихи автобуси модел 1931, леки, елегантни и шантави, със старомодни ръчки за амбреаж, стърчащи от пода, дървени седалки пейки, подскачащи в непрестанния прахоляк надолу

през Навахос, Маргаритас, през сухите пустини и колиби на Доктор Пепър, през свинското око върху полуизгорената тортиля — през изпепеляващия път, водещ към тази столица на световното кралство на опиума — о, небеса, — през които наблюдавах нашия домакин. На пръстения под в ъгъла хъркаше войник от мексиканската армия, беше революция. Индианецът беснееше. „*La tierra esta la notre...*“

Енрике, моят водач и другар, който не можеше да казва „г“ и вместо това казваше „к“ — тъй като произходът му и езикът на мищеките не се бяха претопили с испанското име на родния му Веракрус. В подкачащите през вечността автобуси той крещеше в ухото ми „Корещо? Корещо? Значи «caliente». Разбира?“ „Да, да.“ „Корещо значи «caliente». Корещина.“ „Г-орещина.“ „Кой буква?“ „Г“ „К?“ „Не... Г...“ „Не ковори това, не лесно.“

Когато казваше „к“, цялата му челюст се издаваше напред и аз виждах индианеца в него. Сега той седеше на земята и разпалено обясняваше нещо, опитваше се да ходатайства, да предпази, да измоли от стопанина на къщата, който, съдейки по суровото му отношение, трябва да беше Кралят на някаква величествена банда разбойници, погребани в пустинята, съдейки по презрението, с което говореше на всяка тема, трябва да беше крал по кръв и по право, аз седях мълчаливо и гледах, също като Херардо в ъгъла. Херардо слушаше с учудено изражение лудата реч, която брат му държеше пред Краля и по стечение на обстоятелствата, пред странния американец гринго с неговата моряшка торба. Докато слушаше, нашият домакин се усмихваше презрително и кимаше като стар търговец, после се обърна към жена си, показа си езика и си облиза долната устна, после я захапа и се изсмя презрително към тайнствения мексикански мрак над осветената от свещта колиба под звездите на тихоокеанския бряг на Тропика на Рака като в бойното име на Акапулко. Луната обливаше скалите на Ел Капитан. Блатата на Панама ме очакваха и съвсем скоро щяха да ме дочакат.

Сочейки с тежка ръка и пръст, стопанинът: „В планините на голямото плато! златото на войната е заровено дълбоко! пещерите кървят! ще подмамим змията навън от горите! ще откъснем крилете на птиците! ще живеем в железни къщи, катурнати в поля от дрипи!“

„Si“, каза нашият мълчалив приятел от ръба на сламеника. Естрандо. Козя брадичка, безстрастни унили кафяви очи, тъжни и

наркотични, опиум, ръцете висят, странен шаман и антураж на този Крал, той подмята забележки, с които привлича вниманието на останалите, но опита ли да продължи, нищо не излиза, не се получава и другите се отегчават и отказват да изслушат неговите разсъждения и артистични щрихи към общия разговор. Първично телесно жертвоприношение искаха те. Никой антрополог не бива да забравя канибалите или операция „Аука“^[1]. Дайте ми лък и стрела и тръгвам; готов съм; билет за самолет; без билет; списъкът е празен; рицарите стават смели, когато косите им станат бели; младите рицари само мечтаят.

Омекна. Нашият индиански Крал не се интересуваше от теории; той слушаше реалните молби на Енрике, приемаше халюцинациите на Естрандо, гърлен говор, сбита образна реч, като насочена навътре лудост, от която Кралят бе научил всичко за действителността, което го засягаше — той ме наблюдаваше с открито недоверие.

Чух, че попита на испански дали този гринго не е някакво ченге от Ел Ей, някакъв агент на ФБР. Чух това и казах „не“. Енрике се опита да му обясни, че съм *interessa*, посочвайки челото си, имайки предвид, че се интересувам от света — опитвах се да науча испански, бях мислител, *sabeza*, а също *chucharro* — пушач на марихуана. Това, че бях чучаро, не породил никакъв интерес у Краля. В Ел Ей той бе пристигнал от мексиканския мрак с боси крака, с празни ръце, с черно лице, вдигнато към светлината — някой беше откъснал синджира с кръста от врата му, някое ченге или престъпник, погледът му се изпълни с гняв при спомена за това, отмъщението му бе или тишина, или някой там бе останал мъртъв, а аз се явявах агент на ФБР — чудатият преследвач на мексикански заподозрени с досиета и отпечатъци от крака по тротоарите на железния Ел Ей с вериги в затворите, както и на потенциални революционери със следобедни мустаци в червеникавата мека светлина.

Той ми показа едно топче О. Аз го назовах. Частично удовлетворен. Енрике продължи да ме защитава. Шаманът се усмихна на себе си, той нямаше време за усукване и за церемониални танци в съдебната зала, нито за песни във възхвала на виното в алеи за платена любов, в търсене на сводници — той беше Гъоте в двора на Фредерико Ваймар. Трептения от телевизионна телепатия обгръщаха стаята,

докато Кралят мълчаливо склони да приеме присъствието ми — когато го стори, чух как скиптърът отекна в мислите им.

И тогава О, свято море на Масатлан, и голямата червена вечерна равнина с кафяви и сиви магарета и черни и кафяви коне и зелено пулке^[2].

Трите мучачас на две мили от нас си говореха в точния концентричен център на червената кръгла вселена — нежните им гласове не стигаха до нас, а ревят на вълните на Масатлан не можеше да ги заглуши — нежните морски ветрове разкрасяваха тревите — три острова на миля навътре от брега — скали — калният сумрак над покривите на фелахското село зад нас...

ДА ОБЯСНЯ, БЯХ ИЗПУСНАЛ КОРАБА в Сан Педро и се намирах по средата на пътуването, което бях започнал с евтини второкласни автобуси от мексиканската граница при Ногалес, Аризона, по западното крайбрежие, с крайна точка Мексико Сити. Бях се запознал с Енрике и братчето му Херардо в крайпътните заведения из пустинята Сонора, докато пътниците протягаха крака, а дебели индианки сервираха люти тортили с месо, печени на камък, и докато човек си чакаше сандвича, малките прасета доверчиво ровеха пръстта в краката му. Енрике беше чудесно момче с черна коса и черни очи, поел на епично пътуване до Веракрус, на две хиляди мили надолу, на брега на Мексиканския залив, заедно с по-малкото си братче поради някаква причина, която така и не разбрах — разбрах само, че в домашно изработеното си дървено радио той държи около половин фунт силна, тъмнозелена марихуана с дълги черни мустачки, по които се познава добрата трева. Веднага започнахме да пафкаме, скрити сред кактусите зад пустинните автогари, клечахме под горещото слънце и се смеехме, а Херардо гледаше (той беше само на 18 и баткото не му позволяваше да пуши). „Защо? защото марихуана лошо за очи и лошо за *la ley*“ (вредна за зрението и нередна за закона). „Но за тип!“, тук той посочваше мен (заваляйки думата „теб“), „и мен!“, посочваше себе си, „няма проблем“. Той се съгласи да бъде мой водач през дългото пътуване през континенталните пространства на Мексико — говореше малко английски и се опитваше да ми обясни величието на своята

родина, а аз напълно го разбирах. „Виж?“, казваше той, сочейки далечните планински вериги. „Мехико!“

Автобусът беше висок и тесен, с дървени пейки, както казах, пътници в шалове и сламени шапки се качваха вътре заедно със своите кози или прасета, или пилета, а децата се возеха на покрива или пееха и крещяха на платформата отзад. Тресяхме се и подскачахме в продължение на целите хиляда мили по черни пътища, а стигнехме ли до някоя река, шофьорът просто прегазваше с автобуса през брода, отмивайки прахоляка от машината, и отново се затрисаше по пътя. Странни градове като Навахоа, където се разходих сам и видях на откритото пазарче един касапин, застанал до купчина гадно говеждо месо сред облак мухи, докато краставите, мършави фелакски кучета се криеха под масата, и градове като Лос Мочис (Мухите), където седнахме да изпием по оранжада с натрошен лед като местни благородници на малките лепкави маси, а в местния вестник се съобщаваше за среднощен дуел между полицейския началник и кмета на града, всички бяха под въздействието на тази новина, белите улички жужаха от вълнение, двамата с револвери на хълбоците, бум, бам, направо на калната улица пред пивницата. Сега се намирахме в друг град, още по на юг, в Синалоа, бяхме слезли от автобуса в полунощ, за да се промъкнем в индианска нишка между колибите и покрай кръчмите („Не добре, аз и тип и Херардо влиза в бар, не добре за *la ley*“, каза Енрике) и продължихме, Херардо носеше моряшката ми торба на гръб като истински приятел и брат, прекосихме голям пуст площад от гола пръст и се озовахме сред няколко дъсчени колиби, които образуваха малко село недалеч от нежния, огрян от звездите прибой, и почукахме на вратата на мустакатия див мъж с опиума и той ни пусна в своята огряна от свещ кухня, където той и неговият шаман Естрандо ръсеха червени щипки чист опиум върху джойнти, дебели колкото пури.

Стопанинът ни позволи да пренощуваме в една сламена колиба — обителта на Естрандо, който също бе достатъчно любезен да ни позволи да преспим в нея — той ни въведе на светлината на свещта, взе си имуществото, което се състоеше от запасите му от опиум, скрити под сламеника на пръстения под, и се измъкна навън да нощува другаде. Разполагахме с едно-единствено одеяло и хвърлихме жребий кой да спи по средата — падна се на Херардо, който не възрази. На

сутринта станах и погледнах през пръчките: това беше хубаво тихо селце от колиби със сламени покриви, с прекрасни кафяви девойки, които носеха на раменете си стомни вода от кладенеца на селото; между дърветата се издигаше дим от опечени тортили, лаеха кучета, играеха деца и както споменах, нашият домакин цепеше дърва с копие, като хвърляше копието в земята и разцепваше дръвцата на съчки, удивителна гледка. А когато поисках да се облекча, посочиха ми някакво древно каменно седало, което се издигаше над селото като кралски трон, и се наложи да седна там пред очите на всички, на открито — майки минаваха и любезно се усмихваха, деца ме зяпаха с пръст в устата, млади момичета си тананикаха и работеха.

Започнахме да си прибираме багажа, за да се качим отново на автобуса и да продължим към Мексико Сити, но първо си купих четвърт фунт марихуана, а веднага щом направихме сделката, в колибата нахълтаха няколко мексикански войници и опърпани полицаи с тъжни очи. Попитах Енрике:

— Ще ни арестуват ли?

Той каза „не“, само искали част от марихуаната за себе си, безплатно, и щели да ни пуснат да си вървим. И така, Енрике им даде половината от това, което имахме, а те насядаха из колибата и започнаха да свиват джойнти на пода. Мъчеше ме толкова силен махмурлук от опиума, че само лежах, зяпах и имах чувството, че ще ме набучат на шиш, ще ми отрежат ръцете, ще ме провесят с главата надолу от някое разпятие и ще ме изгорят на високия каменен клозет. Някакви момчета ми донесоха супа с люти чушки и всички се смяха, докато сърбах, полегнал на една страна — супата подпали гърлото ми, накара ме да пъшкам, да кашлям и да кихам, и моментално се почувствах по-добре.

Станахме и Херардо отново вдигна моята моряшка торба на гърба си, Енрике скри марихуаната в своето дървено радио, стиснахме си ръцете с нашия домакин и с шамана, здрависахме се сериозно и тържествено с всеки един от десетимата полицаи и войници и поехме отново в индианска нишка под горещото слънце към автогарата.

— Сега — каза Енрике, като потропа върху домашно изработеното си радио — виж, *mir*, котови напуши.

Слънцето беше много силно и ние се потяхме — стигнахме до голяма красива църква в старинен испански стил и Енрике каза:

— Влиза тук сега.

С почуда осъзнах, че и тримата сме католици. Влязохме вътре и Херардо коленичи пръв, после Енрике и аз коленичихме до пейките и направихме кръстния знак, а той прошепна в ухото ми:

— Вижда? Хладен чорква. Крие от слънце за *minuto*.

В Масатлан спряхме на здрачаване да поплуваме във или под водата във великолепия прибой и там, на брега, с голям джойнт, който димеше в ръката му, Енрике се обърна, посочи навътре към разкошните зелени поля на Мексико и каза:

— Виждаш ли трите момичета далече навътре в полето? — Аз гледах и гледах и едва съзрях три точки посред далечно пасбище. — Три мучачас — каза Енрике. — Означава: Мехико!

Той искаше да отида с него във Веракрус.

— Мой занаят обуцар. Ти стоиш у дома с момички, аз работи, *mir*? Ти пише *interessa* и ние има сума момички.

След Мексико Сити повече не го видях, защото нямах никакви пари и трябваше да спя на кушетката на Уилям Сюърд Бъроуз. А Бъроуз не желаше Енрике наоколо.

— Не се занимавай с тези мексиканци, всичките са мошеници.

Още пазя заешката лапичка, която Енрике ми подари на раздяла.

НЯКОЛКО СЕДМИЦИ ПО-КЪСНО за първи път отивам да гледам борба с бикове, която, признавам, беше *novillera*, за новаци, а не истинската борба, която се провежда през зимата и съответно е истински спектакъл. Арената представлява идеално кръгла купа с кафяв пясък в средата, търмъчен и заравняван от истински експерт на греблото, като човека, който търмъчи втора база на „Янки Стейдиъм“, само че този стадион по-скоро трябва да се казва „Хвърли топа“. Когато влязох, бикът тъкмо беше излязъл на арената и оркестърът беше седнал по местата си. Зад оградата имаше момчета с фино избродирани, тясноскроени дрехи. Те чакаха тържествено, докато бикът не се втурна в галоп, излизайки от някакъв ъгъл, който не бях забелязал и в който бикът дотогава най-вероятно бе мучал панически, черни ноздри, големи бели очи и широки рога, огромен гръден кош и някакъв корем, тънки крака, сякаш намазани с вакса за печка, търсеци да се оттласнат от земята под себе си с цялата локомотивна тежест

отгоре им, някои хора се разсмяха, бикът галопираше, сменяйки посоката, с хлътнатините, вдълбани от мускулите му в свършената трофейна кожа. Матадорът излезе на арената и подкани бика, бикът се втурна и нападна, матадорът подигравателно размаха плаща, пропусна рогата на лакът разстояние от слабините си, завъртя бика с плаща си и се отдалечи като някакъв благородник, при което остана с гръб към озадачения свършен бик, който не нападна като в „Кръв и пясък“ и не вдигна господин благородника високо на рогата си. Тогава се почна. На сцената се появява пиратският кон с капаци на очите, язден от РИЦАР пикадор с кавалерийско копие, чиято работа е да излезе и да хвърли няколко стоманени остриета, които се забиват в плешката на бика, който решава да вдигне коня във въздуха, но конят е защитен с броня (слава богу) — историческа и откачена сцена, само дето внезапно осъзнаваш, че пикадорът е отворил обилно кървящи рани в бика. Заслепението на горкия бик в безумен световъртеж продължава — смелият кривокрак дребен бандерилеро, който носи две стрели с флагчета, върви право към бика, бикът се обръща право към него, но двамата не се сблъскват челно, защото бандерилерото е забил стрелата в бика и си е плюл на петите, преди да съм мигнал (а аз мигнах), защото от бика трудно се бяга. Хубаво, но от бика вече се лее кръв като от Христос на небето по Марлоу^[3]. Възрастен матадор излиза и пробва бика с няколко завъртания на плаща, следва нова порция стрели, сякаш бойно знаме се вее от врата на живия, дишащ, страдащ бик и всички ликуват. Устремът на бика вече се е превърнал в клатушкане и ето че излиза главният матадор герой, за да го довърши, в този миг барабанът на оркестъра издумква, отново става тихо като облак, минаващ пред слънцето, чуваш как се разбива бутилката на някой пияница на миля навътре в жестоката испанска зелена благоуханна провинция — децата застиват за миг над своите тортили — бикът стои под слънцето с наведена глава, търси дъха си, хълбоците му буквално пърхат зад ребрата, плешките му са надупчени със стрели като свети Себастиан. С предпазлива стъпка младият матадор, по свой начин храбър, се приближава и ругае, а бикът се извъръща и се сили на треперещите си крака към червения плащ, хвърля се към него, кръвта струи отвсякъде, а момчето го превежда през въображаемия обръч, като се върти на пръсти с обърнати навътре колене. Бога ми, за нищо на света не исках да видя неговия стегнат корем, разцепен от рог. Той отново накъдри

плаща на вълнички срещу бика, който стоеше там и си казваше „О, защо не ме оставят на мира?“, матадорът се доближи и сега вече животното стегна уморените си крака, за да се втурне, но единият крак поддаде и вдигна облаче прах. И той се хвърли напред, след което отново спря да си поеме дъх. Матадорът закри сабята си и подвижна на отчаяния бик, който беше оцъклил очи. Бикът наостри уши, но не помръдна. Цялото тяло на матадора се изпъна като дъска, трепереща под стъпките на многобройни крака, под чорапа му затрепери мускул. Бикът скочи едва три фута напред, хвърляйки пясък с копита, а матадорът изви гръб над него като човек, който се пресяга над гореща печка, за да хване нещо от другата страна, и заби сабята си цял метър навътре между плешките на бика. Матадорът тръгна в една посока, бикът — в друга, със сабя, забита до дръжката, залитна и побягна, погледна нагоре с човешко недоумение към небето и слънцето и гърлото му заклокочи. — Идете да видите това нещо, хора! — Той блъвна десет галона кръв във въздуха и тя се разплиска наоколо — падна на колене, давейки се в собствената си кръв, изплю още кръв, изви врат, изведнъж се отпусна като чучело и главата му рухна на земята. Той още не беше мъртъв, друг идиот излезе и го закла с кама колкото мушитрънче, която заби в сънната му артерия, но бикът продължи да рови с муцуна в пясъка и да мляска собствената си кръв. Очите му! О, тези очи! Някакви безумци се смееха на употребата на камата. Изкараха навън впряг паникьосани коне, вързаха бика с верига и го повлякоха в галоп, но веригата се скъса и бикът се хлъзна в прахта като мъртва муха, забърсана от нечий крак. — Изведете го, изведете го оттук! — Извличат го, вторачените бели очи са последното нещо, което виждам. — Следващият! — Но първо печените момчета събират кръвта в количка и я изкарват навън. Мълчаливият експерт с греблото излиза отново. — „Оле!“ — момичетата хвърлят цветя към убиеца на животни с неговите елегантни панталони. И аз видях как всички умират и никой не се вълнува, почувствах колко ужасно е да си живял само за да умреш като бик, заключен в ревящ обръч от хора...

Хай Алай, Мексико, Хай Алай!

ПОСЛЕДЕН ДЕН В МЕКСИКО, намирам се в малката църква близо до Редондас в Мексико Сити, в 4 часа в сивия следобед,

обикалял съм целия град да разнасям пратки по пощите, ял съм меки бонбони за закуска и сега, с две бири под себе си, отдъхвам в църквата и размишлявам над празнотата.

Точно над мен се издига голяма страдалческа статуя на Христос на Кръста, когато я забелязах, веднага седнах под нея, след като я погледах малко със сплетени пръсти („Жан!“, викат името ми от двора и аз изтичвам до вратата да погледна, но се оказва, че викат някаква дама). „Mon Jésus“, казвам аз, поглеждам нагоре и Го виждам, изобразен е с красиво мъжествено лице като на младия Робърт Мичъм и със затворени очи в смъртта, но едното е леко отворено и като че ли също напомня за младия Робърт Мичъм или за Енрике, вцепенен от наркотичен чай, който ме гледа през дима и казва „*Hombre*, човече, това е краят“. Коленете му са издрани така силно, че са разцепени до кост, хлътнали цял инч навътре там, където капачките на коленете Му са смазани с вик от млатещите падания с големия Кръст Млатило, дълъг сто мили на гърба Му, и докато той върви сведен с Кръста по камъните, те Го ръгат с остени, за да рухне отново на колене, а Той вече е останал без колене, Той е прикован на кръста — аз бях там. Вижда се голямата рана в ребрата му, където са се забили върховете на копията. Не бях там, ако бях там, щях да изкрещя „Спрете“ и също да бъда разпнат. Тук на окървавените от жертвоприношения с извадени сърца ацтеки Свещена Испания е изпратила картина на милост и състрадание, казваща: „Така ли постъпвате с Човек? Аз съм Син Човешки, Аз съм от Човек, Аз съм Човек и вие искате да направите това с Мен, Който съм Човек и Бог — аз съм Бог, а вие ще пронижете вързаните Ми нозе с дълги гвоздеи с набраздени глави, смазани от силата на ръката, стоварила чука — това Ми сторихте, защото проповядвах Любов?“

Той проповядваше любов, а вие Го привързахте към дърво и Го приковахте с гвоздеи, глупци, трябва да ви бъде простено.

Вижда се кръвта, стичаща се от ръцете Му към мишниците и хълбоците Му. Мексиканците са увидели изящна препаска от червено кадифе около слабините Му, статуята е твърде възвишена и твърде висока за медали върху Тази Свята Победна Препаска.

Каква Победа е Победата на Христос! Победа над лудостта, над човешката безнадеждност. „Убий го!“, продължават те да реват на боеве, боеве с петли, борби с бикове, боксови боеве, улични боеве,

полеви боеве, въздушни боеве, словесни боеве. „Убий го!“ Убий Лисицата, Свинята, Мушицата.

Христе в Предсмъртни Мъки, моли се за мен.

Вижда се тялото Му, увиснало на Кръста от прикованите с гвоздеи ръце, приведената стойка, изобразена майсторски от богобоязливия скулптор, който е работил върху тази статуя с цялото си сърце, Състраданието и силата на един Христос; някой чист по душа католик, може би от индианско-испански произход от XV век, сред руини от кирпич и кал и пушек в средата на индианското хилядолетие в Северна Америка е създал тази *statuo del Cristo* и я е поставил в новата църква, която сега, през 1950, четири-петстотин години по-късно, е с липсващи части от свода, където някой испански Микеланджело е изрисувал херувими и неземни същества за наставление на отпавилите взор нагоре в неделните утрини, когато добрият падре възвестява закона на вярата.

Дълго се моля на колене, вдигнал очи към Христос, внезапно се будя в транс в църквата, коленете ме болят и долавям в ушите си кънтеж, който прониква цялата църква и ушите, и главата ми, и самата вселена, присъщата тишина на Чистотата (която е Божествена). Сядам тихо на пейката и разтривам коленете си, а тишината кънти.

Пред мен е Олтарът, Светата Дева е в бяло сред поле от синьо-бели-златни орнаменти, твърде далече, за да видя добре, заричам се да се приближа към олтара, когато част от хората си тръгнат. Присъстващите са все жени, млади и стари, и изведнъж се появяват две деца, облечени в дрипи и одеяла, босоноги, които бавно вървят отдясно между редовете, голямото момче внимателно държи ръка над главата на братчето си, стиска нещо в нея, не мога да разбера — и двамата са боси, а се чува тракане на токове, не мога да разбера, те се приближават към олтара, застават отстрани на стъкления саркофаг със статуята на един от светците, през цялото време вървят бавно, предпазливо, докосват всичко, гледат нагоре, пълзят безкрайно бавно през църквата в пълен унес. При ковчега по-малкото момче (3-годишно) докосва стъклото и застава откъм краката на покойника и докосва стъклото, и аз си мисля „Те разбират смъртта, те стоят в църквата под небесата с минало без начало и проникват в бъдещето без край, сами очакващи смъртта, при нозете на мъртвия, в светия храм.“ Получавам видение за себе си и двете момчета, изгубени в огромна

безкрайна вселена, над нас и под нас няма нищо освен Безкрайната Празнота и Огромност, безбройните мъртъвци във всички посоки на съществуването, навътре в атомните светове на собственото ни тяло или навън във вселената, която може да е просто един атом в безкрайността от атомни светове и всеки атомен свят е само образ — навътре, навън, горе и долу, нищо освен празнота и божествено величие, и тишина за двете момчета и мен. Следя ги внимателно, докато си тръгват, поразен, виждам малко момиченце, високо лакът и половина, на две годинки или на една и половина, което се поклаща зад тях, малко кротко агънце на църковния под. Вниманието на голямото братче е насочено към това да държи шал над главата ѝ, той иска малкото братче да държи своя край, между двамата и под балдахина крачи Принцеса Прелестна и изучава църквата със своите големи кафяви очи, потраквайки с токчетата.

Веднага щом се озовават навън, те започват да си играят с другите деца. Много деца си играят в дворчето отпред, някои стоят неподвижни и разглеждат барелефите върху фасадата на църквата, ангели в помътен от дъжда камък.

Покланям се на всичко това, коленича до пейката и излизам, като хвърлям един последен поглед на св. Антоан от Падуа (свети Антъни), санто Антонио де Падуа. Улиците отново са прекрасни, светът неизменно е пропит с благоухание от розите на щастieto, но никой от нас не го забелязва. Щастieto се състои в това да разбираш, че всичко е един голям, странен сън.

[1] Църковно-мисионерска операция сред еквадорското племе аука, предприета от петима американски евангелисти през 1958, при която мисионерите били избити от местните няколко дни след пристигането си. — Бел.прев. ↑

[2] Питие, което се прави от сока на мексиканското агаве и е основна съставка в производството на мескал. — Бел.прев. ↑

[3] Има се предвид сцена от „Доктор Фауст“ на Кристофър Марлоу. — Бел.прев. ↑

3. ЖЕЛЕЗОПЪТНАТА ЗЕМЯ

ИМА ЕДНА УЛИЧКА в Сан Франциско, зад Южната тихоокеанска железница, близо до Трета улица и „Таунсенд“, с къщи от червена тухла, унесени лениви следобеди, когато всички са още на работа, а във въздуха се долавя надигащата се суматоха от хора, които скоро ще се втурнат насам на тълпи, пеш или с автобуси, за да си хванат влака, служителите от канторите на улиците „Маркет“ и „Сансоми“, с хубавите си дрехи, бързат през работническите улици на Фриско с евтините общински жилища, работниците, шофьорите, та и нещастните кирливи просяци от Трета улица, сред които има и негри от Изтока, останали без надежда, без обществена опора и без отговорности, а това не си е работа в наше време, стоят, облежнати на стената на Трета и „Хауърд“, понякога по петдесетима наведнъж, плюят в натрошените стъкла, а покрай тях минават всички онези костюмирани шефове от Милбрей и Сан Карлос, педантични и безразлични, със „Сан Франциско Кроникълс“ и „Сан Франциско Кол-Булетин“ под мишница, нямат време дори за презрителен поглед, те трябва да хванат влакове 130, 132, 134, 136, до 146, навреме за вечеря в домовете на железопътната земя, когато високо в небето вълшебните звезди се носят над експресните влакове. Всичко това се случва в Калифорния, отвсякъде е море, влизам в това море и изплувам от него в следобедите, изпълнени с медитация под горещото слънце, по джинси, с глава на железничарския ми фенер или (когато не работя) купчина книги, покрити с носната ми кърпичка, гледам синьото небе от съвършена безбрежна чистота и чувствам под себе си дървените основи на старата Америка, водя луди разговори с негри, надничащи от високи прозорци, и всичко се движи в съзнанието ми, маневрират вагони и се виждат от уличката, която толкова прилича на уличките в Лоуел, и чувам далеч в настъпващата нощ локомотив, който поздравява планината.

НО МАЛКОТО КЪСЧЕ небе, което се виждаше над уличката до „Ю.Т.“, пухкавите облачета, които се носеха откъм Оукланд или Марин на север или откъм Сан Хосе на юг, ясният въздух на Северна Калифорния терзаеше сърцето повече от всичко друго. Фантастичният полусън, нежното жужене и лежерното жумене в безделните следобеди, и Фриско, със своята тъга на края на земята, с хората, с уличката, пълна с колите и камионите на съседните фирми, където никой не знаеше и не даваше пукната пара кой съм аз и какво правя на три хиляди и петстотин мили от родното място, ме прие и най-сетне ми принадлежеше в Голямата Америка.

Над Трета улица се е спуснала нощта, ярките неонов светлини и жълтите електрически крушки на невъзможния нощен приют, тъмни съсипани сенки се движат зад изпочупени жълти транспаранти като пропаднал китаец без пари — котките в алеята на Ани, нощният приют оживява, стенания, тропот, улицата е пияна от мрак. Отгоре синьо небе със звезди, увиснали над покривите на олющени хотели и вентилационни тръби, бълващи прахоляка на вътрешностите им, мръсотията на думите в беззъби уста, стенните часовници в читалните тиктакат, столове проскърцват, подложки за четене, стари лица, очи над очила без рамки, купени от някоя заложна къща в Западна Вирджиния или Флорида, или Ливърпул, Англия, много преди да се родя, и по време на дъждовете постигнали тъгата на края на земята, постигнали радостта на края на света, всички вие, градове на име Сан Франциско, накрая ще се срутите и ще изгорите отново. Но аз продължавам, една нощ един бездомник пропадна в изкопа на някакъв строеж, където бяха разкопали улицата, яките момчета от газовата компания със скъсани джинси, които работят там, често си мислех да отида и да им кажа, например на онези с рошавите руси коси и скъсани ризи: „Идете в железницата, работата е много по-лека, не клечиш цял ден на улицата, парите са много по-добри“, но онзи тип беше паднал в изкопа, кракът му стърчеше навън, един британски автомобил марка Ем Джи също беше паднал в изкопа, някакъв ексцентричен тип го беше изпуснал вътре на заден ход, докато се прибирах от един съботен следобеден местен курс до Холистър, оттатък Сан Хосе, разкошни злачни поля и сочни овощки, и ето този Ем Джи, паднал назад, навирени крака, навирени колела в изкопа, бездомници и полицаи виснали пред кафенето — виновни са онези, които не са го оградили

като хората, та той никога не би имал смелостта да го направи заради това, че няма пари и няма къде да отиде и ах, баща му не е жив вече, и ах, майка му не е жива вече, и ах, сестра му не е жива вече, и ах, животът му не е жив вече, не е жив. Но някъде по-късно по това време аз лежа в стаята си в дългия съботен следобед, слушам Джъмпин Джордж с бутилка токайско, без чай, под чаршафите, смея се на невероятната музика „Мама, той се отнася зле с дъщеря ти“, мама, папа, да не сте припарили тук, ще ви убия и т.н., напивам се сам в мрака на стаята и вече като по чудо знам всичко за Черните, за добрия американец, който винаги намира утеха и опора в селския труд, а не в абстрактния морал, и дори когато ходи на църква, виждаш пастора отпред да се покланя на съблазнителните дами и чуваш дълбокия резониращ глас на слънчевия неделен следобеден тротоар, преливащ от сексуално вибраторо, да изрича „Да, госпожо, но Писанието казва, че човекът се ражда от женската утроба...“, не, как, все пак, и по това време аз се излюпвам от леглото си и тръгвам навън, след като е ясно, че от железницата няма да ми се обадят до 5 сутринта в неделя, вероятно за местен курс от гара Бейшор, всъщност винаги ме викат за местни курсове от Бейшор, така че се запътвам към дивия бар на дивите барове, точно този на Трета и „Хауърд“, влизам там да пия с лудите, и напия ли се, здраве да е.

Курвата, която дойде при мен онази нощ, когато бях там с Ал Бъкъл, ми каза: „Искаш ли да си поиграеш с мен, Джим?“, а аз нямах достатъчно пари и по-късно казах това на Чарлс Лоу, а той се изсмя и рече: „Откъде знаеш, че е искала пари, винаги се пробвай, може да е излязла само за любов, да е искала само любов, не бъди глупак.“ Тя беше сладка и каза: „Какво ще кажеш за малко джиджи-биджи с мен, пич?“, а аз стоях там като глупак и даже си купих пиене и се напих същата вечер и после в клуб 229 управителят ме удари, оркестърът ни разтърва, преди да реша да отвърна на удара, което така и не направих, и вече на улицата реших да се втурна обратно, но те бяха заключили и ме гледаха през прозорчето на вратата с подводни лица — трябваше да поиграя с нея на шубидубидуай.

НЕЗАВИСИМО ОТ ФАКТА, ЧЕ БЯХ ВЛАКОВ СПИРАЧ и изкарвах по 600 долара на месец, продължавах да ходя в закусвалнята

на улица „Хауърд“, където сервираха три яйца за 26 цента, 2 яйца за 21 с препечена филийка (почти без масло), кафе (почти без кафе, а и захарта на купонен режим), овесени ядки с малко мляко и захар с аромата на вкиснати стари дрехи, провесени над кухненската печка, като че ли правеха яхнията в стара плесенясала китайска пералня, с игри на покер между варелите в задната стаичка и плъхове от времето на земетресението, в действителност храната беше на нивото на някой дърварски лагер от 1890 или 1910 на север, с китайски готвач с коса на миша опашка, който ругае онези, които не харесват храната му. Цените бяха невероятни, но веднъж си поръчах телешка яхния и това беше абсолютно най-гадната телешка яхния, която съм вкусвал, направо да не повярва човек и понеже често ми погаждаха такива номера, аз се опитвах възможно най-твърдо да изразя своето недоволство, но човекът зад тезгяха беше кораво копеле, мисля, че беше по някакъв начин извратен, защото се отнасяше много грубо с малоумните пияници: „Какво правиш, не може така да влизаш тук, за Бога, дръж се като човек, яж или се махай.“ Питам се какво прави този тип на такова място, ако няма капка съчувствие в закоравялото си сърце за пречупените нещастници, по цялата улица закусвалните бяха такива, за бездомници, негри, алкохолици без пари, които изравят 21 цента от изпросеното за пиене и се домъкват, за да хапнат за трети или четвърти път тази седмица, а понякога не хапват и залък и ги виждаш как повръщат по ъглите бяла течност, състояща се от две бутилки вкиснато долнопробно бяло вино или сладко бяло шери, и нямат нищо в стомасите, повечето бяха с по един крак или с патерици, с превръзки на краката, заради едновременно никотиново и алкохолно натравяне, и веднъж докато вървах по Трета близо да „Маркет“, срещу „Брийнс“, беше през 1952, когато живеях на Руския хълм и още не разбирах напълно ужаса и духа на Трета улица, някакъв бездомник, хилав преbledнял бездомник като Антон Абрахам, лежеше ничком на паважа с патерица отстрани и стар вестник, който се подаваше изпод него, и ми се стори, че е умрял. Наведох се да проверя дали диша и той не дишаше, друг мъж гледаше надолу към него и двамата се съгласихме, че е умрял, след малко дойде полицаи и погледна, и се съгласи, и повика кола, дребният нещастник тежеше към двайсет кила и беше мъртъв като кочан, като лед, като пън — казвам ти — и кой да забележи освен други полумъртви бездомници, отписани скапани

просяци, отписани, отписани, отписани, сто пъти отписани, завинаги свършени, без нищо, завинаги отписани и задраскани, и точка. И това беше клиентелата на закусвалнята, където съм ял толкова много сутрини три яйца за закуска, суха препечена филия, купичка овесени ядки и рядко гадно размито кафе, само и само да спестя 14 цента и гордо да го отбележа в тефтерчето този ден и да докажа, че мога да живея удобно в Америка, докато работя седем дни в седмицата и изкарвам 600 на месец, мога да живея с по-малко от 17 на седмица, което при наем от 4,20 не е зле, защото трябва да харча и за храна и понякога да пренощувам, когато курсът е само до Уотсънвил, но повечето пъти предпочитам да спя безплатно и неудобно в служебните вагони на мръсните багажници — моите 26-центови закуски, моята гордост. И този безподобен полуизвратен продавач, който изваждаше храната, хвърляше ти я, фрасваше я на тезгяха, с безразличен поглед право в очите ти като някаква Стайнбекова героиня с количка със закуски от 1930, а на самата димяща кухненска печка безмълвно се трудеше китаец с наркоманска физиономия и с истинска шапка с пискюл на главата, сякаш отвлечен от Търговската улица още преди да построят сградата на ферибота, но е забравил, че годината е 1952, сънува, че е във Фриско по време на Златната треска през 1860 — и в дъждовни дни се усещаше, че в задната стаичка акостирали кораби.

ПРАВЕХ СИ РАЗХОДКИ ПО „ХАРИСЪН“ и бумтящото движение от камиони към величествената конструкция на „Оукланд Бей Бридж“, който се вижда, когато човек се изкачи по хълма Харисън^[1], и напомня малко на някакъв радар на вечността в небето, огромен в синевата, пресичан от чисти облаци, чайки, безумни коли, стрелкащи се към своите цели по неговото нереално рамо над водите, сбиращи ветрове, предупреждения за бури откъм Сан Рафаел и моторници. Все там се разхождах и вървах, и поглъщах целия град Фриско в един следобед, от хълмовете над Филмор, откъдето в неделната утрин, след цяла нощ бiliarд, мотаене, импровизации на барабани, се виждат кораби, поели към Далечния изток, вървах покрай богаташките къщи на възрастни дами, гледани от своите дъщери или секретарки, с огромни страшни готически чудовищни фасади от отминали времена, а ниско долу е синият коридор на Голдън Гейт,

лудата скала на Алкатраз, извивките на Тамълпайс, заливът Сан Пабло, съненият Сосалито, опасал скалите и горите по-натам, и прекрасните бели кораби, прокарващи следа към Сасебо. Оттатък „Харисън“, долу на „Ембаркадеро“, покрай Телеграф Хил, нагоре по Руския хълм, по улиците на забавленията в Китайския квартал, надолу през Киърни и обратно през „Маркет“ до Трета и моята трепкаща неонова участ, ах, и накрая в неделния изгрев те наистина ме зовяха, големите рамене на моста „Оукланд Бей“, и все още ме преследват в спомените ми и цялата тази невъобразима вечност и незнанието за това кой съм, докато ходя като едно голямо, дебело дългокосо бебе и се опитвам да узная кой съм, на вратата се чука, оказва се портиерът на приюта с очила със сребърни рамки и бяла коса, чисти дрехи и противно шкембе, каза, че е от Роки Маунт, и приличаше на човек, който е бачкал като портиер на хотел „Бънкъм и Наш“ в продължение на 50 изпепеляващи лета, без слънце, само с палмите във фоайето, с пури с хартиен филтър в албумите на Юга с него и скъпата му майка, очакваща го в заровена дървена колиба от гробове, с цялото това пюрирано историзирано минало, въззело се подземие с петното на мечката, кръвта на дърветата и отдавна разорани царевични ниви и негри с отдавна заглъхнали в гората гласове, и отдавна утихнал кучешки лай, този мъж също бе стигнал до Западния бряг като толкова много други изкоренени американски елементи и беше блед, и към шейсетте, и се оплакваше от някаква болест, може някога да е бил красив заможен кавалер на дами, но сега беше забравен портиер, може да е бил за малко в затвора за фалшификации и безобидни измами и може също да е бил чиновник в железниците, и може да е плакал и никога да не е успял, и в такива дни, предполагам, е виждал гредите на моста над трафика по „Харисън“ като мен, и се е будил в сутрините със същото чувство на безпътица, сега ме вика на вратата и нахлува в света ми, и стои на излинелия килим в коридора, протрит от черните стъпки на мършави старци през последните 40 години от земетресението насам, и тоалетната е потъмняла и мръсна като последната тоалетна чиния, предполагам това е краят на света, гадният край на света, и сега тропа на вратата ми и аз се будя и казвам: „Как, какви, какво, по гадовете, правят, та да не мога да дремна? Какво са се разлумдумдумкали? Що за аларма пред вратата ми в търбуха на нощта, след като всичко живо знае, че нямам ни майка, ни сестра, ни баща, ни дявол, ни дом“, ставам

от леглото, сядам на леглото и казвам „Опа!“, и той казва „На телефона!“, и аз навличам джинсите, натезжали от нож и портфейл, вирам се в моя железничарски часовник, окачен на вратичката на дрешника срещу мен, отброяващ времето безшумно, и той показва 4:30 в неделната сутрин, слизам по килима на мизерния хотел по джинси, без риза, и слагам сива размъкната работна риза, вдигам слушалката в сънената будка на нощния портиер с решетка и плювалници, и окачени ключове, и стари прани пешкири, скатани на купчина, с разръфани ръбове, и с имената на всички хотели, през които са минали, на телефона е началник личен състав. „Керуа?“ „Да“. „Керуа, на смяна с бригадата на Шърман за местен курс тази сутрин в 7.“ „Шърман, местен курс, ясно.“ „От депо Бейшор, знаеш ли го къде е?“ „Да“. „Беше същата смяна и миналата неделя. Окей, Керуа-а-а.“ И двамата затваряме едновременно, и си викам окей, скапаният Бейшор, скапаният заядлив, мечтан, откачен Шърман, който не може да ме трае, особено когато бяхме на депото на Редууд да маневрираме вагони и той все ме слагаше отзад, макар че с една година опит щеше да ми е по-лесно да съм отпред, но аз трябва да работя отзад и той иска да съм там с дървения клин, когато някой вагон или група вагони спре, за да не тръгнат обратно и да направят сума катастрофи, карай да върви, понатам ще заобичам и железницата и Шърман ще ме заобича някой ден, и изобщо ще я карам ден за ден.

И ето я моята стая, малка, сива в неделното утро, сега безумието от улицата и предната нощ са отлетели, бездомниците спят, един-двама проснати на тротоара с празна кутия за просия на перваза — грабва ме вихърът на живота.

И ЕТО МЕ ПРИЗОРИ в моята мрачна килия — 2½ часа до времето, когато ще пъхна своя железничарски часовник в джоба на джинсите си и ще хукна, оставяйки си точно 8 минути до гарата и до влак №112 на 7:15 ч., който трябва да хвана, за да измина петте мили до Бейшор през 4 тунела, излизайки от тъжната сумрачна част на Фриско с дъждовните устия на мъгливите утрини, в неочаквана долина с голи хълмове до морето, отляво е заливът, мъглата струи навътре като в сън през проливите, с малките бели къщи, разположени реалистично за предколедните сини тъжни светлини — цялата ми душа и

прилежащите ѝ очи наблюдаваха реалността на моя живот и моята работа в Сан Франциско, с онова приятно потръпване в слабините от превръщането на сексуалната енергия в болка през порталите на труд, култура и естествен мъглив страх. Ето ме в моята тясна стаичка, опитващ се да излъжа себе си, да почувствам, че тези следващи 2½ часа ще бъдат добре запълнени, захранени с работа и приятни мисли. Толкова вълнуващо е да чувствам как сутрешният хлад обгръща дебелиите ми завивки, докато лежа там, часовникът тиктака срещу мен, прострял съм крака в уютните бедняшки меки чаршафи с дупки и кръпки, сгушен в собствената си кожа, богат, не харча и цент — поглеждам в тефтера си — и се вирам в словата на Библията. На пода намирам брой на „Кроникъл“ от събота следобед, отворен на спортната страница с новини за футболните срещи във Велика Америка, чийто край безрадостно съзирам в процеждащата се сива светлина. Фактът, че Фриско е построен от дърво, ме радва в моя покой, знам, че никой не ще ме обезпокои в следващите 2½ часа и всички бездомници спят в своето легло от вечност, будни или не, с бутилка или не, само радостта в сърцето ми е от значение за мен. На пода лежат обувките ми, големи груби работни обуца, с които да газя камънаците и които да държат глезените ми стегнати — солидни туристически обувки, които, като ги обуеш и сложиш една до друга, знаеш, че сега работиш и това е, тези обувки не се използват за други неща като удоволствия, ресторанти или разходки. От предната вечер обувките са на пода, до туристическите обувки лежат чифт сини платненки а ла 1952, с които крача безшумен като призрак по насечените хълмове на моя Фриско, в блещукащата нощ от върха на Руския хълм, поглеждам над покривите на Норт Бийч и неоновите светлини на мексиканските нощни заведения, слизам към тях по стъпалата на „Бродуей“, под която копаят планински тунел, обувки, подходящи за крайбрежни алеи, морски гари, хълмове, паркови поляни и панорамни площадки. Работните обуца, покрити с прах и машинно масло, смачканите джинси, коланът, синята железничарска гайка, нож, гребен, ключове, ключове за стрелките, ключ за служебния вагон, коленете побелели от ситния пясък в коритото на река Пахаро, дъното черно от омаслени сандъци с пясък, от един маневрен локомотив в друг, сивите къси работни панталони, мръсната тениска, износените шорти и измъчените чорапи на моя живот. И Библията на масичката до

фъстъченото масло, марулята, хлябът със стафиди, пукнатината в мазилката, вкоравеното от прах дантелено перде, което вече не е никаква дантела, а кора от вечен прах в този мизерен приют и сцена за третостепенни роли, със зачервени очи на хремави старци, умиращи там, втречени без надежда в мъртвата стена, прашните прозорци едва пропускат погледа и всичко, което се чува от шахтата между вътрешните стени, е плачът на едно китайско дете, чиито родители все му шъткат да мълчи, а после му крещят, той беше една досада и китайските му сълзи бяха упорити и интернационални и събираха във фокуса си нашите чувства, макар никой от другите обитатели да не показваше това освен със спорадично прокашляне в коридора или стенания в кошмарен сън — от такива неща и от небрежността и безчувствения поглед на алкохолизираната камериерка, пяла някога в църковния хор, пердетата се бяха просмукали от желязо и висяха вкоравени, и дори прахта в тях беше желязна, и разклати ли ги човек, те се трошат и падат на късове по пода като железни криле, и прахта влита в носа като стоманени стружки, и те задушават до смърт, затова никога не се докосвах до тях. Стаичката ми в 6 сутринта в уютната сутрин (в 4:30) пред очите ми през цялото време, бистрото време за кафе, кипвам вода на котлона, добавям кафе и разбърквам, по френски, бавно и внимателно си сипвам в бялото тенекиено канче, добавям захар (не захар от калифорнийско цвекло, каквато би трябвало да използвам, а захар от нюорлианска тръстика, защото толкова пъти съм карал цвекло от Оукланд за Уотсънвил, товарна композиция от 80 открити вагона, пълни единствено със скръбни глави цвекло като главите на екзекутирани жени). Гадна работа, но ето че сега съм сам и си приготвям препечените филийки от хляб със стафиди на специално огънат тел върху котлона, хлябът припуква, намазвам маргарин върху все още парещата филийка, хлябът хрущи, маргаринът се разтапя и потъва златист между препечените стафиди и ето ти филийката. После две яйца, изпържени внимателно, бавно в маргарин в моя жалък скитнически тиган, дебел наполовина на 10-центова монета, ако не и по-тънък, малка тенекиена вещ, подходяща за лагеруване на открито, яйцата бавно цвърчат в него и се издуват над маслото, ръся малко чесън и сол върху тях и когато жълтъците се забулят под тънка ципа белтък, сготвен от горещината на капака, с който покривам тигана, значи са готови, вадя ги и ги полагам върху готовите картофи, сварени

на малки парчета и разбъркани с бекон, който вече съм изпържил на малки късове, нещо като грубо намачкани варени картофи с бекон и димящи яйца отгоре и отстрани малко маруля и малко фъстъчено масло. Бях чул, че фъстъченото масло и марулята съдържат всички необходими витамини и след като вече бях свикнал да ям тази комбинация заради нейния чудесен вкус, предизвикващ носталгия, закуската ми е готова в 6:45 и докато се храня, се и приготвям едно по едно, и докато измивам последната съдина и изпивам последната глътка кафе, и изплаквам бързо чашата на горещата струя, и я изтръсквам да изсъхне, и я връщам на мястото ѝ до котлона и кафявата кутия, в която държа продуктите, увити плътно в кафява хартия, вече откачам спираческия си фенер от дръжката на вратата, прокъсаното разписание отдавна е сгънато и готово в задния ми джоб, всичко на място, ключове, разписание, фенер, нож, кърпичка, портфейл, гребен, железничарски ключове, пари и аз самият. Гася лампата в кирливата, парцалива уродлива стаичка и се втурвам в мъглата на залива, като се спускам по скърцащите стъпала през площадката, където старците още ги няма с неделните им вестници, още спят, а някои от тях чувам как се размърдват в стаите си и се будят със стонове, тракане и скърцане и звуци на ужаса, спускам се по стълбите на път за работа, пътем поглеждам часовника на рецепцията. Двама-трима бодри старци вече седят в тъмнокафявото фоайе под звънкия стенен часовник, беззъби или печални, или елегантно мустакати — какво ли се върти в главите им, докато гледат младия неуморим влаков спирач бродяга, устремен към своите неделни трийсет долара — какви ли спомени за стар роден дом, издигнат без чувства, грубата съдба, отнела съпруги, деца, луни — срутените библиотеки на тяхното време — старци от дървения Фриско, оплетен в телеграфни жици в сивата мъгла на времето, седящи в своите кафяви морски дълбини, и още ще са там, когато се върна следобед, с лице, опалено от слънцето, което в осем ще се разискри и ще ни устройва слънчеви бани в Редууд, още ще са там с лица като тесто в зеленото подземие и още ще препочитат уводната статия и няма да знаят къде съм бил и защо, и какво. Не изляза ли оттам, ще се задуша, не се ли махна от Трета улица, ще се превърна в червей, за спане и излежаване с бутилка в леглото и слушане на радио, и готвене на закуски и почивка става, но, майчице, трябва да вървя на работа, бързам надолу по Трета към „Таунсенд“ да хвана влака в 7:15 — имам

3 минути, паникьосвам се, тичам, по дяволите, не тръгнах навреме, препускам под моста на „Харисън“ към моста „Оукланд Бей Бридж“, покрай „Швайбакер-Фрей“, голямата печатница с мътни червени неоновни букви, там винаги ми се привижда духът на баща ми, покойният началник, тичам покрай негърските бакалници, откъдето си купувам фъстъченото масло и хляба със стафиди, по железничарската уличка с къщи от червена тухла, сега влажна и мъглива, пресичам „Таунсенд“, влакът тръгва!

СМОТАНИ ЖЕЛЕЗНИЧАРИ, началник-влакът Джон Дж. Копъртуанг, 35 години чист стаж в добрата стара „Ю.Т.“, стои в сивото неделно утро със своя златен часовник и го гледа, застанал е до локомотива и си разменя шеги със стария машинист Джоунс, младият огняр Смит с бейзболната шапка седи на мястото си и дъвче сандвич.

— Какво ще кажеш за стария Джони О завчера, май не направи толкова тъчдауна, колкото очаквахме.

— Смит заложи пет долара в игралната в Уотсънвил, че онзи ще направи трийсет и четири.

— Бил съм в игралната в Уотсънвил.

Били са в игралната на живота и са играли един до друг, всички тези безкрайни покер ноци в гарови помещения от тъмнокафяво дърво, пропито с миризмата на смачкани фасове от пури, плювалникът стои там от 750 099 години, кучето влиза и излиза и старите момчета се привеждат, мърморейки, до старите кафяви абажури, а също и млади момчета в новите си униформи на влакови спирачи, с разхлабени вратовръзки и захвърлени сака, с широка младежка усмивка на доволни, прости, сити, трудоустроени, здравноосигурени, пенсионирани, хоспитализирани, изпратени във вечния им път железничари. 35–40 години стаж, след което стават началник-влакове и с години са ги викали началници личен състав посред нощ, кряскайки: „Касиди? Тази седмица си с Максимуш по местния, нали си на линия“, но сега като стари мъже вече имат само редовна работа, редовен влак, началник на № 112 със златен часовник, врещи шегите си към старото куче лудия дяволски машинист Уилис, най-откаченият тип отсам Франция и франко гара, разправят, че веднъж качил локомотива по онзи ненормален наклон... 7:15, час на тръгване, докато търча през

гарата и чувам камбанката и пуфкането на парата, потеглят, леле, излитам на перона и моментално забравям или по-точно изобщо не съм знаел от кой коловоз, и се въртя, объркан, докато се чудя от кой коловоз, а не се вижда никакъв влак и губя там време, 5, 6, 7 секунди, докато влакът потегля, но съвсем бавно, отлепя и човек, дори някой дебел началник, с лекота ще изтича и ще го хване, но когато подвиквам на помощник началник-движение „Къде е 112?“ и той отговаря на последния коловоз, където не ми е минало през главата, че може да е, аз хуквам и преодолявам хората като нападател от футболния отбор на Колумбийския университет, и се включвам по перона, като се връзвам в противниковата защитна линия, както когато нападателят носи топката наляво, финтира с врат и глава, устремява топката, сякаш ще се хвърли със скок към линията, и всички инстинктивно се втурват с теб натам, когато внезапно се свиваш и като вихър минаваш в коридор покрай защитника, литваш го, и преди да разбереш, вече летиш в коридор, летя по перона и виждам влака на 30 ярда, и още докато гледам, набирам страхотна мощ, но не както ако бях погледнал секунда по-рано — но тичам, знам, че мога да го хвана. На задната платформа стоят влаковият спирач и началник-влакът, който се връща от смяна, старият Чарли У. Джоунс, този имаше седем брака и шест деца и веднъж в Лик или май беше в Кайоти не виждаше от парата, но си намери фенера на контролния вентил под моята жепейска кокарда и му дадох петнайсет заплати, и ето го сега в неделната екстра свежа сутрин той и младият спирач гледат невярващо как стажант-спирачът тича като луд състезател след заминаващия влак. Искам да извикам „Пусни въздуха сега!“, защото знам, че когато пътническият влак потегли, още на първите стрелки източно от гарата пускат леко въздуха да проверят спирачките по сигнал от локомотива и това забавя влака за миг и ще успее да го хвана, но те не пускат въздуха, гадове, и с ужас разбирам, че ще трябва да тичам като ненормален. Но изведнъж ме спохожда неудобство за това какво ще си кажат хората, като гледат някого да търчи така дяволски бързо с пълна скорост, да спринтира като някакъв Джеси Оуенс само за да хване проклетия влак, и с цялата си истеричност се чудят дали ще се пребия, когато се хвана за задната платформа, и ще се размажа и ще се плъосна възник на прелеза и когато влакът се източи, старият сигналист ще види, че всичко лежи на земята в същия гювеч, в който всички ние, ангели, ще умрем и дори не

познаваме своя диамант, о, небето ще ни просветли и ще отвори очите ти — ще отвори очите ни, отвори очите ни. Знам, че няма да се пребия, вярвам на обувките си, на захвата си, на силата си и не ми трябва мистична сила да измеря мускулатурата в гърдния си кош — но дявол да го вземе, неудобно е пред хората да те гледат как спринтираш като ненормален след влака, особено двамината, които ме зяпат от края на влака, клатят глави и викат, че не мога да го хвана, докато продължавам да тичам, обезсърчен, след тях с отворени очи, опитвайки се да им покажа, че мога, и да не истеризират и да не се смеят, но разбирам, че не ми е по силите, не бягането, не скоростта на влака, който две секунди след като се отказах от това сложно преследване, действително забави ход на стрелката заради въздуха, преди да отпुфти отново и завинаги за Бейшор. Така че закъснях и старият Шърман ме намрази и щеше да ме намрази още повече.

ЛАЙНАТА, КОИТО ТРЯБВАШЕ ДА ЯМ самотен по железопътната земя, равните отсечки на дългия Бейшор, които трябва да измина, докато стигна до проклетия служебен вагон на Шърман на 17-и коловоз, готов да тръгне с маневрения локомотив, обърнат към Редууд, и трите часа сутрешна работа. Слизам от автобуса на Бейшорския път, спускам се по малката уличка и ето ме и мен — момчетата се возят на маневрената машина в депо и започват да крещат към мен от горната и долната платформа „Скачай при нас“, в противен случай щях да закъснея с още 3 минути, но сега скачам на малкия локомотив, който моментално забавя ход, за да ме вземе, и без това е сам, не тегли нищо освен тендера, момчетата се връщат от другия край на депо, където са се прехвърлили на коловоза, който трябва, и се връщат по него. Този младеж ще трябва да се научи сам да се оправя, нагледал съм се на млади говеда, дето си мислят, че морето им е до колене, а не са навреме и работата трябва да чака някакъв измекар, гьонсурат престъпник — РАВНИС! с огромната сянка от пламъка на своите злодеяния — от Сан Франциско до Бейшор и последният конец на последната финтифлюшка на прецизната внимателна работа — железопътната земя и лайната, които ям, пристигам пеш с наведена глава пред Шърман, който гледа, часовникът тиктака, с недоволен поглед времето да даде знак за тръгване, неделя е,

няма време за губене, единственият ден в дългата седемдневна работна седмица, в който има възможност да отдъхне малко у дома, и не щеш ли „Лелее“ и не щеш ли „Кажки на това копеле, студента, не отиваме на екскурзия, по дяволите, това пъхтене, как я мислиш, ти си една голяма бяля, ЗАКЪСНЯХМЕ“, и така дотичвам закъснял. Старият Шърман седи във вагона над разписанието, когато ме вижда със студените си сини очи, и казва: „Знаеш, че трябва да си тук в 7:30, защо тогава пристигаш в 7:50, закъснях с двайсет минути, какво си въобразяваш, да нямаш рожден ден?“ И той се изправя, и се навежда от задната платформа да даде на хората в локомотива сигнал за тръгване, композиция от около 12 вагона, лесна работа, и потегляме отначало бавно, набираме скорост, „Запали огъня“, казва Шърман, той носи чисто нови обувки, сякаш купени вчера, и забелязвам чистия му гащеризон, който жена му е изпратила и поставила на облегалката на стола тази сутрин вероятно, и аз се завтичам и мятам въглища в печката, и взимам два фитила, и ги паля, и ги пускам вътре. О, четвърти юли, когато ангелите се усмихват на хоризонта и всички багажници със заблудени луди се завърнат при нас от Лоуел на моята душа млада, и единствена, възпята чакана надежда за молитвени ангелски небеса и, разбира се, сън, всевиждащо око, но сега откриваме липсващия палячо, скапаният старец даже още не се е качил на влака и Шърман поглежда кисело назад, и вижда човека да маха от петнайсет метра да спрем и да го изчакаме и понеже е стар железничар, той естествено няма да се затича или да се забърза, то се знае, началник-влакът Шърман трябва да остави разписанието, да стане от бюрото и стола, да дръпне парата и да спре проклетия влак заради задния спирач Аркънсо Чарли, който вижда това и се влачи небрежно в размъкнатия си гащеризон, значи и той е закъснял или най-малкото е ходил да си чеше езика в кантората на депото, докато чака тъпия преден спирач, който уж трябва да е отпред в машината. „Първо ще вземем един вагон в Редууд, вие само ще слезете на кръстовището и ще чакате сигнала.“ „Не съм ли отпред?“, питам. „Ти си отзад и без това няма много работа и искам да приключим бързо“, зъби се началник-влакът. „Спокойно, изпълнявай нарежданията и внимавай за сигналите.“ Спокойна неделна сутрин в Калифорния, потегляме, трака-трак, тудуф-тудуф, напускаме депото на Бейшор, спираме за миг на главната линия да изчакаме зеления влак, 71 или който е там, продължаваме нататък и

пътуваме през гористи дерета и през градски долчини, и прелези, и паркинги със снощни служители, и станфордски парцели, към нашата дестинация, която вече се вижда, и за да убия времето, се качвам с вестника в купола на служебния вагон и чета последните новини на главната страница, а също пресмятам парите, които съм похарчил този ден, в неделя не съм похарчил и стотинка — Калифорния прелита покрай нас и ние гледаме тъжно как целият залив се изнизва зад нас и разговорът пада до някакви студентки в Санта Клара и начина, по който са облечени, назад е мъгла и ние продължаваме и отново излизаме под слънцето на неделната велика Калифорния.

В Редууд слизам и чакам на печалните омазнени траверси на железопътната земя с червен флаг, с петарди и запалителни фитили в задния джоб и смачкано разписание, и оставям дебелия си ватенка в служебния вагон, и стоя там с навити ръкави близо до прага на една негърска къща, братята седят по ризи, пушат цигари и се смеят, малка дъщеря стои сред цветята в градината с лопатка и кофичка и плитчини, а ние, железничарите, си даваме безмълвни сигнали, взимаме цветята според инструкцията за внимателност и старателност на стария блуден началник-влак, черен работник Шърман, внимателно, синко, да не стане грешка:

„Неделя сутрин, 15 октомври, взимаме вагон с цветя в Редууд, диспечер М.М.С.“

ПЪХАХ ДЪРВЕНИЯ КЛИН под колелата на вагона и гледах как се огъва и скърца, докато вагонът спре в него, а понякога не спираше, ами минаваше през него и го оставяше сплескан на релсата с огънати трески. Много отдавна в следобедите в Лоуел се питах какво правят изцапаните мъже с вагоните и с дървени трупчета в ръцете и когато, високо над рампите и покривите на грамадните сиви складове на вечността, съзирах безсмъртните облачни канали от тухлено време, дрямката така осезаема в юлския град, че изпълваше дори усойния сумрак на татковата печатница, където държаха големите колички за прекарване на хартията с малки колелца и плоски лъскави платформи, и боклуци в ъглите, и странични капаци, мастилото засъхваше в излъсканото дърво, дълбоко като черна река, потънала там завинаги, в контраст с пухкавите сметанови облаци навън, печатницата се вижда,

ако човек застане на прага на прашната външна врата, Лоуел Дикенс, 1830, постройките от червена тухла, облаците се носят като в стар анимационен филм със сива дагеротипна загадъчност в блудните оплодени води на канала. Така беше и в следобедите на уличката с червени тухлени къщи зад „Ю.Т.“, при спомена за почудата ми от бавното смазващо движение и скърцането на грамадните вагони, закрити, открити или голи платформи, които се движат с неумолимото стоманено притискане и отекващи удари на стомана о стомана, потръпването на цялото желязно съоръжение, вагон, който се движи със спуснатата спирачка — *monstre empoudrement de fer en enfer*^[2], страховитите мъгливи нощи в Калифорния, когато виждаш през мъглата чудовищата, преминаващи бавно, и чуваш скърцането на безмилостните колела, за които веднъж началник-влак Рей Майлс по време на един от моите стажантски курсове ми каза „Когато тези колела минават през крака ти, изобщо не им пука за теб“, по същия начин както с дървото, което принасям в жертва. Това, което вършеха онези оцапани мъже, някои застанали върху вагоните, сигнализиращи далеч надолу по каналите и уличките от червена тухла в Лоуел, и някои старци, които се влачеха бавно и лениво като бездомници през релсите без нищо за правене, дългата редица вагони, които минаваха със скърцане, от което човек стисва зъби, и огромните стоманени релси, които се огъваха върху земята и разтягаха връзките, вече знаех от работата си на местните курсове с Шърман в неделя, че използваме дървени клинове заради наклона на терена, който кара задвижените вагони да продължават и ти трябва да се возиш с тях да ги запъваш и спираш с клинове. Уроци, които научих там, като „Запъни добре спирачката, да не тръгнем да гоним гадината обратно към града, когато другият вагон го удари“, окей, но аз спазвам правилата за безопасност от правилника до последната буква и ето че трябва да работя като заден спирач в бригадата на Шърман, ние сме подготвили нашия неделен сутрешен богослужебен цветен вагон и сме се поклонили на неделния Бог в тъмното, всичко е подготвено по този начин и според древни традиции, стигащи чак до дърворезницата на Сътър^[3] и времето, когато пионерите, отегчени от цяла седмица мотаене около железарския магазин, си обличат неделните дрехи и пушат пред дървената църква, и старите железничари от XIX век и от невъобразимо древната „Ю.Т.“ от друга ера, с цилиндри на главите и

цветя в петлиците, са пристигнали с няколко вагона в златния град със своите маниери и различен говор и мисли. Подават сигнал и пускат вагона, аз изтичам с клин в ръка, старият началник-влак вика „Запъни го здраво, много бързо се движи, ще го стигнеш ли?“, „Окей“, и аз побягвам, без да бързам, изчаквам и ето че грамадният вагон се приближава към мен, тъкмо е сменил коловоза от линията на локомотива, където (напред) са извършили смяната на релсите, началник-влакът мести стрелката, чете разписанието, дърпа стрелката — и аз се мятам на стъпенката по всички правила на безопасността, с едната ръка се държа, с другата натягам спирачката бавно и прецизно, намалявам, докато стигна до композираните вагони, и внимателно пускам моя спрян вагон, който се удря в тях, данни — вибрации, вътрешността им потръпва, внимателно носеният като пеленаче товар също трепери, от удара всички вагони се отместват напред с един лакът и смазват предварително поставените клинове, скачам и поставям дървен клин и леко го подпъхвам под стоманения ръб на чудовищното колело и всичко спира. Тогава се връщам да поема следващия вагон, който идва по другия коловоз доста бързо, затичвам се, като по пътя вдигам дървения клин, мятам се на стъпенката, спирам го, спазвам правилото за безопасност, като се държа с една ръка, и забравям думите на началник-влака „Запъни го здраво“, а трябваше да ми дойде акълът още тогава, защото година по-късно в Гуадалупе, на неколкостотин мили нататък по линията, недозатегнах спирачките на три вагона платформи, на които спирачките все са с ръжда и хлабави вериги, недозатегнах с една ръка от съображения за безопасност, с едната се държах да не би някое друсване да ме изхвърли под безмилостните колела и вместо дърво да подложи крехки кости — прас, в Гуадалупе пуснаха няколко вагона в моите недозапънати платформи и всичко потегли надолу по наклона обратно към Сан Луис Обиспо, ако старият началник-влак не беше нащрек, надникнал от служебния вагон над разписанието да види това шествие, втурвайки се да мести стрелки пред него, отключвайки стрелките с бързината на приближаващите вагони, като в някаква комична циркова сценка, с широките си клоунски панталони и истеричен ужас, търчейки от една стрелка към следващата, и хора, които крещат отзад, локомотивът потегля след вагоните и ги настига, като почти ги тласва напред, но сцепките захващат точно навреме и локомотивът удържа цялото

шествие, на 30 стъпки от последния изхвъргач, който останалият без дъх началник-влак нямаше да успее да премести, всички щяхме да загубим работата си, моето спиране по правилник не бе взело под внимание инерцията на стоманата и лекия наклон на терена... ако на Гуадалупе бях в бригадата на Шърман, много псувни щях да отнеса, Керуааа.

ГУАДАЛУПЕ Е на 275,5 мили лъскави релси от Сан Франциско, на него е кръстено цялото подразделение, „Гуадалупе“, цялата тихоокеанска линия започва от тези печални задънени улици на Трета и „Таунсенд“, където тревата расте от сгурията като зелената коса на стари токайски герои, отдавна приведени към земята като железничарите от ХІХ век, които видях в полята на Колорадо на малки гари, приведени към спечената прашна земя, в сандъци, с устни, изядени от червеите, плюещи пръст, приспивани от щурците, потънали в гробове, в пръстта на земята, о, човек би си помислил, че те не са страдали и не са росили с пот тази равна земя, не са изричали думи на скръб и гняв с почернели от сажди устни, вече не вдигат повече шум от гумата на форд, чиято ламарина звъни в слънчевите ветрове този следобед, призрачни товарни гари като Шайен Уелс и Уънпост, старите железници като „Денвър и Рио Гранде“, „Северна тихоокеанска“, „Атлантическа“, няма ги вече. Крайбрежното поделение на старата „Ю.Т.“, построено преди н’ам колко си години като малка откачена линия по хълмовете на Бейшор, като някакъв ненормален маратонски маршрут за европейски бегачи, това е била тяхната златоносна бандитска линия в мастилените нощи на Зоро и непроницаеми плащове. Но сега вече е модерното крайбрежно поделение на старата „Ю.Т.“ и то започва от тези печални задънени улици в 4:30, когато там истерично се изсипват „Маркет Стрийт“ и „Сансоми“, както казах, за да хванат влак 112 и да се приберат у дома навреме за телевизията в 5:30, за предаванията с каубоите пищовлии и децата на Нийл Касиди. 1,9 мили до 23-та улица, още 1,2 мили до Нюкоум, още 1,0 миля до „Пол Авеню“ и така нататък, като тези са малките спирки по петте мили на кратката линия през 4 тунела до големия Бейшор. Бейшор се пада на 5,2 мили, както казах, на склона на тази огромна долина, която понякога изчезва в зимния сумрак зад булото на големите прииждащи

мъгли без звук, но сякаш долавяш бръмченето на радара, старомодната застинала гримаса с устието на Картофената нива^[4], вълните на Джек Лондон, които се вливат от суровия северен Пасифик с малка точка, кабина, старинен борд, потънал кораб, рибите плуват през тазовите кости на стари любовници, лежат преплетени на морското дъно като охлюви, неразличими кост по кост, претопени в сепията на времето, тази мъгла, тази ужасна сурова сиатълска мъгла, която се ражда в Картофената нива и носи съобщения от Аляска и от алеутския монголоид, и от тюлена, и от вълната, и от смеещия се делфин, мъглата на Бейшор, която идва на вълни и се влива на потоци, и се стеле, и залива с мляко хълмовете, и си мислиш „Лицемерието на хората прави тези хълмове жестоки“. Отляво на Бейшорските възвишения се открива равната синева на залива на Сан Франциско чак до Оукланд и влакът по старата линия трака-трака и превръща малката сграда на Бейшорското депо в играчка за преминаващите, а е толкова важна за железничарите тази миниатюрна жълта барака с чиновници, графици, документи от оризова хартия, разрешителни от началник-влакове, пътни листове, забити и напечатани и подпечатани от Карни, Небраска, с мучащи говеда, пътуващи по три различни железопътни линии, и тям подобни подробности, проблеснали за миг, и влакът продължава покрай кулата Виситасион, която за железничарите от вътрешността на страната изобщо не е мексиканско име, Ви Си Та Сион, а просто си му казват Визитейшън, като болнична визитация, и често чуваш „Кула Визитейшън, Кула Визитейшън“, ха-ха-ха-ха. Пост 6,9, следващият пост е 8,6 мили, „Бътлър Роуд“, който далеч не представлява за мен тайна, още преди да стана спирач, тук беше голямата и тъжна сцена на моята нощна служба като гаров работник, когато крачех по чакъла с фенерчето си покрай товарна композиция от 80 вагона и записвах номерата им уморен, и преценявах разстоянието, което ми остава, по тъжната улична лампа на „Бътлър Роуд“, която светеше пред мен в края на редицата от дълги, тъжни, окадени до черно вагони в железната червеновагонна тъмна жепейска нощ без нито една звезда в небето и с профучаващия покрай мен експрес и с аромата на локомотивен въглищен пушек, докато стоя отстрани и ги пропускам, и далече напред по линията в нощта към летището на южен Сан Фран се вижда червената светлина, която размахва в мрака марсови сигнали, големи червени сигнали нагоре-надолу, хвърлящи искри в ясното,

чисто, осквернено небе на Калифорния в късната калифорнийска вечер през есента, пролетта, зимата, лятото, високо до върха на дърветата. Всичко това на „Бътлър Роуд“, който не е тайна за мен, всичко знам, можех да измеря колко ми остава и по гигантския червен неонов знак, дълъг сякаш шест мили, УЕСТКОУСТ БЕТЛИХЕМ СТИЙЛ, докато преписвах номерата на вагоните JC 74635 (Джърси Сентръл), D&RG 38376 и NYC и PR и така нататък, и работата ми се свършваше, когато почти се изравнявах с големия неонов надпис, което означаваше, че жалката улична лампа на „Бътлър Роуд“ е само на 50 стъпки и нататък няма повече вагони, защото това беше кръстовището, където ги отделят и композират на друг коловоз от южните депа, разни неща като спиране и маневриране, които научих по-късно. И така, пост 9,3 Сан Фран, каква безрадостна главна улица, боже мой, фината мъгла я изпълва и малките неонов коктейли с черешка на клечка за зъби, и безрадостни мъгливозелени броеве на „Кроникълс“ на тротоара, монети от 10 цента дрънчат в тенекиени кутии и барове с дебели бивши рейнджъри с мазни коси, които пият вътре, и октомври в билиардните клубове и навсякъде, където влизах да хапна някой шоколадов десерт или една супа между задълженията си на гарата, докато работех като гаров служител, и наблюдавах отчаянието в тези места, човешкото, а после трябваше да се върна на другия край, цяла миля към Залива, към големите кланици на „Армър и Суифт“, където преписвах номерата на хладилните вагони с месо и понякога стъпвах встрани да изчакам местния влак да влезе в коловоза, и понякога местех стрелките, а стрелочникът или началник-влакът винаги ми казваха кои стоят и кои се сменят. Все нощем, все тая мека почва, сякаш гюбре, а всъщност издълбана от плъхове, нямат брой плъховете, по които съм хвърлял камъни, докато ми призлее и се върна бързешком, сякаш бягам от кошмар от онази дупка, и понякога си измислях номера, вместо да се доближа прекалено до купчините наредени дърва, които бъкаха от плъхове, сякаш бяха тяхното царство. И тъжните говеда, които мучаха вътре, където дребни заядливи мексиканци и калифорнийци със сурови неприятни неприятелски лица и скапани таратайки изпълняваха скапаната си работа — докато накрая една неделя, докато работех при складовете на „Армър и Суифт“, установих, че Заливът е само на дваайсет крачки, без да съм знаел, зад някакво сметище с боклукчийски камион и територия на плъховете,

която беше още по-ужасна, но нататък водите се къдреха сини и в тихата утринна бистрота блестяха като огледала и се простираха към Оукланд и Аламеда отсреща. И в острия вятър онази неделна сутрин аз чух шепота на тенекиените стени на разрушените и изоставени складове на кланицата с животински останки и мъртви плъхове, убити от местните служители в почивните дни, а някои може би дори от камъните, които носех в джобовете на ватенката си да се предпазвам, но преди всичко систематично избити плъхове, разхвърляни наоколо под мъчителните облаци във ветровития ден с големи сребристи самолети от цивилизована надежда, които се издигат над смрадливото сметище и над мръсните тенекиени постройките, устремени към небето. Буа, гххх, ияу — ужасните мръсни стенания, които се носят в тези осрани от мухите силози и умъртвени тенекиени коридори, мръсна солена пяна, буа гххх буа, свърталище на плъха, на брадвата и на чука, говедата мучат и всичко това, един огромен ужас в южен Сан Франциско, това е пост 9,3. По-нататък препускащият влак те превежда през Сан Бруно в широка открита дъга покрай блатата на летището, следва Ломита парк, пост 12,1 с прекрасни дървета, секвоите преплитат корони и си говорят за теб, докато минаваш оттук в локомотива и пещта хвърля всемогъщата ти червена сянка в нощта. Виждаш малки калифорнийски къщи с веранди и как във вечерта хората пийват в своите всекидневни, отворени към чистия въздух, звездите, надеждата, които малките деца виждат в малките си легла, слагат ги да спят, гледат нагоре и виждат трепкащи звезди над железопътната земя, и влакът свири, и те си мислят тази вечер, звездите ще се виждат, те идват и си тръгват, и си тръгват, те ме ангелизират, аз сигурно съм от страна, където оставят децата да плачат, аз искам да съм дете в Калифорния, когато слънцето се скрие и експресът профучи, и аз виждам през секвоите или смокиновите дървета моята трепкаща млекодайна надежда, която грее само за мен, независимо от ужасяващите кафкиански циментови фабрики при Перманенте Крийк, независимо от плъховете в кланиците на Южния град, независимо, не, не и не, ще ми се да бях дете, положено в креватчето в хубава къща с веранда, а родителите ми да пийват във всекидневната, в рамката на прозореца, отворен навън, към двора със столове на поляната и оградата, кафявата дъсчена ограда с остри върхове, в небето звезди, в чистата, суха благоуханна нощ, а наблизо,

току зад храстите, зад дървата и старите гуми, лежи линията на старата „Ю.Т.“ и влаковете профучават и проблясват, тудум, тудум, черният локомотив гърми, вътре изцапани червени мъже, тендерът, след него дългият като змия товарен влак и всички номера и всичко, профучават, тадам, с трясък, светът се изнизва, целият, завършен от малкия уютен служебен вагон с опушена кафява светлина вътре, където старият началник-влак седи наведен над пътните листове, а горе, в купола, седи задният спирач, поглежда от време на време и говори на себе си, целият черен, и задните светлини, червени, лампите на задната врата на вагона, цялото това нещо профучава и завива към Бърлинггейм, към Маунтин Вю, към разкошния Сан Хосе в нощта и още натам, към Гилрой Карнадеро Корпорал, и песента на онази птичка в Четъндън призори, и Лоугън в странната нощ, пълен със светлини и насекоми, и морските блата на Уотсънвил, по тази дълга, дълга линия, която не се губи под полунощната звезда.

ПОСТ 46,9 е Сан Хосе, сборен пункт на сто странстващи бездомници, излежаващи се в тревите покрай релсите със своя багаж от боклуци, със свои другари, покрай частни резервоари за вода, от които пълнят своите тенекиени канчета, за да си сварят кафе или чай, или супа, със своята бутилка токайско или по-често мускатово. Навсякъде около тях е мускатовата Калифорния, парцаливи бели облаци се носят в синьото небе над долината на Санта Клара, идват от Бейшор, където духа силен вятър с мъгла, проникват през проходите на Южния град и тишината тегне над закътаната долина, в която бродягите са намерили временен подслон. Сънливата жега лежи в сухите треви, само кухи тръстикови стъбла, които се кършат с пукот под краката на мъжете. „Абе момче, дай да ударим по един ром преди Уотсънвил.“ „Това не е ром, момче, това е ново нещо“ — цветнокож бродяга седи на стар лекъосан вестник от миналата година, използван от Къоравия Джим от денвърските виадукти, който мина от тук миналата пролет с торба джанки на рамо. „Толкова зле не е било от 1906!“ Сега е 1952, октомври, и росата е навсякъде по тази истинска земя. Едно от момчетата вдига парче тенекия от земята (паднало от някой вагон, когато се блъснал в друг при маневри на гарата) (бум!) — парчета ламарина летят и падат в тревата до първи коловоз. Бродягата

слага тенекията на камъните около огъня да препече хляб, но пие токайско и си говори с другите момчета и хлябът изгаря точно като в кухненска трагедия. Бродягата се ядосва и проклина заради похабения хляб, рита някакъв камък и казва: „Двайсет и осем години изкарах в затвора на Данемора и се нагледах на красиви пейзажи и големи събития, както кога пияният Каниман ми писа от миниаполи, ама беше само там за едни тъпанари от чикаго, и аз му викам слушай се тая няма да стане — абе писах му и аз.“ Никой не слуша, защото никой не слуша един бродяга, а всичките други бродяги дуднат и няма оправия — всички говорят едновременно и всички са объркани. Трябва да се обърнеш към железничаря, за да разбереш. Например питаш някого „Къде е коловоз 109?“, ако човекът е бродяга, ще отговори: „Върви натам, младеж, и питай човека със синята бандана дали знае, аз съм Слим Холмс Хъбърд от Ръстън Луизиана и нямам време и акъл да знам къде е това нещо коловоз 109, знам само, че ми трябва десет цента, ако можеш да дадеш 10 цента, ще си вървя със здраве, ако не можеш, ще си вървя със здраве, в тоя живот нищо не се печели и нищо не се губи, оттук до Бисмарк, Айдахо, не съм спечелил нищо, само съм губил и губил, и губил всичко, което съм имал.“ Трябва да допуснеш тези скитници до душата си, когато заприказват така, повечето с дрезгав глас, „Коловоз 109, Чиликоут, Айоуа“, през гъстата растителност на брадите им, и продължават нататък с огромни раници на гърба си, толкова тежки и дълбоки, та човек би си помислил, че вътре има разчленени трупове, с червени очи, рошава дълга коса, железничарите ги поглеждат с почуда първия път и повече не ги поглеждат — какво биха казали съпругите? Ако попиташ някой железничар къде е коловоз 109, той спира, престава да дъвче дъвката си, попремества си багажа, ватенката, лампата или обяда и се обръща и плюе,зира се с присвити очи в планините на изток, извърта очи към личната му пещера между челната кост и скулата и казва замислено и обмислено „Нарича се коловоз 109, но по-правилно е да се каже 110, намира се точно до рампата за лед, ако знаеш къде е складът за лед“. „Да“. „Там е, номерата започват от първи коловоз, който е главната линия, но заради склада за лед трябва да прескочат един, там завиваш и трябва да минеш коловоз 110, за да стигнеш до 109. Но 109 не се използва много често, така че липсва от номерата на депото, сещаш ли се...“ „Да“. Всичко ми е ясно. „Вече ми е ясно.“ „Там се намира.“

„Мерси, трябва да стигна там бързо.“ „Това е бялата в жепето, все трябва да се бърза, иначе откажеш ли местен курс по телефона, направо си лягаш обратно в леглото (както стори Майк Райън миналия понеделник)“, говори той вече на себе си. Махвам за сбогом и ни няма.

Това е щурецът в тръстиките. Сядах на брега на река Пахаро, палех огън, дремех с ватенка върху спираческия ми фенер, разсъждавах върху живота в Калифорния и гледах синьото небе.

Началник-влакът чака някъде там да му дадат разписанието, когато го получи, дава на машиниста знак, размахвайки ръка с отворена длан, и потегляме — старият машинист дава нареждане за пара, младият огняр изпълнява, машинистът издърпва големия лост на дросела, а понякога се бори с него като ангел в ада и пуска свирката два пъти, туу-туу, потегляме, и се чува първото пуфкане на машината — пуф, — като че задавено — пуф тап — жът — пуф ПУФ — първото движение — и влакът потегля.

САН ХОСЕ — след като душата на железния път е бригадата, дългият товарен влак, който се вие по линията с пуф-пуфкащ локомотив, е пътешественикът, победителят, печалното главно артериално тяло — Сан Хосе е на 50 мили на юг от Сан Франциско и е центърът на бригадно-сменните курсове по Крайбрежното подразделение, както и на далечните курсове, и е известен като „Рогът“, защото се явява повратната точка за линиите от Фриско към Санта Барбара и Ел Ей и линиите, които завиват обратно нагоре към Оукланд през Нюарк и Найлс по второстепенни линии, които също пресичат голямата главна линия на Вътрешното подразделение за Фресно. Сан Хосе е мястото, където трябваше да живея, а не на Трета улица във Фриско, поради следните причини: 4 сутринта в Сан Хосе, звъни телефонът, обажда се главният диспечер от 4-та и „Таунсенд“ в Сан Фриско, „Керуааа? Ти си с празния курс на 112 до Сан Хосе за товарен курс на изток с началник-влак Дегнан, ясно ли е?“ „Да, празен 112, товарен, на изток“, което означава легни си пак и стани в 9, през това време надницата ти върви, младеж, хич да не ти пука, в 9 само трябва да станеш от леглото и вече си изкарал сума долари, във всеки случай, докато си спал, да си облечеш работните дрехи, да вземеш автобусчето до административната сграда на железопътното депо в

Сан Хосе до летището, и в депото вече има стотици ангажирани работници, окачват се списъци, изпращат се съобщения, локомотивите се композират и номерират, и надписват, от обръщането продължават да излизат още машини, навсякъде в сивия въздух цари голямо оживление, породено от маневрите на подвижния състав и докарването на страхотни надници. Отиваш там и намиращ своя началник-влак, който се оказва някакъв стар палячо с торбести панталони и обръната периферия на шапката, червено лице, червена носна кърпичка и мърляви пътни листове и графици в ръка, който е далече от това да носи по стажантски този голям спирачески фенер като теб, той си има 10-годишно фенерче, спазарено от някой сезонен работник, за което трябва да си купува батериите от електромагазина, вместо като стажанта да ги получава безплатно от депото на железницата, защото след 20 години в жепето трябва да намериш нещо да бъдеш различен, а и да разхлабиш малко шапката, която те стяга, ето го, наведен, до плювалниците, с другите, влизаш с шапка ниско над очите и казваш: „Началник-влак Дегнан?“ „Аз съм Дегнан, изглежда, няма да се тръгне преди обед, така че кротувай и стой наоколо“, и ти отиваш в синята зала, както я наричат, където синкави мухи бръмчат и жужат над стари отворителни мръсни седалки от кресла, сложени върху пейките, с изкормен пълнеж, които привличат и вероятно развъждат още мухи, и полягаш там, ако вече не са заети от спящи спирачи, вирваш върховете на обувките към мръсния стар кафяв таван на времето, измъчван от тракането на телеграфите и пуфкането на локомотивите навън, дето можеш да се изпуснеш в гащите от тях, вдигаш си шапката над очите и заспиваш. От 4 сутринта, от 6 сутринта, когато сънят още е залепял очите ти в тъмната сънена квартира, ти плащат по 1,90 на час, а вече е 10 и влакът дори още не е композирал, „няма да се тръгне преди обед“, казва Дегнан, така че до обед вече ще си работил (като се брой от тръгването със 112, празен курс) шест часа, така че ще напуснеш Сан Хосе със своя влак около обед, а може и по-късно, около един, и няма да стигнеш в Уотсънвил, където се сменя бригадата и курсът започва (посока Ел Ей), до 3 следобед, а с малко късмет до 4 или 5, до мръкване, когато някъде напред в очакване на знака на началника машинисти и влакови служители наблюдават как издълженото червено печално слънце на гаснещия ден се спуска над прекрасната ферма при пост 98,2 и денят е приключил, курсът е приключил, надницата им

върви още от сутринта, а са пропътували едва 50 мили. Така ще бъде, затова спи в синия салон, сънувай за своите 1,90 на час, а също за своя покоен баща и за своята покойна любов, и за тлението в костите ти, и за сетното твое Падение — влакът няма да се композира преди обед и никой няма да те закачи дотогава, — щастливо дете и железопътен ангел, унесен нежно в своя стоманен начертан сън.

Толкова за Сан Хосе.

Така че ако живееш в Сан Хосе, имаш предимството да спиш 3 часа повече у дома си, без да смятаме допълнителния сън върху изгнилите изкормени кожени кресла в синия салон — но така или иначе аз използвах 50-те мили път от Трета улица като библиотека, носех си книги и вестници в малката орфана черна чанта, вече 10-годишна, която бях купил едно ясно утро в Лоуел през 1942, за да отплавам по море с нея, да плавам онова лято до Гренландия, толкова беше орфана, че когато един спирач ме видя с нея в кафенето на железопътното депо в Сан Хосе, се присмя на висок глас: „И това ако не е плякосано по влаковете, здраве му кажи!“, а аз дори не се засмях и нищо не казах, и това беше началото, средата и остатъкът на отношенията ми с добрите стари момчета, които работеха в железницата, вследствие на което започнаха да ми викат Керуааа Индианеца с измисленото име, и всеки път, когато минавахме покрай индианци от племето помо с мазни черни коси — работници по поддръжка на релсите, — аз им махах с ръка и се усмихвах и бях единственият човек в „Ю.Т.“, който правеше това освен старите машинисти, които винаги махат с ръка и се усмихват, и старите бригадири по релсите, които са винаги беловласи, очилати, порядъчни харабии на масата на времето и които всички уважават с изключение на тъмните индианци и източните чернокожи с чукове и мръсни панталони, помахах им и скоро след това прочетох, че бойният вик на индианците помо е „Я Я Хена“, и веднъж за малко да го изкрещя, докато локомотивът минаваше покрай тях, но какво щях да постигна с това освен излизане от релсите, моето и на машиниста. Цялата линия се разкриваше все по-необятна и по-необятна и когато напуснах една година по-късно, я видях отново, но този път над гребените на вълните, цялото Крайбрежно поделение да се вие покрай сивокафявите стени на суровия американски балбоански бряг, от палубата на кораб, и така линията излиза на брега и на вълните, които са

китайски, и на ориенталското море. Линията излиза назъбена чак сред облаците на платото, при Пукалпа, по далечните върхове на Андите, далеч под ръба на света, тя пробива дълбок тунел в човешкото съзнание и превозва значителни любопитни товари навън и навътре през тайни места, подобно на един вечен кошмар, както ще се види.

И ТАКА ЕДНА СУТРИН ми се обади на Трета улица около 4 сутринта и аз хванах ранния влак за Сан Хосе, пристигнах там към 7:30, и ми каза да кротувам докъм 10, и аз излязох в своето немислимо скитническо съществуване, търсех тел, която да огъна за скара върху котлона и на която да си препичам хляба със стафиди, например телена мрежа, на която да слагам тенджерата с вода и тигана с яйца, защото котлонът ми беше толкова силен, че яйцата и дъното на тигана все загаряха, ако се разсея за миг, докато беля картофите, та се мотаех наоколо в Сан Хосе, оттатък линията имаше площадка за старо желязо, отидох там и започнах да търся, всичко там беше толкова безполезно, че пазачът дори не си направи труда да излезе, а аз, който печелех по 600 долара на месец, откъгнах парче обикновена телена мрежа за моя котлон. Ето че вече е 11 и още няма композиран влак, сив, мрачен, прекрасен ден. Разходих се надолу по уличката с малки къщи към централния булевард на Хосе, седнах да хапна сладолед „Карнейшън“ и да пия кафе в утрото, цели ята и класове ученички влязоха по тесни подлудяващи блузки, беше някакво девическо училище, което изведнъж беше наизлязло на кафе и клюки, и аз седях там с моята бейзболна шапка и почерняла от машинно масло и ръжда ватенка с пухена яка, която използвах за възглавница на пясъка по деретата на Уотсънвил и чакъла в Сънвейл срещу фабриката на „Уестингхаус“, близо до консервната фабрика „Шукъл“, училищния район, където преживях първия си велик железничарски момент, близо до полята на „Дел Монте“, когато пузнах първия си вагон и Уайти каза: „Ти си шефът сега, направи го, издърпай иглата, хвани я и я издърпай, защото ти си шефът“, беше една октомврийска вечер, тъмна, чиста, бистра, суха, покрай линията имаше купчини листа в благоуханния сумрак, а оттатък щайги, пълни с плодовете на „Дел Монте“, и работници около камионите лепят етикети — никога няма да забравя, когато Уайти каза това. По повод на същия спомен, въпреки и

поради това, че пестях всичките си пари за Мексико, аз също така отказах да похарча 75 цента и дори 35 цента за чифт работни ръкавици, след като загубих първата си закупена работна ръкавица, докато прикачвах онзи вагон с цветя в Сан Матео в неделя сутринта с бригадата на Шърман, реших да събирам всичките си ръкавици от земята и се наложи цели седмици да използвам почернялата си гола ръка да пипам лепкавото студено желязо на локомотивите в росните студени нощи, докато накрая намерих първата ръкавица пред кантората на депото в Сан Хосе, кафява платнена ръкавица с червена мефистофелска подплата, взех я, както беше смачкана и влажна, ударих я в коляно, изсуших я и си я сложих. Другата ръкавица намерих пред кантората на депото в Уотсънвил, малка ръкавица от изкуствена кожа отвън и топла подплата отвътре, отрязана с ножици или бръснач на китката, за да се нахлузва по-лесно и да не се закачи някъде и да ми откъсне ръката. Това бяха моите ръкавици, както казах, първата загубих в Сан Матео, а втората с началник-влак Дегнан, докато чаках сигнала от локомотива (и работех отзад заради неговия страх) до линията в Лик, на дългия завой, шумът от движението по шосе 101 ми пречеше да чувам и всъщност тъкмо старият началник-влак в онази съботна вечер най-после успя да чуе, аз не чувах нищо, спуснах се към служебния вагон, докато потегляше, скочих вътре и запресмятах червени светофари, ръкавици, фитили и какво ли не, осъзнавайки с ужас, докато влакът потегляше, че съм изпуснал едната от ръкавиците си в Лик, по дяволите! — сега имах две нови ръкавици, вдигнати от земята. По пладне същия ден локомотивът все още не беше композиран, старият машинист още не беше тръгнал от дома си, където беше взел синчето си на разходка в слънчевия следобед, с прегръдка и целувка в късния червен следобед преди работа, докато аз спях на ужасното старо кресло, когато, бога ми, някак си, и то след като бях излизал няколко пъти да се покатеря в локомотива, който вече беше прикачен, а началник-влакът и задният спирач пиеха кафе в кафенето, та дори и огнярят, и се върнах да помечтая и подремна още малко на седалката в очакване да ме извикат, когато в съня си дочувам двойното туут туут и чувам суматохата на потеглящия локомотив и влак, това е моят влак, но не осъзнавам това веднага, мисля си, че на задните коловози пуфти някаква голяма черна маневрена машина в съня ми или през съня ми, когато изведнъж се събуждам, осъзнавайки

факта, че те не знаят, че спя в синия салон, и са си получили разписанието, и са подали сигнала за тръгване, и са потеглили за Уотсънвил, изоставяйки предния спирач — както е практиката, ако предният спирач не е в локомотива, когато огнярят и машинистът получат сигнала, потеглят, не ги интересуват поспаливите спирачи. Скачам, грабвам фенера и излитам навън в сивия ден, минавайки точно над мястото, където намерих кафявата ръкавица с червена подплата, и мисълта минава през ума ми посред треската на тревогата ми, и излизайки, виждам локомотива надолу по линията да набира скорост, пуф-пуфка, след него бучи целият влак, на кръстовището чакат вагони, това е МОЯТ ВЛАК! Спускам се с всичка сила, тичам бързо през мястото с ръкавицата, през пътя и през ъгъла на площадката за старо желязо, където съм търсил тел същата ленива сутрин, пред погледите на изумени железничари с увиснали ченета, петима, гледат как откаченият стажант търчи след локомотива, който е потеглил за Уотсънвил — ще го настигне ли? За 30 секунди успявам да се изравня с желязната стълба, прехвърлям фенера в другата ръка,хващам се и се качвам, но така или иначе цялата композиция отново спира на червен светофар, за да пропусне май стария 71 през депото, сигурно беше вече към 3 следобед, бях проспал и спечелил или започнал да печеля невероятна надница под сянката на кошмара. Така че влакът спря на червения сигнал, аз успях да си хвана влака и седнах на сандъка с пясък да си поема дъх, никаква реакция от квадратните челюсти и сини очи на суровите оклахомски лица на машиниста и огняря, сигурно спазваха някакъв стоманен железничарски протокол в сърцата си и толкова им пукаше за това гламаво момче, което търчеше по сгурията да си хване изпуснатата работа.

Прости ми, Господи.

ПРИ ПАЯНТОВАТА ОГРАДА на компанията за плодове „Дел Монте“, отгатък релсите, срещу пътническата гара на Сан Хосе, линията прави завой с вой към вечността, запечатан в сънищата ми в железопътния мрак, които съм имал, в които работя на ужасяващи местни курсове с индианците и изведнъж попадаме на многолюден индиански митинг в някакво голямо подземие точно някъде около завоя при „Дел Монте“ (където действително работят индианци)

(подреждат щайги с пресни и консервирани сиропирани плодове) и аз съм с героите от португалските барове на Сан Франциско, гледаме танци и слушаме революционни речи като речите на революционния патриотичен отряд на героите на Кулиакан, където на фона на прибоя в оскъдно осветената шутовска нощ ги чух да казват *la tierra esta la notre* и разбрах, че говорят сериозно, оттам и сънят за митинга на индианците революционери, които ликуват в подземната зала на железопътната земя. Влакът минава по завоя и аз се навеждам внимателно от железните ръкохватки в мрака и намирам с поглед разписанието, вързано в примка, опъната между двете рамене на вилката, докато влакът минава, служителят просто (обикновено огнярят) протяга навън цялата си ръка, така че да не изпусне примката, и я нанизва (връвта на примката е добре опъната) на ръката си, примката се откача от вилката с лек звън, връвта с разписанието на оризова хартия остава на ръката ти, машинистът взема примката и бавно, в зависимост от личния опит и навик, изграден през годините, развързва връвта и после отново в зависимост от личния навик разгръща хартията, за да я прочете, като понякога дори си слага очила, същински професор от стар университет, за да я прочете, докато локомотивът продължава да пуф-пуфка през зелените поля на Калифорния, а покрай линията мексиканци стоят пред колибите си, засенчили очи, и ни гледат как минаваме, виждат един очилат стажант, монах, настоящ машинист в нощта се вира учено в малкото листче, което стиска с голямата си мръсна лапа, на което пише, дата, „3 октомври 1952, Разписание за влак 2–9222, издаден 14:04, изчаква на Ръкър до 3:58 да премине влак 914 на изток, не пресича Корпорал преди 4:08 и т.н.“, разните влакови указания, които диспечерите и разните служители в стрелочните кантони и телефонни постове измислят в големия метафизичен поток от желязно движение по релсите — всички го прочитаме, казват на младите стажанти „Прочети го внимателно, не разчитайте на нас да забележим, ако има грешка, нерядко студентът открива грешката, която машинистът и огнярят поради дългогодишния си навик не забелязват, чети внимателно“, и аз изчитам цялото разписание и даже го препрочитам, като сверявам датата и часовете, тъй като часът на разписанието не бива в никой случай да е по-късен от часа на заминаване от гарата (в който час аз препусках през площадката за старо желязо с фенера и с плячкосаната

чанта да настигна гузната си съвест в сивия захарен памук на следобед), но със сладък завършек. Завоят при „Дел Моите“, разписанието на влака, после влакът продължава към пост 49,1 на кръстовището с железопътната линия на Западната тихоокеанска железница, където двете линии се пресичат под прав ъгъл и там, в настилката, има лека гърбица, и се чува едно чики-так, когато пресичаме, понякога призори се връщаме от Уотсънвил и докато дремя в локомотива, се чудя къде сме, без да знам, че сме около Сан Хосе или Лик, и в този момент чувам чока-ток и си казвам „Кръстовището със Западната тихоокеанска!“, и си спомням как един спирач веднъж ми рече: „Не мога да спя нощем в новата къща, дето се нанесохме на «Санта Клара Авеню», много трака тоя влак нощеска.“ „Мислех, че обичаш влаковете.“ „Абе да ти кажа истината, оказва се, че тук минава линия на Западната тихоокеанска“, казва той, сякаш е напълно немислимо да има други железопътни линии освен Южната тихоокеанска. Продължаваме през кръстопътя покрай реката, малкото поточе на Хосе, пляцик-пляцик Гуадалупе, сухата река с индианци по брега, тоест мексиканчета, които гледат влака, обширното поле, обрасло с бодлива круша^[5], зелено и гладко в сивия следобед, но златистокафяво и пъстро, когато слънцето замята пламъци от калифорнийско вино през хълмовете в солените води на Пасифика. Продължаваме към Лик, все гледам да забележа любимите ориентири, училищен двор, където момчетиите ритат футбол, университет или филиал с отбор от първокурсници или ученици, четирима под наставленията на черни свещеници гарвани с щастливи викове във вятъра, защото е октомври на футболните небеса, хайде наш'те. Сетне на един хълм в Лик има някакъв манастир, сънените му марихуанени стени едва личат високо горе, с някаква птица, която се вие спокойно над него, с ниви, с галерия, сводове, труд, сводести молитви и всички познати човеку блажени форми на съзерцание, докато ние пердашим, думтим напред с гръмкия локомотив и неспирното тракане на половин миля дългата влакова композиция, всеки миг очаквам да подуша прегрети букси, докато поглеждам назад нервно, готов да се спусна натам. Сънищата на монасите там, горе, на хълма в Лик, мисля си „О, млечни стени на Рим, на цивилизациите или на последното съзерцание в обителта с Бог в дидуджархан“, бог знае какво си мисля, после мислите ми рязко се сменят, защото пред очите ми се показва шосе 101

и река Кайоти, и началото на прекрасните плодови поля и овощни градини, и големите ягодови полета, и безбрежните нивя, в които някъде далече, в маранята, се виждат отрудените фигури на мексиканските сезонни работници, които събират от земята онова, което Америка с железните надници вече не желае да работи, но продължава да яде, а бронзовите гърбове и ръце на желязно Мексико на любовта и кактусовите плата го вършат вместо нас, товарният влак със своите много вагони цвекло не признава равенство, мъжете на него дори не помислят как е събрано цвеклото, с какво настроение, пот, старание, за да го положат от земята в стоманени люлки. Виждам ги с техните превити отрудени гърбове и си мисля за дните, когато аз самият берях памук в Селма, Калифорния, и виждам далеч отвъд лозята хълмовете на запад, и морето зад тях, големите прелестни хълмове и още по-долу се провижда познатият хълм Морган Хил, отминаваме нивята на Пери и Мадрон, там се прави вино, по всичко личи, с правите кафявите бразди, с цветовете, и веднъж, докато чакахме в резервен коловоз да мине 98 и аз се втурнах навън като някакво баскервилско куче и набрах шепа сини сливи, които вече не ставаха за ядене, и пазачът ме видя, един гузен железничар с крадени сливи, все бягах от нещо, все бягах, бягах да местя стрелки, бягах насън, и сега бягах — от щастие.

РАЗКОШЪТ НА ПОЛЯТА, неизразим с имената, сами сякаш ядивни, като Лик, Кайоти, Пери, Мадрон, Морган Хил, Сан Мартин, Ръкър, Гилрой, о, сънен Гилрой, Карнадеро, Корпорал, Сарджънт, Читъндън, Логан, Аримас и Уотсънвил Джънкшън с река Пахаро, която минава през него, и ние от железницата минаваме над неговите гористи сухи индиански клисури някъде около Читъндън, където в една розова росна утрин видях малка птичка, кацнала на една върлина на сред шубрака, и това беше самата Читъндънска птичка и тайната на зората. Нивята извън Сан Хосе бяха красиви, особено при Лорънс и Сънивейл, където се прави голяма кампания по прибирането на реколтата и в полето се виждат гърбовете на работниците мексиканци, потънали в техните примавери. Но отmine ли Сан Хосе, сякаш цялата Калифорния се открива още повече, по залез при Пери или Мадрон прилича на сън, вижда се малката паянтова ферма, нивите, редовете

засадени зелени плодове, а отвъд зелената бледа мъгла на хълмовете с червените ореоли на тихоокеанските залези и в тишината лаят на куче, и нежната роса на калифорнийската нощ, стомахът е сит, отопяваш мазнината от тигана и по-късно тази вечер малката прекрасна Кармелита О'Хосе, която сякаш танцува по пътя, а кафявите ѝ гърди в кашмирен пуловер леко подскочат въпреки момичешкия сутиен, а на кафявите си стъпала носи сандали, също кафяви, а в тъмните ѝ очи има езера, в които се таят незначайно какви диви мисли, а ръцете ѝ са като ръцете на слугините в подземната книга с черпаци за ръце, с форма на дърво, със сок, вземи си праскова, вземи напрацял портокал, отхапваш дупка в него, отметни глава и стисни с всичка сила, пий и изцеди портокала през дупката, сокът тече по устните ти и по нейните ръце. Прах има по пръстите на краката ѝ и по лакираните нокти на краката ѝ, тя има тънка кафява талия, малка нежна брадичка, нежен врат като на лебед, мек глас, мека женственост и не го знае — тихият ѝ глас тихо звъни. Полският работник Хосе Камеро я вижда в преливащото червено слънце посред овощните поля, тя върви с грацията на кралица към кладенеца, водната кула, той се спуска към нея, влакът минава с трясък, той не забелязва, в локомотива стои стажант-спирач Дж. Л. Керуак и старият машинист У. Х. Сиърс, който е от 12 години в Калифорния, откакто напуснал претъпканите прашни ферми на Оклахома, баща му ги натоварил на скапания пикап, отначало се захванали временно с бране на памук и били много сръчни в това, но един ден някой казал на Сиърс да се хване в железницата и той послушал, няколко години млад огняр, но от няколко години машинист, красотата на спасителните калифорнийски поля не трогваше каменния му поглед, докато той караше черния звяр по звездните релси с ръка в ръкавица върху лоста на дросела. Стрелките се стапят в релсите, разделят се като устни и се събират като ръце на влюбени. Мисля си за кафявите колене на Кармелита, за тъмното място между бедрата ѝ, където сътворението крие своето величие и където са устремени нетърпеливите, изгарящи от страст момчета и искат всичко там, долу, всичко там, вътре, солената окосмена неустоима ципа, където нежна плът навътре хлътва, споделеност, слънцето потъва, става тъмно и те лежат между редовете на лозята, никой не ги вижда и чува, само кучето, ООО върху пръстта на тази железопътна земя, той притиска малкия ѝ задник, за да оформи хлътнатина в земята под

неговата сила и тежест, и сълзи, които бавно проникват в нея до самите двери на нейната прелест, и кръвта бучи в неговата индианска глава и се надига и тя тихо стене с разтворени кафяви устни, а дребните ѝ зъби се подават съвсем леко, сякаш за да ухапят, устните ѝ горят в огъня на неговите устни — той натиска и мачка зърната, гроздето, движат се в унисон, виното извира от плътта на земята, бутилки ще хвърчат от Трета улица до пясъците на Санта Барбара, той потъва там, кой не би потънал там, ако може — младата плът се омесва една в друга, кръвавото вино тече и сухите листа се скупчват с шепот върху земята, пресечена от желязна линия, локомотивът прави ТРУ-ТРУУУУ на прелеза, всеизвестното Тру Тру Трууууу Тру — 2 къси, едно дълго, едно късо, което научих веднъж, докато машинистът беше зает да разказва някакъв виц на ухото на огняря и приближавахме прелеза, и той ми извика „Давай давай“ и показа с жест да дръпна свирката, аз погледнах нагоре и хванах ремъчката, и погледнах навън като важен машинист, видях приближаващия прелез и момичетата по сандали и вталени около ханша рокли, които чакаха на железопътния прелез на Карнадеро, и аз свирнах, две кратки дръпвания, едно дълго, едно кратко Тру Тру Трууу Трут. Сега небето е мораво, целият свод на Америка пада и се изсипва зад западните планини във вечния океан, там са полята и любовниците, преплели тела, и виното вече е попило в земята, а в Уотсънвил напред, в края на мърлявия курс, сред милиони други има една бутилка токайско, която ще купя аз, за да вкарам част от тази земя в корема си след всичкото това блъскане на тръпнецо желязо в моята крехка плът и ликуването в костите — с други думи, когато работата приключи, ще пийна едно вино и ще си отдъхна. Това е Гилройското поделение.

ПЪРВИЯТ МИ КУРС по Гилройската линия бе в една тъмна и ясна нощ, стоях до локомотива с фенер и плячкосана чанта и чаках големите мъже да дадат заповед, когато от тъмнината изникна един младеж, не от железницата, явно бродяга, напуснал колежа или доброто си семейство, във всеки случай имаше чиста усмивка и не приличаше на очукания Джак с опърпаната чанта от речното корито и от дъното на нощта, и каза: „Това нещо стига ли до Ел Ей?“ „Ами стига докъм средата на пътя до Ел Ей, първо около 50 мили до Уотсънвил,

после може да пренасочат композицията до Сан Обиспо, което е средата на пътя до Ел Ей.“ „Ба, за какво ми е средата до Ел Ей, искам да стигна до целия Ел Ей, ти да не си от спирачите?“ „Да, аз съм стажант.“ „Какво е стажант?“ „Това е някой, който се обучава и му плащат, е, на мен не ми плащат (тъй като това беше стажантският ми курс в бригада).“ „Не ме кефи да пътувам по една и съща линия, мен ако питаш, истинският живот е на морето, натам съм тръгнал, или на стоп до Ню Йорк, във всеки случай не искам да съм железничар.“ „Какво говориш, човече, страхотно е, непрекъснато си на път, изкарваш много пари и никой не те тормози.“ „Все тая, постоянно стържеш по една и съща линия, за бога“, след което му казах на кой вагон и как да се качи. „За бога, само да не се осакатиш, никога не забравяй, когато тръгнеш да се правиш на велик пътешественик в американската нощ и да скачаш на товарни влакове като филмов герой на Джоуел Макриа, за бога, тъпо копеле, дръж се, ангеле, здраво и си пази краката от железното колело, под него кракът ти ще е по-слаб от клечката между зъбите ми.“ „Глупости, глупости, да не мислиш, че ме е страх от тъпия влак, аз отивам във флота, ще служа на самолетносач, знаеш ли колко желязо има там, ще приземявам самолета на желязо и на вода и ще летя до луната.“ „Всичко хубаво, приятел, само гледай да не паднеш, дръж се здраво, стискай да не се изпуснеш, а когато пристигнеш в Ел Ей, кажи много здраве на Лана Търнър.“ Влакът тръгваше и момчето се изгуби назад покрай змиеобразната композиция от вагони. Аз се качих на локомотива с редовния преден спирач, който щеше да ми показва работата, с огняря и машиниста. Отпуквахме натам, през кръстовището, по завоя на „Дел Монте“, където машинистът ми показа как се държиш с една ръка, навеждаш се, свиваш ръката в лакътя и прибираш разписанието с примката, после през Лик, нощта, звездите. Никога няма да забравя огняря, носеше черна кожена куртка и бяла матроска фуражка, сякаш се намираще на търговското пристанище в Сан Франциско, с козирка, в мастилената нощ приличаше на някой революционер, на някой синдикален водач от доковете, можех да си го представя с месеста ръка да размахва палка по снимки от стари профсъюзни публикации, разкапващи се в канавката на кръчмарска уличка, можех да си го представя да върви гневно с ръце в джобовете през безволевите безработни бездомници на Трета улица за среща със съдбата на

златистия син кей, където момчетата седят по цял следобед и мечтаят под облаците, а в кея под тях се плиска водата на любовта, бели мачти на кораби, оранжеви мачти на кораби с черни корпуси и всички търговски стоки, които се вливат през Голдън Гейт, казвам ви, този тип беше морски вълк, а не огняр, но ето че седеше там със снежнобялата си фуражка в сажденочерната нощ и яздеше огнярския си стол като жокей, пуф, и наистина препускахме, здраво пришпорваха машината, искаха да стигнем бързо и да минем Гилрой, преди да ги забавят с някое ново разписание, така че с пълна пара фучахме с нашия голям локомотив 3500 галона, фаровете мятат своите трескави широки лъчи върху релсите, които се простират пред нас и се извиват, и влитат под нас, ние подскачахме, бумтим, хвърчим по релсите като луди, а огнярят хич даже не си държи бялата шапка да не излети, а държи ръка на лоста за парата и следи внимателно клапаните, уредите, котлите и положението навън и вятърът влита в носа му, но, бога ми, той подскача на седалката си като жокей на необязден кон, как се случи тази нощ, която беше първата ми нощ, да се падне толкова луд машинист, той продължава да дърпа лоста за парата назад, не спира да го натиска, запънал пета в железото на пода, опитва се да пусне още пара, ако може да разцепи локомотива, да изстиска всичко от машината и ако е възможно, да излети в нощта над овощните градини, каква невероятна първа нощ, да бъда на този див курс с два демона на скоростта и този великолепен огняр с неговата невъобразима, невъможна, неповторима бяла фуражка по черния железен път. И през цялото време приказват, и виденията от тази бяла фуражка ме препращат към закусвалнята на „Хауърд“, към начина, по който за пръв път видях Фриско, Калифорния, бял и сив от дъжд и мъгла, задни улички с бутилки, бомбета, мустаци от бирена пяна, стриди, хвърчащи листа, хълмове, мрачни прозорци, стари църкви с подаяния за морските вълци, които се зъбят и вият по улиците на времето и пропилените възможности, о, прекрасно беше, и първата нощ, най-хубавата нощ, кръвта, „железницата ти влиза в кръвта“, вика машинистът към мен, докато подскача насам-натам на седалката си, а вятърът духа в раираната му шапка с козирка, а локомотивът като огромен звяр се накланя настрани, 120 в час, и троши всички правила от правилника, таданнн, таданнн, трещим в нощта, а навън Кармелита пристига, Хосе свързва нейните електрически токове накъсо със

своите, цялата земя се зарежда със сокове, обръща органа към цветето, то разцъфва, звездите се навеждат над него, целият свят изригва, докато локомотивът бумти и трещи, лудите с белите фуражки на Калифорния препускат вътре и леле, няма край това вино...

[1] Тук и по-натат — названия на райони в Сан Франциско и околностите. — Бел.прев. ↑

[2] Прашно желязно чудовище от ада. — Бел.прев. ↑

[3] Обикновена дърворезница в спокойния дотогава Запад, където през 1848 служителят на Джеймс Маршал открива няколко къса злато и скоро Калифорния е обхваната от Златната треска. — Бел.прев. ↑

[4] Плитчина недалеч от пролива Голдън Гейт, където „се раждат“ легендарните мъгли на Сан Франциско. — Бел.прев. ↑

[5] Вид кактус с ядивни плодове. — Бел.прев. ↑

4. МЪРЛЯЧИТЕ В КУХНЯТА НА МОРЕТО

ВИЖДАЛ ЛИ СИ КАК ГОЛЯМ ТОВАРЕН КОРАБ напуска залива в съннения следобед, а докато претърсваш с поглед дължината на железния корпус за хора, моряци, духове, които управляват призрачния съд, който безшумно пори водите със стоманен плуг, вдигнал нос към Четирите вятъра на света, не откриваш нищо, никого, жива душа?

Ето го посред бял ден — неприветлив, унил, грамаден кораб, който незабележимо потръпва, машинното глухо тътне, в задния край, скрито под водата, гигантското витло нечуто пуфти и бие, тласкайки кораба навън към морето, към вечността, под звездите от секстанта на лудия помощник-капитан в розовата вечер на Мансанильо, навън от тъжния прибой — към водите на други заливи и други рибари, към загадки, опиумни ноци в морски кралства, тесни пътеки в кюрдската земя. Изведнъж, Боже мой, съзираш неподвижни бели точки на палубата, между палубите, в палубната надстройка, ето ги значи... разноликите членове на кухненския персонал, облечени в бели дрехи, през цялото време те са стояли облегнати неподвижно, сякаш части на кораба, на площадката над камбуза. Вечерята е свършила, останалата част от екипажа дреме, сита, по койките, а те са неподвижни свидетели на останалия свят, докато се плъзгат по вълните на Времето, никой страничен наблюдател не може да схване измамата, преди да разбере, че го наблюдават, дълго преди да осъзнае, че това там са човешки същества, единствените живи същества наоколо. Мюсюлмански юноши, неприятни славяни, жители на морето, наблюдаващи иззад своите глупави бели престилки — негри с готварски шапки, увенчали лъскавите, измъчени черни чела, до кофите за смет на Вечността, латинска фелахска отмора и отпуснатост в дремливото пладне. И, о, безпътните, безумни чайки, които грачат и се спускат в сиво, вихрено було над движещата се кърма. И бавно побеляващият килватер, кипнал от мощното витло, което се върти и върти на края на вала, задвижван от горенето и налягането в машинното отделение, под сприхавата воля на немския главен механик и гръцките младши мотористи с потни

бандани, единствено капитанският мостик може да насочи тази неукротима енергия към някой Пристан на разума отвъд безбрежни, самотни, невъобразими морета от лудост. Кой е на форпика? Кой е на кърмовата палуба? Кой е на горната площадка, друже? Жива душа няма. Корабът излиза от нашия сънлив, отпуснат залив и се насочва към Проливите, към устата на Нептун, изтънява, смаява се пред очите ни, отвъд морския фар, отвъд последната ивица суша — мрачен, зловещ, повлякъл сиво тънко було омара с комина, който пуска горещи вълни към небето, флаговете потрепват от морския бриз. Едва успяваме да различим името на кораба, изписано с траурна сериозност на носа и фалшборда на горната палуба.

Скоро първите дълги вълни ще превърнат този кораб в извиваща се морска змия, с муцуна, заровена в кипналата вода. Къде ще са тогава момчетата от корабната кухня, които се подпиреха така свойски на перилата под слънцето? Те ще са се прибрали вътре, ще са затворили люковете за дългото пленничество на плаването по море, железото ще е залостено, ще са останали само пиянските сънища от брега, трескавите възторзи от първата нощ на Ембаркадеро, десет питиета, белите кепета по дължината на кафявия, очукан тезгях на бара, Фриско бъка от моряци, тролеи, ресторанти, хълмове, но сега е нощ, градът на хълмовете е останал отвъд моста „Голдън Гейт“, вече плаваме навън.

Часът е един. Корабът „Уилям Карутърс“ плава към Панамския канал и Мексиканския залив.

Снежнелият флаг на проснатото на кърмата пране трепти — олицетворение на тишината на кухненските работници, които са се прибрали вътре. Виждал ли си ги да се носят към открито море, подминавайки ферибота, който пренася теб и твоя форд по пътя за работа, с мърляви кухненски престилки, противни, зли, долнопробни като утайка от кафе в кофата за боклук, незначителни като обелки от портокал върху мазната палуба, бели като курешките на чайките — бледи като перушина, — откачените мръсни миячи и сицилиански авантюристи в кухнята на мустакатия океан? И питал ли си се що за живот е техният? Когато го срещнах за първи път онази сутрин в Моряшкия синдикат, Джорджи Варевски така поразително се вписваше в ролята на призрачния кухненски работник, поел на плаване

към потайностите на Сингапур, та разбрах, че вече съм го срещал стотици пъти — някъде — и че ще го срещам още толкова.

ТОЙ ИМАШЕ ПОКВАРЕНАТА ФИЗИОНОМИЯ на усърден, трескав, алкохолизиран европейски келнер, но и в добавка нещо мръсно, коварно, неуловимо — не поглеждаше към никого в залата, надменен като аристократ в своята вътрешна тишина и убеденост, всички истински пияници в пиянската си лудост, която е само отмора от ужасната превъзбуда, имат една такава тънка, несигурна усмивка, потрепваща измамно в ъгълчетата на устата, и общуват с нещо дълбоко вътре в себе си, независимо дали то е отвращение или трепетният възторг на махмурлука, и отказват да общуват с другите, колкото да става приказка (това е работа на безпътната пиянска нощ), а вместо това предпочитат да седят сами, да страдат, да се усмихват, да се смеят вътре в себе си, сам-самички, тези крале на болката. Панталоните му бяха смачкани и издути на коленете, окаяното му сако сигурно бе преседяло цяла нощ свито на топка под главата му. Ниско на края на дългата му ръка и пръсти висеше недопушен фас, запален няколко часа по-рано и впоследствие пален, забравян, гасен и носен с мили през треперещата сивота на принудата. От един поглед ставаше ясно, че е изхарчил всичките си пари и трябва да се хване отново на кораб. Той стоеше, леко приведен в кръста, готов за всякакъв приятен, весел или друг развой на събитията. Нисък, русоляв, със славянски черти, той имаше широки, крушовидни скули, които бяха лъщели зачервени посред пиянството на предишната нощ, а сега бяха бледи и безжизнени — над тях гледаха лукави, лъчисти, сини, дръпнати очи. Косата му беше тънка и рядка, също измъчена, сякаш голямата Божия ръка на Пиянската нощ я беше пипнала и оскубала — неравна, рядка, бледа, балтийска коса. Имаше рядка брада и очукани обувки. Човек би могъл да си го представи в безукорна бяла куртка, с напомадена и зализана коса, в парижки и европейски салони, но дори тази представа не можеше да изтрие славянската лукава порочност от погледа му, макар да гледаше само в обувките си. Устните му бяха плътни и червени, свити, сякаш готови да измърморят „Гад мресна...“.

Започнаха да обявяват свободните длъжности, аз получих работа като палубен чистач, а Джорджи Варевски, лукавият потрепващ гузен

блед блондин получи работа като сервитьор в салона, без да сваля своята уморена, аристократична, бледа, недоверчива усмивка. Името на кораба беше „Уилям Карутърс“. Трябваше да се явим на някаква си Военна база в 6 сутринта. Обърнах се направо към новия си другар по кораб и го попитах:

— Къде е тая Военна база?

Той ме изгледа с лукава усмивка.

— Ще покажа. Ела в бар на „Маркет Стрийт“ 210, „Джеймис“, 10 часът довчера — отиваме, спим на кораб, хващаме метро през моста...

— Добре, разбрано.

— Гад мресна, олекна ми.

— Какво има? — Мислех, че му е олекнало, задето е получил работа, на която не се е надявал много.

— Зле ми било. Цяла вечер снощи света изпил...

— Какво?

— Пиене смесвал.

— Бира? Уиски?

— Бира, уиски, вино... проклето зелено нещо...

Стояхме на големите стълби на Синдиката, над сините води на залива на Сан Франциско, в морето под нас се носеха белите кораби и цялата ми любов се надигна у мен да приветства моя новооткрит моряшки живот. Море! Истинско плаване! Моят мечтан кораб беше пристигнал, не сън, а действителност, с оплетен такелаж и другари от плът и кръв, назначението за работа беше на сигурно място в портфейла ми, а предишната вечер бях посритвал хлебарките в своята тъмна стаичка на мизерната Трета улица. За малко да прегърна новия си другар.

— Как се казваш? Страхотно!

— Джорджи, Джорджи-й, аз съм поляк, Луд поляк, викат ми. Познават ме всички. Аз пия, пия, пия, осера пак и работа прецакам, кораб изпускам — сега дават нов шанс, толкова зле ми било, да гледам не можех, но малко вече поолекна.

— Пий една бира и ще се оправиш...

— Не! Почвам пак, откачам, две, три бири, бум! Няма ме, отлитам, не виждаш ме повече, край. — Вяла усмивка, примирен жест.
— Така е. Луд поляк.

— Назначиха ме чистач, а теб — в салона.

— Дават последен шанс, а после „Джорджи, бум, махай се, умри, уволнен си, ти не моряк, гад мресна, глупак, пак осрал“, знам — той се ухилва. — Те виждат очи блестят и казват „Джорджи пак пиян“, не, още една бира не мога, не осера преди отплаване...

— За къде плаваме?

— Смяна на товар — Далечен изток — може Япония, Йокохама... Сасебо, Кобе, не знам. Може Корея, може Сайгон, Индокитай, не знае никой. Ако си новак, ще покажа как се работи. Аз съм Джорджи Варевски, Луд поляк, не ми дреме...

— Окей, приятел. Ще се видим в 10 довечера.

— „Маркет“ 210. И не напивай и не пропускай!

— Ти също! Ако не дойдеш, тръгвам сам.

— Не грижи се, няма пари. Ни цент, гад мресна. Няма за ядене.

— Искаш ли два долара да хапнеш нещо? — извадих портфейла си.

Той ме погледна лукаво.

— Имаш?

— Два долара не са проблем.

— Окей.

Той си тръгна с ръце в джобовете на панталоните си, скромно, примирено, но с чевръсти, устремени стъпки към целта и докато го наблюдавах, установих, че той наистина се движи с невероятна скорост, с наведена глава, замислен над света и над всички пристанища по света, в които щеше да се озове със своята бърза крачка.

Обърнах се да вдъхна свежия въздух на пристанището, във възторг от късмета, който бях извадил, и си представих себе си с мрачно лице, обърнато към океана през последната порта на Златна Америка, за да не се завърна никога повече, представих си плащаницата на сивото море, обгърнала носа на моя кораб.

Никога не ме е занимавал тъмният, абсурден, свиреп истински живот на този бесен работнически свят, не.

САМИЯТ АЗ СЕ ПОЯВИХ НАСМУКАН КАТО КЪРЛЕЖ в десет същата вечер, без багаж, само с един стар корабен другар, Ал Сублет, който празнуваше с мен моята „последна нощ на брега“.

Варевски седеше в дъното на тъмния бар с двама пияни и пиещи моряци. Не беше близнал и капка, откакто се бяхме разделили, и с какво печално търпение понасяше чашите, които му предлагаха, както и неизменните обяснения. Светът се въртеше като вихър, когато влязох със залитане в бара, дюшемето, сякаш рисувано от Ван Гог, ме носеше към кафяви тоалетни с дъсчени стени, плювалници, голи маси в дъното — като в каубойските барове на вечността на „Муди Стрийт“ в Лоуел. Така е било и в баровете по Десето авеню в Ню Йорк, за мен — и за Джорджи също — първите три бири в октомврийския здрач, безгрижните викове на децата по железните улици, вятърът, корабите в речния ръкав — начинът, по който искрящата жар изпълва стомаха, зарежда със сила и обръща света от мъчителните подробности на нуждата и оцеляването в гигантски възторг, който се издува като сянка от коса светлина, и със съпътстващата го загуба на плътност и сила, така че на сутринта, след трийсетата бира и десетте уискита и безсмислените сутрешни вермути, изпити на някой покрив, с вдигната яка на палтото, или в някой сутерен, все места с отнета енергия, а не с прибавена, колкото повече пиеш, толкова повече фалшива сила имаш, фалшивата сила е куха. Фрас, на сутринта човек е мъртъв, кафявите волни възторзи на баровете и кръчмите са изчезнали в потръпващата празнота на света, полуживите нервни окончания мърдат в центъра на корема, бавната парализа на пръстите и ръцете — привидението и ужасът на човек, който някога е бил розово бебе, а сега е потръпващ призрак в безумната сюрреалистична нощ на градовете, забравени лица, пръснати пари, пръсната храна, питиета, питиета, питиета, хиляди разговори, проведени в мъгла. О, щастieto на моряка с бяло кепе или на алкохолизирания бивш моряк, който ръмжи някъде по Трета улица в Сан Франциско под котешката луна, докато величественият кораб разделя водите на Златната порта, нощна вахта, морякът здравеняк в бяла куртка, застанал на форпика с лице към Япония, с отрезвяваща чаша кафе, сипаничавият безделник рухва между тесните стени, безсилен, зове смъртта си, търси отънялата нишка на любовта върху въртящия се стол в самотни, мрачни барове — всичко е илюзия.

— Гад мресна, ти пиян-н — изсмя се Джорджи, виждайки ме как се пуля пиянски, ръся пари от джобовете си и удрям по тезгяха — „Бира! Бира!“.

И отново отказа да пие.

— Не осирам преди кораб — тоз път загубя разрешително, синдикат ми се фръцне и чао, Джорджи, бум.

Лицето му е потно, крадливият му поглед избягва студената пяна на халбите, пръстите му още стискат късия фас, почернял от никотин и житейски несгоди.

— Човече, къде е майка ти? — изкряхах, като го видях толкова сам, подобен на малко момче, изгубено в кафявото стихийно кълбо от напрежение, викове, пиене, труд, пот...

— В Източна Полша, при моя сестра. Не иска в Западна Германия, много набожна, много скромна и горда — на църква ходи. Не пращам нито цент. Каква полза?

Приятелчето му ми поиска долар.

— Кой е този?

— Хайде, дай долар, вече имаш кораб, той също моряк.

Не ми се щеше, но му дадох долара и докато Джорджи, аз и приятелят Ал си тръгнахме, той ме нарече педал, защото му дадох парите толкова неохотно. Върнах се да го слумкам или поне да навляза в морето на неговата наглост и да го накарам да се извини, но всичко беше в мъгла и аз подуших летящи юмруци и пращящи дъски и черепи, и полицейски камионетки в кафявия безумен въздух. Намерението ми се разтвори в мъглата, Джорджи си тръгна, беше ноц, Ал си тръгна, аз тръгнах със залитане по пустите улици на Сан Франциско със смътното съзнание, че ако не съм на кораба в шест, ще го изпусна.

СЪБУДИХ СЕ В 5 сутринта в старата ми квартира до жп линията със скъсания килим и пердето, закриващо гледката към отсрещния почернял от сажди покрив и към безкрайната трагедия на едно китайско семейство, където синчето, както казах, търпеше постоянни мъки и неспирно плачеше, всяка вечер татко му го шамаросваше мълчаливо, а майката пищеше. В сивата тишина призори в съзнанието ми прогърмя мисълта „Изпуснах кораба“ — имах един час да го хвана. Взех си предварително приготвената моряшка торба и се втурнах навън, клатушкайки се с торбата на рамо в сивата мъгла на съдбовния Фриско, за да хвана градския влак, да прекося залива по моста и да

стигна до Военната база. От края на линията взех такси и се озовах в района на кораба, коминът с изписано „Г“ за „Трансфюъл“ се показваше над сивия военен склад. Продължих бързешком навътре. Беше кораб тип „Либърти“, черен, с оранжеви гикове и синьо-оранжев комин — „УИЛЯМ Х. КАРУТЪРС“, а наоколо нямаше жива душа. Спуснах се по лъкатушния трап с тежката торба, хвърлих я на палубата и се огледах. Откъм камбуза напред се носеше разгорещена глъчка. Веднага подуших задаващи се неприятности, когато някакъв дребен сприхав немец започна да ме джафка колко съм закъснял, а аз му показах своя железничарски джобен часовник, за да докажа, че съм закъснял само с 12 минути, но той продължи да пръска слюнка и жлъч — по-късно го нарекохме Хитлер. Един готвач с елегантен тънък мустак се намеси:

— Закъснял е само 12 минути. Хайде да направим закуската, ще говорим след това.

— Тези проклетници си въобразяват, че ще закъсняват, а аз ще си трая. Ти ще си мияч — каза той изведнъж и се усмихна на прекрасната си идея.

Мияч друг път, понечих да отвърна, но готвачът ме хвана за ръката.

— Назначили са те чистач, значи ще бъдеш чистач. Само тази сутрин прави каквото ти казва. Значи искаш той да измие чиниите?

— Да, няма достатъчно хора.

Вече усещах как настъпващата жегга на оукландския ден притиска моя изтерзан от махмурлука мозък. Отнякъде се появи Джорджи Варевски и ми се усмихна.

— Ще дам дрехи — тази сутрин работим заедно. Показвам.

Той ме поведе по стоманените ужасяващи коридори до шкафа за дрехи, непоносимата жегга и мъка стояха пред мен, а съвсем неотдавна се бях протягал с безгрижието на безделника и свободата на скитника в изгнаническият приют за бедняци. Но сега бях в казармата — глътнах таблетка бензедрин, за да се изправя срещу изтезанието — поне си спасих работата. От стенанията на ужаса и съненото гадене над мивката с купчините чинии от нощната вахта и от закуската за двайсетина минути преминах в усърдна, действена, енергична добронамереност, като непрекъснато задавах въпроси на всеки срещнат, включително на старшия стюард, хващах го за ръката,

слушах, свел глава, проблемите на хората, не преставах да бъда внимателен с тях, работех като вол, вършех допълнителна работа, попивах всеки съвет на Джорджи, от бензедриново отчаяние към състояние на любов, труд, учение. Леех пот сред стоманата.

Внезапно зърнах отражението си в стъклото на люка — слепнала от пот коса, окръглени очи, бяла престилка, мигом превърнал се в слуга и роб на гемиите, а едва седмица по-рано крачех с високо вдигната глава покрай влаковата линия, по график, железопътни следобеди край дремливи чакълести разклонения, пропусках локомотиви, без да губя достойнство, докато се навеждах, за да преместя стрелката. Тук бях проклет мияч на чинии, това беше изписано на челото ми, и то за по-малко пари. На път за далечен Китай, за далечните опиумни бърлоги на Йокохама...

ЗАКУСКАТА ПРЕМИНА КАТО В СЪН, препусках в бензедринова треска, изминаха 24 часа, преди изобщо да си разопаковам багажа или да погледна през люка и да си дам сметка, че се намираме във водите на Оукланд.

Предишният палубен чистач ме заведе в каютата ми — той беше възрастен блед мъж от Ричмънд Хил, Лонг Айланд (тоест беше виждал слънце само на долната палуба, сред ослепителната белота на прясно изпраните и скатани чаршафи). В каютата имаше само две койки, но разположени ужасно до тръбите на котелното отделение.

Огледах се отчаяно. Старецът ме смушка и ми довери:

— Ако не си бил чистач досега, може да имаш проблеми.

Това означаваше, че трябва да го гледам сериозно в бялото лице и да кимам, да се вирам в него, да потъна в неговата вселена, да науча всичко — чистаческото всичко.

— Ако искаш, ще ти покажа кое къде е, но не съм длъжен, защото слизам.

Той наистина слезе, отне му два дни да си събере багажа, един час му отне само да си обуе ужасните, заразени, противни, болнични чорапи, на цвят бели като тънките му бели глезени, да си завърже обувките, да прокара пръст по гърба на шкафчето, по пода и по стените за всяка прашинка, която може да е забравил да обере, малкото му

нездравото шкембе висеше от безформената му мършава фигура. Дали това не беше палубен чистач Керуак през 1983?

— Добре, покажи ми кое къде е! Трябва да действам.

— По-полека, не бързай — само капитанът е станал, а той още не е слизал за закуска. Ще ти покажа, слушай сега, ако искаш де, иначе аз слизам и не съм длъжен — и той забрави какво щеше да ми каже и отново се зае с белите си чорапи. У него имаше нещо болнично.

Завтекох се да потърся Джорджи. Корабът беше един безкраен железен кошмар — мечтаното солено море беше химера.

И ЕТО МЕ, залитащ през трагичния мрак на робските коридори, обраснал с метли, парцали, дръжки, пръчки, пачаври, като тъжно бодливо свинче, свел лице към пода, угрижен, погълнат, понесен от въздушния свят, изтръгнат от сладкото си предишно мизерно легло и подземно спокойствие. Имам голям кашон (празен), в който изхвърлям пепелниците и кошчетата на началниците, имам два пръта за бърсане, един за пода на тоалетните, друг за палубите — с по един мокър и един сух парцал, извънредна работа и собствените си мисли. Бясно издирвам задълженията си — разни хора се опитват да се разминат с мен в коридорите, за да си свършат работата на кораба. След няколко безцелни, тъжни лизвания с парцала по пода на помощниккапитанската кабина той се връща от закуска, бърбри с мен дружелюбно, той ще бъде началство на кораба, нещата изглеждат добре. Споменавам интересните записки в изхвърлените тетрадки относно звездите.

— Ако се качиш в щурманската зала, ще намериш много интересни тетрадки в кошчетата за боклук — казва ми той.

По-късно отивам там, но залата е заключена. Капитанът се появява. Гледам го объркан, потен, очакващ. Той вижда идиота с кофата и тренираният му ум зацепва.

Беше нисък сивокос мъж с внушителен вид, очила с рогови рамки, хубави удобни дрехи, морскозелени очи, спокоен, непредубеден поглед. Под тази повърхност се таеше безумен, злонамерен, извратен дух, който се прояви още в първия миг, казвайки:

— Да, Джак, трябва само да се научиш да си вършиш работата добре и всичко ще бъде наред, в твоя случай чистенето, слушай сега,

влез — той ме накара да вляза в кабината, където можеше да говори тихо. — Когато вършиш тази работа... внимавай... не използваш — започнах да прозирам лудостта му в неговото запъване, накъсана мисъл, смяна на темата, — не използваш един и същи парцал за тоалетната и за палубата — каза той гадно, с подъл тон, почти злобно и ако само минута по-рано се бях дивил на достойнството на неговата работа, на големите карти на работната му маса, сега сбърчих нос, осъзнавайки, че този човек се вманиачава за някакви парцали.

Има едни такива неща, казват се микроби — заяви той, сякаш това ми беше неизвестно, макар хич да не ми пукаше за неговите микроби. Стояхме двамата в това калифорнийско утро наред пристанището и обсъждахме тези въпроси в неговата безупречна кабина, която беше нещо като палат в сравнение с моя мизерен килер, и дали му пукаше изобщо, нито грам.

— Да, ще го изпълнявам по този начин, не се тревожете, ъхм, човече... капитане... сър — още нямах представа как да прозвуча естествено с тези нови моряшки армейцини.

Очите му блестяха, той стоеше приведен, в него имаше нещо нездраво, нещо коварно. Минах всички офицерски каюти, вършейки работата хаотично, в очакване Джорджи или някой друг да дойде да ми покаже как се прави. Време за сън нямаше, все още махмурлия, следобед трябваше да върша работата на третия помощник-готвач, да измия купчината съдове в мивката на камбуза, големи казани и тигани, докато човекът пристигнеше от Моряшкия синдикат. Той се оказа едър арменец с близко разположени очи, дебел, около 120 килограма — постоянно хапваше, докато работеше — сладки картофи, парчета сирене, плодове, опитваше от всичко, а в промеждутъците се тъпчеше с големи порции.

Неговата каюта (която беше и моя), беше първата в коридора откъм предната част. В съседната каюта спеше палубният механик Тед Джойнър, сам. Той често ме канеше на по чашка, винаги с поверителна, южняшка, червендалеста физиономия, „Истина ти казвам, еди-кой си не ми допада много, това е положението, но такава е хавата, слушай ме, не те будалкам, истина ти казвам, всичко е въпрос на... абе не ми се харесва и ш'ти кажа истината, не ми се увърта, знаеш ме, Джек“. Макар да го раздаваше най-големия джентълмен на кораба, той беше от селските райони на Флорида и също тежеше 120

кила, като въпросът беше кой яде повече, той или Гаврил — помощник-готвач и мой съкаютник, но според мен — Теди.

Истина ти казвам.

ДО НАС бяха двамата корабни мотористи гърци, единият беше Джордж, а другият почти не говореше и никога не си каза името. Джордж от Гърция, корабът всъщност беше гръцки „Либърти“ под американски флаг, който често пърхаше над съня ми в следобедното сгъваемо легло на кърмата. Гледайки Джордж, сецах се за кафявите листа на Средиземноморието, стари пристанища със златист цвят, узо и смокини на остров Крит, неговата кожа имаше такъв цвят, освен това имаше малък мустак, маслинозелени очи и слънчев характер. С невероятно търпение приемаше той шегите на останалия екипаж за това как гърците обичали да им го вкарват отзад — „Оп, оп!“, смееше се той — „В гъз, оп-оп“. Мълчаливият му съкаютник беше младо момче, което възмъжа пред очите ни — лицето му все още беше момчешко, с тънък любовчийски мустак, фигурата му все още беше момчешка, със стройни ръце и крака, а той пускаше шкембе, което изглеждаше несъразмерно и сякаш растеше с всяка следваща вечеря. Сигурно някоя нещастна любовна история беше убила у него всякакво желание да изглежда млад и привлекателен.

Трапезарията беше до тяхната каюта, после беше каютата на Джорджи, на сервитьора и на мияча, който се появи чак на втория ден, по-натам, в предния край срещу носа бяха главният готвач и вторият готвач и пекар. Главният готвач беше Чонси Престън, негър от Флорида, но чак от Кийс и във външността му имаше и нещо карибско, за разлика от обикновения отруден негър от полетата на Юга, особено докато се потеше над кухненската печка или кълцаше телешко със сатъра, отличен готвач и много приятен човек, когато минавах с чиниите, все казваше „Кво става, готин?“, беше як и жилав като боксьор, с перфектна черна фигура, да се чудиш как не надебеля при всичките невероятни вкусотии, сосове, яхнии със свински джолан и пържени пилета по южняшки, които готвеше. Но още при първото великолепно ястие, което приготви, се чу дълбокият, спокоен заплашителен глас на русия боцман швед:

— На този кораб не харесваме пресолени манджи.

А Прес отвърна от камбуза със също толкова дълбок, заплашителен глас:

— На който не му харесва, да не яде.

Отсега се почваше...

Вторият готвач и пекар беше градско момче, синдикалист, почитател на джаза и на стилните дрехи, възпитан, мустакат, елегантен, с бледозлатиста кожа, корабен готвач, който ми каза:

— Пич, не обръщай внимание на ежбите и крамолите на този кораб или на който и кораб да попаднеш в бъдеще, само си върши работата старателно и — (смигване) — ще се справиш, братле, мене слушай. Загриваш ли?

— Загривам.

— Така че давай го без нерви и ще си живуркаме като голямо щастливо семейство, ще видиш. Искам да кажа, пич, все пак хора сме. Главният готвач Прес е свестен човек, много, верно, че капитанът и главният стюард не са. Работата е ясна, държим се заедно.

— Загривам.

Той беше метър и осемдесет и пет, носеше шикозни платнени обувки в синьо и бяло и фантастична пъстра японска копринена спортна риза, закупена в Сасебо. До койката му имаше страхотен радиоапарат „Зенит“, приемащ на къси вълни, който улавяше джаз станциите по света от тук до Мадрас, но никой да не е посмял да го пипне без негово разрешение.

Моят грамаден съкаютник Гаврил, третият готвач, също беше градско момче и също беше синдикалист, но също така беше самотен, грамаден, дебел, потаен, нелюбящ и нелюбим морски мъряч.

— Човече, имам всички записи на Франк Синатра, включително „*I Cant Get Started*“, направен в Ню Джърси през 1938.

„Не ми казвай, че положението ще се оправи“, помислих си. Тук беше и Джорджи, чудесният Джорджи и обещанието за хиляда пиянски ноци в загадъчните ухания на истинския, обгърнат от океани Ориент. Бях готов.

След цял следобед миене на тенджери и тигани — работа, чийто вкус познавах от 1942 в сивите студени морета на Гренландия и на която гледах не толкова като на унижение, а по-скоро като на някакво спускане в ада, изкупителен труд сред гореща пара, наказание с вряща вода и попарване заради всички меки облачета, на които бях лежал

напоследък (с дрямка в четири преди вечеря) — излязох за първата си вечер на брега в компанията на Джорджи и Гаврил. Облякохме чисти ризи, сресахме се и слязохме по трапа в прохладата на вечерта: моряците идват.

НО ТАКА ТИПИЧНО ЗА ВСИЧКИ МОРЯЦИ е да не правят нищо — само слизат на брега с пари в джобовете и се мотаят наоколо с досада и дори с някаква безчувствена тъга, пришълци от друг свят, от един плаващ затвор, в цивилно облекло, безкрайно безинтересни на вид. Прекосихме обширния терен на военноморското депо — грамадни, боядисани в сиво складове, пръскачки, напояващи безлюдни тревни площи, ненужни и неизползвани, простиращи се между релсите на депото. Огромни пространства в червения здрач без жива душа наоколо. Тъжни групички моряци, изплували въвн от Гигантския Макрокосмос в търсене на микрокосмическа буболечка, в търсене на удоволствията, предлагани в центъра на Оукланд, които впрочем са никакви, само улици, барове, джубоксове с нарисувани хавайски момичета, бръснарници, тук-там магазини за алкохол, тук-там обичайните образи. Знаех, че единствените места, където има купон и жени, са мексиканските и негърските улици, които бяха в покрайнините на града, но аз последвах Джорджи и Тежкаря, както покъсно започнахме да наричаме третия готвач, до един бар в центъра на Оукланд, където просто седяхме в кафявия сумрак, Джорджи не пиеше, Тежкаря не го свърташе. Аз пиех вино, не знаех къде да отида и какво да правя.

Намерих няколко добри записа на Джери Мълиган в джубокса и ги пуснах.

НО НА СЛЕДВАЩИЯ ДЕН отплавахме от Златната порта в сивия, мъглив вечерен здрач и преди да разберем, се отлепихме от издадения бряг на Сан Франциско и го изгубихме зад сивите вълни.

И отново пътувах надолу по западния бряг на Америка и Мексико, само че този път по море, без да губя от поглед смътната кафява линия на брега, където понякога в ясен ден можех да видя

прорезите и каньоните на Южнотихоокеанската железница там, където вървеше покрай брега, като в стар, забравен сън.

Понякога нощем спях на палубата в сгъваемото легло и Джорджи Варевски ми каза:

— Гад мресна, някоя сутрин стана и ти не тук, проклет Тихи океан, мислиш проклет Тихи океан много тих? Голяма приливна вълна дойде някоя нощ, докато сънуваш момичета и пофф — няма те вече, отнесе те.

Благословени изгреви и благословени залези в Тихия океан, докато всички на борда работят мълчаливо или четат в койките си, а алкохолът отдавна е свършил. Спокойни дни, които започвах призори с разполовен грейпфрут на перилата на кораба, усмихващите се делфини под мен скачаха и се гмуркаха, описвайки вълнообразни линии във влажния сив въздух, а понякога силните, плътни дъждове превръщаха море и дъжд в едно. Написах хайку за това:

Напусто, напусто!

Проливен дъжд се излива в морето!

Спокойни дни, които изпортих, защото глупаво смених длъжността си на чистач с тази на мияч в кухнята, която е най-приятната длъжност на кораба, понеже ти осигурява обгърнато от сапунена пяна уединение, но после глупаво се прехвърлих в офицерския салон (бюфет-стюард), а това е най-неприятната длъжност на кораба.

— Защо не се усмихнеш и не поздравиш с добро утро? — каза капитанът, докато му сервирах яйцата.

— Не съм много усмихнат човек.

— Така ли се сервира закуска на офицер? Постави я внимателно с две ръце.

— Добре.

През това време главният механик крясва:

— Къде е проклетият ананасов сок, не искам проклет портокал!

И аз се спускам към най-долния склад, но докато се върна, помощник-капитанът беснее, защото закуската му закъснява.

Помощник-капитанът има гъст мустак и се мисли за герой от роман на Хемингуей, когото трябва да обслужват с голяма изтънченост.

После, докато плаваме през Панамския канал, аз не мога да откъсна очи от екзотичните зелени дървета и растения, палми, къщи, хора със сламени шапки, тъмнокафявата топла тропическа кал по бреговете на канала (Южна Америка е току зад блатата, в Колумбия), но офицерите крещат:

— Хайде, по дяволите, не си ли виждал Панамския канал досега, къде е обядът?

Плавахме през Карибско море (син брилянт), докато стигнем в залива Мобил и самия град Мобил, където слязох на брега, напих се с момчетата и по-късно отидох в една хотелска стая с красивата млада Роуз от „Дофин Стрийт“ и пропуснах сутрешната работа. Докато двамата с Роуз се разхождахме, хванати за ръце, по главната улица (представлявахме ужасна гледка, и двамата без бельо и чорапи, аз по панталони, тя по рокля, навлекли на голо тениски и обувки, и двамата пияни, а тя е страхотна мадама), капитанът, който се мотаеше с туристическия си фотоапарат, ни видя. Връщам се на кораба, върху мен се излива огън и жупел и аз казвам, че напускам и слизам в Ню Орлиънс.

Корабът продължава плаването от Мобил, Алабама, на запад към делтата на Мисисипи под гръмотевична буря в полунощ, която осветява блатата и безбрежието на голямото устие, където цяла Америка излива сърцето, калта и надеждите си в един огромен поток към безнадеждността на Залива, в преродената Бездна, в Нощта. А аз лежа на сгъваемото легло на палубата и наблюдавам с помътени от махмурлука очи.

Корабът се насочва нагоре по Мисисипи, обратно към сърцето на американската земя, където съвсем неотдавна съм пътувал на автостоп, мамка му, няма да има екзотика и Сасебо за мен. Джорджи Варевски ме погледна и се ухили.

— Гад мресна, Джак-трак, осрал, а?

Корабът застава на кей на някакъв спокоен зелен бряг като бреговете в „Том Сойер“, някъде нагоре от Лаплас, за да товари варели с нефт за Япония.

Взимам си заплатата от около \$300, сгъвам ги в обща пачка с \$300-те, които са ми останали от работата в железницата, мятам

моряшката торба на гърба и хайде пак.

Поглеждам в салона на екипажа, където всички момчета седят наоколо, но никой от тях не ме поглежда. Обхваща ме някакво злокобно чувство. Казвам:

— Кога казаха, че отплавате?

Те се извърнаха към мен безизразно, с невиждащи очи, сякаш бях призрак. Когато Джорджи ме погледна, в неговия поглед видях същото нещо, което сякаш казваше: „След като вече не си член на екипажа на този призрачен съд, ти си мъртъв за нас.“

„И след като вече нямаме никаква полза от тебе“, бих могъл да добавя, спомняйки си всичките пъти, в които бяха търсили компанията ми за тъпи, обгърнати в дим разговори по койките, с провиснали тлъсти бели шкембета в ужасната тропическа жега, на плътно затворени люкове. Или мазнишките изповеди за грехове, в които нямаше нищо трогателно.

Прес, чернокожият главен готвач, който беше уволнен, също щеше да слезе в града и двамата щяхме да се сбогуваме на тротоара в стария Ню Орлиънс. Началниците бяха расисти, а капитанът най-много от всички. Прес каза:

— Много ми се идва с теб в Ню Йорк да видя „Бърдленд“, но трябва да се хвана пак на кораб.

Слязохме по трапа и поехме към града в тишината на следобеда.

Вторият готвач профуча с кола покрай нас по шосето за Ню Орлиънс.

5. СЦЕНИ ОТ НЮ ЙОРК

ПО ОНОВА ВРЕМЕ МАЙКА МИ живееше сама в малък апартамент в Ямайка, Лонг Айленд, работеше в обувна фабрика и все ме чакаше да се прибера у дома, за да ѝ правя компания и да я водя веднъж месечно в „Рейдио Сити Мюзик Хол“. В жилището ѝ имаше малка спалня, която ме очакваше, с чисто бельо в скрина и чисти чаршафи на леглото. Беше огромно облекчение след всичките спални чували, койки и твърдата земя покрай железопътните линии. Това е още едно от многото удобства, които тя цял живот ми е осигурявала, за да мога да си стоя вкъщи и да пиша.

Винаги съм ѝ пращал остатъка от заплатата си. Отдадох се на спане до насита и целодневна медитация вкъщи, на писане и на дълги разходки из любимия Манхатън, който беше на половин час път с метрото. Обикалях улиците, мостовете, „Таймс Скуеър“, кафенетата, крайбрежната, срещях се с всички приятели — поети и битници, разхождахме се заедно, впусках се в авантюри с момичета от Вилидж, правех всичко с онази голяма луда радост, с която човек е изпълнен, когато се завърне в Ню Йорк.

Чувал съм някои велики чернокожи певци да го наричат „Ябълката!“

„Вземете например вашия островен Манхатън, опасан с кейове“^[1], изпя Хърман Мелвил.

„Обкръжен от искрящите приливи“, изпя Томас Улф.

Широки гледки към Ню Йорк отвсякъде, откъм Ню Джърси, от върха на небостъргачите.

ДОРИ ОТ ПРОЗОРЦИТЕ НА БАРОВЕ, като онзи бар на Трето авеню — 4 следобед, мъжете викат посред възбудата и звъна на чаши и месингови напречници за крака, „къде си“ — въздухът е наситен с октомврийско слънце, изпълнило рамката на входа със светлината на циганското лято. Двама търговци от „Медисън Авеню“, приключили

дългия работен ден, влизат, млади, костюмирани, пафкат пури, предоволни, че денят е зад тях, а питиетата — пред тях, нахълтват рамо до рамо, но на шумния бар няма място (Мамка му!) и те застават отстрани, говорят и се смеят. Мъжете обичат баровете и добрите барове заслужават да бъдат обичани. Пълно е с бизнесмени, работници, митични герои на епохата. Посивели къркачи с мръсни гащеризони и блажени физиономии зад халбите бира. Безименни шофьори на камиони и автобуси с фенерчета на коланите, дърти бираджии със съсипани лица, надигащи тъжно морави устни към грейналия от пиетата таван. Барманите са чевръсти и любезни, обичат си работата и клиентите. Като Дъблин в 4:30 следобед, след края на работния ден, само че това е Трето авеню, великият Ню Йорк, мирише на безплатен обяд, мирише на „Муди Стрийт“, на изгорели газове, на мръсни кухни, затръшнати врати, герои с китара и бакенбарди, мирише на дървени прагове и следобедна дрямка. Но това тук е Ню Йорк, пред очите се издигат небостъргачи, гласовете се смесват, приказват, обсъждат клюките, докато на Йъруикър му олекне. О, Джак Фицджералд, могъщи Мърфи, къде си? Бачкатори с олисели темета и вехти сини ризи, с излинали дочени гащеризони, стиснали стъклени чаши, пълни с кафява следобедна бира, покрити с пяна. Под краката ти тътне метрото, един мъж с бомбе без палто, директор в някаква компания, сваля десния си крак от напречника и качва левия. Цветнокож мъж с шапка, млад, със самочувствие и с вестник под мишница, си взима довиждане на бара топло и бащински — той управлява асансьор на съседната пряка. Не беше ли там, дето Новак, търговецът на имоти, все стоял до късно през нощта с набраздено от грижи лице, за да се замогне, в своята тясна среднощна килийка все пишел доклади и писма, а жена му и децата полудявали у дома в единайсет вечерта; амбициозен, тревожен, в своята малка кантора на Острова, без достойнство, но отворен за всякакви бизнес предложения, за голямата амбиция всяка работа е малка, а сега храни колко ли на брой червеи? и никога не направи мечтания милион, никога не пи едно с Чао Дъра Бъра и Аз Също Джиджи Биджи в тази късна следобедна бирена зала, пълна с възбудени мъже, местещи столове по пода и протрити подметки по напречника, в този Ню Йорк? Така и никога не викна по една халба за всички, не предложи на мухата, кацнала на червения му нос, едно питие, никога не се разсмя, никога не си

отпусна душата — само и само, разяждан от язва посред нощ, да бъде богат и да осигури на семейството си най-доброто. Затова сега одеялото му е направено от най-добрия американски материал, отсечен и избичен във фабриките на Хъдсъновия залив, вапцан от художник в бял гащеризон (в мълчание), обгърнал някога живата плът, сред червеите, под цветята. Венци! Пийте по още една бира, къркачи! Нехранимайковци недни! Любовници!

АЗ И МОИТЕ ПРИЯТЕЛИ в Ню Йорк имаме свои начини да се забавляваме, без да харчим много пари и най-вече без да се срещаме с формалистични досадници, например приятна вечер на кметския бал. Не се налага да се здрависваме, не се налага да обещаваме и се чувстваме прекрасно. Просто се мотаем наоколо като дечурлига. Отиваме на някой купон, разказваме какво сме правили и хората си мислят, че се фукаме. Казват си: „Тези пък, битници!“

Една типична вечер:

Слизаш от метрото на Седмо авеню и 42-ра улица, минаваш покрай обществената тоалетна, която е най-мизерната тоалетна в Ню Йорк — никога не се знае работи ли, не работи ли, обикновено има катинар и пише, че не работи, или пък я обикаля някое белоконосено старче, всичките седем милиона човека в Ню Йорк са минавали някога покрай тази тоалетна — покрай новия щанд за хамбургери на скара с въглища, щандове с безплатна религиозна литература, джубоксове с оперна музика и един мърляв подземен магазин за списания втора ръка, до щанда за карамелизирани ядки, където мирише на търговски безистен, мяркат се оръфани екземпляри на стария бард Плотин, пъхнат между комплект немски гимназиални учебници, където продават дълги, мизерни на вид хотдози (макар че всъщност са си много хубави, особено ако нямаш 15 цента и чакаш някого в кафене „Бикфърдс“, когото да изръсиш с малко кинти).

Хора, които излизат от подлеза и висят с часове в дъжда с подгизнали чадъри, сума момчета в гащеризони, които се страхуват да не ги вземат войници, застанали по средата на стълбите в очакване на Бог знае какво, сред тях със сигурност има и романтични типове, пристигнали наскоро от Оклахома с намерението да се озоват в прегръдките на някоя непредвидимо страстна блондинка в луксозен

апартамент на върха на Емпайър Стейт Билдинг, а някои от тях сигурно си мечтаят да станат собственици на Емпайър Стейт Билдинг с помощта на магия, която им се е присънила край горския поток зад къщата им на края на град Тексаркана. Срамуват се да не ги видят как влизат в киното за мръсни филми (как се казваше?) срещу „Ню Йорк Таймс“. Тигър и лъв, както казваше Том Улф за разните персонажи, които минават покрай този ъгъл. Облягаш се на магазина за пури, пред който има няколко телефонни будки на ъгъла на 42-ра и Седмо, където е толкова приятно да водиш разговори, докато зяпаш улицата навън, и в които е толкова уютно, когато навън вали, че ти се иска да удължиш разговора, и пред очите ти минава кой ли не. Баскетболни отбори. Баскетболни тренъори. Всички редовни посетители на площадката за ролкови кънки минават оттук. Разни типове от Бронкс, които търсят купона, но най-вече търсят любов. Странни двойки момичета, които излизат от киното за мръсни филми. Не си ли ги виждал? Или объркани, пияни бизнесмени с накривени шапки на посивелите глави, вторачени кататонично нагоре в летящите реклами върху фасадата на „Таймс“, огромните букви изписват новина за Хрущов, мигащите лампи изписват числеността на азиатските нации, след края на всяко изречение винаги следват петстотин шпации. Внезапно на ъгъла се появява невротичен полицаи, който нарежда на всички да се махнат. Това е центърът на най-големия град в света и това е, което правят тук битниците. „Да стоиш на ъгъла, без да чакаш никого, е Могъщество“, казва поетът Грегъри Корсо.

Вместо да влезеш в някой нощен клуб — ако можеш да си го позволиш (повечето битници подминават с празни джобове „Бърдленд“), — колко странно е просто да стоиш на тротоара и да наблюдаваш чудака от Второ авеню с осанка на Наполеон, който минава покрай теб, ровейки из трохите от бисквити в джоба си, или някакъв 15-годишен младеж с нахална физиономия, или внезапното профучаване на нечия бейзболна шапка пред лицето ти (защото само това успяваш да видиш) и накрая някаква възрастна дама със седем шапки и старо, проскубано кожено палто в юлската нощ, понесла огромна руска плетена чанта, претърпкана с изписани листове хартия, на които пише „Фондация Фестивал, 70 000 зародиша“, а от ръкавите ѝ летят молци — тя ускорява крачка и заговаря неколцина светилищници^[2]. Войници с денкове в мирно време, свирачи на

хармоника, слезли от товарните влакове. Разбира се, има и обикновени нюйоркчани, които изглеждат нелепо и не на място, всеки посвоему странен, с пица и „Дейли Нюз“ в ръка, устремени към сутерени или влакове — самият У. Х. Одън може да бъде видян да крачи тук под дъжда. Пол Боулс, спретнат в своя костюм от полиестер, минава от тук на връщане от Мароко, духът на самия Хърман Мелвил, следван от Бартълби Писаря от „Уолстрийт“ и Пиер, подозрителния денди от 1848, също са излезли на разходка, за да проверят какво дават на светлинните рекламни табла върху фасадата на „Таймс“. Да се върнем при щанда за вестници. КОСМИЧЕСКИ ВЗРИВ... ПАПАТА УМИВА КРАКАТА НА БЕДНИ...

Да пресечем улицата и да влезем в „Грантс“ — любимото ни място за хранене. За 65 цента тук получаващ голяма чиния пържени миди, купчина пържени картопки, малка порция колело, малко сос тартар, малка чашка червен рибен сос, резен лимон, две филии пресен ръжен хляб, бучка масло, а за още десет цента се сдобиваш с чаша газирани брезов сироп. Колко забавно е да ядеш тук! Цели тумби испаноезични емигранти, дъвчеши хотдог прави, наведени над големите купи с горчица. Десет бюфета с различни специалитети. Сандвичи със сирене за десет цента, два бара за пиене до свършека на света, уха, и дебели, безизразни бармани. Както и полицаи в дъното, плюскащи гратис, пияни, оклюмали саксофонисти, самотни клошари от „Хъдсън Стрийт“, сърбащи супата си с мълчаливо достойнство, с почернели пръсти, мизерия. Двайсет хиляди клиенти на ден, петдесет хиляди в дъждовни дни, сто хиляди в снежни дни. Отворено денонощно. Съвършено уединение под червените светлини, сред нестихващата глъчка. Тулуз-Лотрек със своята уродливост и своя бастун, рисува в ъгъла. Можеш да останеш точно пет минути, докато си излапаш храната, или да прекараш тук часове в безумни философски разговори с някой приятел и да се чудиш и маеш на хората. „Да хапнем по един хотдог преди киното!“, и така се забравяш вътре, че никога не стигащ до киното, защото тук е по-интересно от филм за Дорис Дей по време на ваканция в Карибите.

„Но какво ще правим тази вечер? Марта иска да иде на кино, а ние мислим да си вземем нещо за пушене. Хайде в «Отомат».“

„Момент. Трябва да си лъсна обувките на този хидрант“.

„Не искаш ли да се видиш в кривите огледала?“

„Искате ли да си направим четири снимки за четвърт долар? Нали сме на сцената на вечността! След време ще гледаме снимката и ще си припомним, когато вече ще сме мъдри, стари, беловласи Хенри Дейвид Торовци, живеещи в дървени колиби.“

„Абе кривите огледала са ги махнали, преди бяха тука.“

„А кино «Лаф»?“

„И него са махнали.“

„Обаче има цирк с бълхи.“

„Танцърките дали са още тук?“

„Бурлеската я няма от сто години.“

„Хайде в «Отомат» да гледаме как старите дами ядат боб или как глухонемите си говорят през витрината, сякаш невидимият език прелита през стъклото от едно лице към друго, от едни пръсти към други... Забелязали ли сте, че «Таймс Скуеър» е като една голяма стая?“

От другата страна на улицата се намира „Бикфърдс“, под навеса на театър „Аполо“, до малката книжарница, която продава само неща като Хавлок Елис и Рабле, а вътре постоянно се навъртат сексманиаци? „Бикфърдс“ е централното място за срещи на „Таймс Скуеър“, мнозина висят тук от години, момчета и възрастни, чакайки Бог знае какво, може би някой ангел от „Таймс Скуеър“ да превърне цялата голяма стая в един дом, в някакво имение, това е добре за цивилизацията. За какво ни е иначе „Таймс Скуеър“? Поне да бъде част от купона. Най-великият град на света. На Марс имат ли „Таймс Скуеър“? Какво щеше да прави Петното^[3] на „Таймс Скуеър“? Или свети Франциск?

Едно момиче слиза от автобуса на автогарата до Пристанищната служба и влиза в „Бикфърдс“, малка китайка с червени обувки сядна на една маса да пие кафе, чака татенцето.

Голяма и разнообразна група от хора се срещат в „Бикфърдс“ денонощно. По времето на бийтпоколението някои поети се срещаха тук с известния образ Хънки, който се появяваше и изчезваше с големия си черен шлифер и цигаре в устата, връчвайки квитанции за заложените вещи — пишеща машина „Ремингтън“, портативно радио, черен шлифер, за да се сдобият с малко мангизи, след което да се отправят към горната част на града, където да се забъркат в някоя история с ченгетата или с тайфата. Освен това разни тъпи гангстери от Осмо авеню също се навъртаха тук — може би още се навъртат, — но

старите са в затвора или мъртви. Сега поетите отиват там само да изпуснат лулата на мира, да потърсят призрака на Хънки или старата тайфа и да помечтаят на чаша изветрял чай.

Идеята на битниците беше по-скоро, че ако ходиш там всяка вечер, можеш сам да откриеш цял сезон на Достоевски на „Таймс Скуеър“ и да се запознаеш с всички вестникари и с всички техни проблеми и с техните семейства и мизерия — религиозни фанатици, които те водят у дома си и ти държат дълги проповеди на кухненската маса за „новия апокалипсис“ и тям подобни идеи: „Моят пастор в Уинстън-Салем ми каза, че Господ е измислил телевизията, защото когато Христос слезе отново на земята, те ще го разпнат отново направо на улицата в този тук Вавилон и ще насочат към него телевизионните камери, и по улиците ще потече кръв, и всички очи ще видят.“

Още си гладен и слизаш в закувалня „Ориентал“ — също „любимо място за хапване“ — евтин нощен живот — в сутерена срещу автогарата до Пристанищната служба на 40-а улица, където получаваш мазни агнешки главички с гръцки ориз за 90 цента. От джубокса звучи ориенталска музика.

В зависимост от това как е настроението — приемаме, че то вече е високо, — стигах например на ъгъла на 42-ра улица и 8-о авеню, близо до дрогерията на Уелан, това е друго място, на което можеш да срещнеш разни хора — чернокожи проститутки, дами, залитащи в бензедринова психоза. От другата страна на улицата се вижда започналата разруха на Ню Йорк — събореният хотел „Глобус“ напомня липсващ зъб в редицата сгради на 44-та улица, а зелената сграда на „Макгро-Хил“^[4] се издига в небето високо-високо, самотна кула близо до река Хъдсън, където товарните кораби сънуват под дъжда варовик от Монтевидео.

Вече е време да се прибираме. Стана тъпо. Или: „Хайде във Вилидж или в Долен Ийст Сайд, да чуем джаз предаването на Сид Торин или да си пускаме индийски плочи и да хапваме пържоли по пуерторикански или яхния с дроб, да проверим дали Бруно е срязал още някой автомобилен гюрюк в Бруклин, макар че Бруно вече е покротък, може да е написал някое ново стихотворение.“

Или да погледаме телевизия. Нощният живот — Оскар Левант говори за своята меланхолия в шоуто на Джак Пар.

Ако във „Файв Спот“ на ъгъла на 5-а улица и „Бауъри“ свири Телониъс Монк, влизаш. Ако се познаваш с управителя, можеш да влезеш безплатно, да седнеш на някоя маса и да пиеш една бира, но ако не го познаваш, можеш да се промъкнеш вътре, да застанеш до вентилационната шахта и да слушаш. В събота и неделя винаги е пълно. Монк седи замислен с безизразно лице, дрън, казва нещо, големият му крак тактува леко върху пода, извърнал глава настрани, заслушан, изведнъж прозвучава пианото.

Лестър Йънг свиреше там малко преди да умре и често седеше в кухнята между сетовите. Моят приятел поетът Алън Гинзбърг веднъж влезе при него, падна на колене и го попита какво ще направи, ако в Ню Йорк падне атомна бомба. Лестър каза, че ще отиде да открадне бижута от „Тифани“, независимо от ситуацията. И попита „Защо си на колене?“, без да знае каква легенда е той за бийтпоколението, приживе канонизиран. Клубът „Файв Спот“ е оскъдно осветен, вътре работят чудати сервитьори, винаги има добра музика, понякога Джон „Трейн“ Колтрейн ръси тук купчини самородни ноти от големия си тенор саксофон. През почивните дни компании от горната част на града изпълват заведението и приказват, без да спират — никой няма нещо против.

О, и два-три часа в „Еджипшън Гардънс“ в Уест Сайд Челси, районът на гръцките ресторанти. Чаши узо, гръцки ликьор и красиви танцьорки на кючек с пайети и сутиени с мъниста, несравнимата Зара, която се извива на пода като мистерия под звуците на флейтите и ритъма на Гърция, а когато не танцува, седи в оркестъра с мъжете и удря дайре със замечтан поглед. Сума ти двойки от предградията седят по масите и ръкопляскат на този ориенталски спектакъл. Закъснелите висят прави покрай стената.

Не ти ли се танцува? „Гардън Бар“ на Трето авеню е мястото, където можеш да танцуваш на воля в задимената вътрешна зала на музиката от джубокса, а на сервитьора изобщо няма да му пука.

Може просто да си поговорим. „Сидар Бар“ на Университетския площад, където се мотаят всички художници плюс едно 16-годишно момче, което беше там един следобед и лееше струя червено вино от испански винен мях в устата на приятелите си, но все не уцелваше.

В нощните заведения в Гринич Вилидж, известни като „Халф Ноут“, „Вилидж Вангард“, „Кафе Бохемия“, „Вилидж Гейт“, също се

свири джаз (Лий Сониц, Джей Джей Джонсън, Майлс Дейвис), но ти трябва пачка, и не толкова, че ти трябва пачка, ами тъпата комерсиална атмосфера убива джаза и джазът се убива сам на такива места, защото мястото на джаза е в евтините, весели заведения с по 10 цента бирата, както беше в началото.

Има голям купон в мансардата на един художник, от грамофона звучи диво фламенко, момичетата изведнъж се превръщат целите в бедра и токчета, а хората се опитват да танцуват между разветите им коси. Мъжете започват да откачат и да се бутат в хората, обувки с дебели подметки летят през стаята, мъже сграбчват мъже през коленете и ги вдигат на три метра от земята, падат, но никой не се пребива, прас. Момичета се изправят с краката нагоре, опрели длани на мъжки колене, полите им падат и разкриват воланите на ханшовете им. Накрая всички се обличат да си ходят и домакинът казва изумено: „Колко сте порядъчни!“

Или пък току-що са открили нечия изложба, или има литературно четене в „Ливинг Тиътър“ или в „Гаслайт Кафе“, или в кафенето на галерия „Севън Артс“, недалеч от „Таймс Скуеър“ (на 9-о авеню и 43-та улица, невероятно място) (начало в полунощ в петък), където след края всички се втурват в стария луд бар. Или пък на парти у Лирой Джоунс, който има новия брой на списание „Юген“, което отпечатва сам на малка раздрънкана машина и в което са публикувани стихотворения от кой ли не, от Сан Франциско до Глостър, Масачузетс, и струва само 50 цента. Епохален издател, дискретен експерт в занаята. На Лирой вече му е писнало от купони, всички постоянно му събличат ризата и танцуват, три сантиментални момичета тананикат над поета Реймънд Бремзър, приятелят ми Грегъри Корсо води някакъв спор с журналист от „Ню Йорк Поуст“ и казва: „Но ти не разбираш плача на кенгурата. Зарежи кариерата. Замини за Чудските острови!“

Да се махаме оттук, стана прекалено литературно. Да вървим да се напием в „Бауъри“ или да хапнем от онази салата с дългите фидета и да пием чай в стъклени чаши в ресторанта на Хонг Фат в Китайския квартал. Защо постоянно трябва нещо да ядем? Хайде да минем пеша по Бруклинския мост, та да ни дойде апетитът. Искате ли да хапнем бамя на „Сендс Стрийт“?

Нюансите на Харт Крейн!

„ДА ИДЕМ ДА ВИДИМ Дон Джоузеф?“

„Кой е Дон Джоузеф?“

Дон Джоузеф е страхотен корнетист, който се мотае из Вилидж с тънките си мустачки и с отпуснати покрай тялото ръце, и с корнета си, който простенва и шепне, когато той свири нежно, най-великият корнет от Бикс^[5] насам. Той застава до джубокса в бара и свири с музиката за една бира. Прилича на красив киноактьор. Той е великият супербляскав, дълбоко неизвестен Боби Хакет^[6] в света на джаза.

Ами това момче, Тони Фрушела^[7], което седи по турски на килима и свири на тропета си Бах наизуст, а по-късно вечерта го виждате заедно с другите типове да импровизира модерен джаз?

Или Джордж Джоунс, пройдохата от „Бауъри“, който свири страхотно на тенор саксофон в парковете на разсъмване заедно с Чарли Мариано^[8] просто за кеф, защото обичат джаза, и онзи случай на брега на разсъмване, когато изпълниха цяла сесия, а един тип отмерваше ритъма с пръчка по дъските на кея.

Като стана дума за пройдохи от „Бауъри“, трябва да споменем Чарли Милс, който върви по улицата с група скитници, които пият от виното му, и пее в хроматична гама.

„Да посетим чудатите, велики неизвестни художници на Америка и да поговорим с тях за техните картини и идеи — Айрис Броуди с нейните бежови византийски ажурни Деви.“

„Или Майлс Форст и неговия черен бик в оранжевата пещера.“

„Или Франц Клайн и неговите паяжини.“

„Проклетите му паяжини!“

„Или Вилем де Кунинг и неговото бяло.“

„Или Робърт де Ниро^[9].“

„Или Доди Мюлер и нейното Благовещение в двуметрови цветя.“

„Или Ал Леели и неговите платна с гигантски стъпки.“

„Гигантът на Ал Леели спи в сградата на кино «Парамаунт».“

Един друг велик художник пък се казва Бил Хайне, той всъщност е неизвестен подземен художник, който по цял ден кисне с разни странни типове по кафенетата на Източна десета улица, дето дори не приличат на кафенета, а по-скоро на сутеренните магазини за употребявани дрехи по „Хенри Стрийт“, само дето над вратата е

сложена някоя африканска фигура или скулптура от Мери Франк, а вътре от електрически грамофон звучи Фрескобалди.

Я ДА СЕ ВЪРНЕМ ВЪВ ВИЛИДЖ, да виснем на ъгъла на Осма улица и Шесто авеню и да погледаме интелектуалците, които минават покрай нас. Журналисти от „Асошиейтед Прес“ се клатушкат към своите сутеренни апартаменти на „Уошингтън Скуеър“, главни редакторки със своите грамадни немски полицейски кучета, които късат веригите, самотни лесбийки се стопяват в мрака, безименни експерти по Шерлок Холмс със сини нокти се качват в стаите си да вземат скополамин, млад мъж с набъбнали мускули, облечен в евтин сив немски костюм, обяснява нещо странно на своята дебела приятелка, велики издатели се навеждат любезно над щанда за вестници, за да си купят ранното издание на „Таймс“, големи, шкембести хамали излизат от Чаплинов филм от 1910 и си тръгват за дома с големи кесии чап чой (ще нахранят всички), меланхоличният Пикасов арлекин, сега собственик на фотографско ателие, се е вторачил в съпругата и новороденото си дете, после вдига пръст за такси, шишकाви звукозаписни техники с кожени шапки профучават по тротоара, девойки с проблеми в стил Д. Х. Лорънс, които се хвърлят на 50-годишни мъже, старци в „Кетъл ъф Фиш“ и меланхоличният призрак на Женския затвор в Ню Йорк, чийто силует се извисява, притихнал като самата нощ — по залез-слънце прозорците приличат на портокали, — поетът е. е. къмингс си купува пакет бонбони за кашлица в сянката на това чудовище. Ако вали, човек може да застане под тентата пред „Хауърд Джонсънс“ и да наблюдава улицата от другата страна.

Ангелът на бийта Питър Орловски в супермаркета пет входа понататък пазарува бисквити „Юнийда“ (късна петък вечер), сладолед, хайвер, бекон, претцели, газирано, програмата на телевизията, вазелин, три четки за зъби, шоколадово мляко (мечтаейки за печено прасенце), картофи от Айдахо, козунак, червясала зелка по погрешка, пресни домати и лилави пощенски марки, колекционира ги. После се прибира у дома без пукнат цент, оставя всичко на масата, изважда дебела книга със стихотворения на Маяковски, включва стария телевизор, настройва го на филм на ужасите и заспива.

С това приключва нощният живот на битника в Ню Йорк.

[1] Из „Моби Дик“, прев. Невяна Розева. — Бел.прев. ↑

[2] Членове на Античния арабски орден на благородниците на Мистичния храм, основан през 1870 г. в Ню Йорк. — Бел.прев. ↑

[3] От едноименния филм на ужасите. — Бел.прев. ↑

[4] Американско издателство. — Бел.прев. ↑

[5] Леон Бисмарк „Бикс“ Байдербек (1903–1931), легендарен джаз корнетист. — Бел.прев. ↑

[6] Робърт Лио „Боби“ Хакет (1915–1976), американски джаз корнетист и тромпетист. — Бел.прев. ↑

[7] Тони Фрушела (1927–1969), американски джаз тромпетист. — Бел.прев. ↑

[8] Кармин У го Мариано (1923–2009), американски джаз алтсаксо-фонист. — Бел.прев. ↑

[9] Робърт де Ниро (1922–1993), американска художник абстрактен експресионист, баща на едноименния киноактьор. — Бел.прев. ↑

6. САМ НА ПЛАНИНСКИЯ ВРЪХ

СЛЕД ВСИЧКИ ТЕЗИ ФАНФАРИ, та и още, стигнах до етап, на който имах нужда да се усамотя и да спра машината за „смилане“ и „наслаждение“ на така наречения „живот“, исках просто да лежа в тревата и да гледам облаците...

Древните са написали: „Мъдростта може да бъде постигната единствено с очите на самотата.“

Пък и до гуша ми бе дошло от всички кораби, железници и „Таймс Скуеъри“ по света...

Подадох молба в Земеделския департамент на САЩ за работа на наблюдателницата за горски пожари към горското стопанство Маунт Бейкър във високите Каскади в Северозапада.

Описанието на работата ме караше да тръпна и да мечтая за прохладни борови гори край сутрешно езеро.

Пропътувах трите хиляди мили от прахоляка на източните градове до Сиатъл през юни.

ВСЕКИ, КОЙТО Е ХОДИЛ В СИАТЪЛ, без да види Аляското шосе покрай брега на океана, е пропуснал най-важното — тук магазините с индиански тотеми отвън, вълните на Пюджит Саунд, плискащи се в основите на старите кейове, мрачният изглед на вехти складове и пристанищни хангари, както и най-старите локомотиви в Америка, теглещи вагони нагоре-надолу по крайбрежието, намекват под ясното, лъснато от облаците северозападно небе за величието на този край. Пътуването с кола на север от Сиатъл по шосе 99 е вълнуващо преживяване, защото изведнъж пред погледа се изправят Каскадните планини на североизточния хоризонт, истински Комо Кулшан^[1] под своите неизброими снегове. Високите върхове, покрити с девствена белота, представляват скални образувания, източени, струпани, а понякога спираловидно завити във фантастични, невероятни форми.

Тези гледки се извисяват високо над приказните долини Стилакуамиш и Скаджит, земеделски равнини, потънали в идилична зеленина, където почвата е толкова богата и тъмна, че според местните по-плодородна е само долината на Нил. В Милтаун, щата Вашингтон, колата минава по моста над река Скаджит. Наляво към океана, тоест още на запад, река Скаджит се влива в залива Скаджит и в Тихия океан. При Бърлингтън завивате надясно и се насочвате към планината през земеделски равнини, през сънливи градчета и един оживен селскостопански център, наречен Седро-Ули, със стотици коли, паркирани диагонално по типичната главна улица на провинциално градче, с железарии, складове за семена и смесени магазини. С навлизането навътре в долината покрай пътя започват да се издигат гористи възвишения, а реката става тясна и бърза, зелена като океана в облачен ден, но сладката вода идва от топящите се снегове във високите Каскади, толкова чиста, че на север от Марбълмаунт може спокойно да се пие. Пътят продължава да се вие до Конкрит — последният град в долината Скаджит с банка и смесен магазин; след него планината, подаваща се иззад хълмовете, е толкова близо, че вече не я виждаш, но затова пък започваш да я усещаш.

В Марбълмаунт реката представлява бърз поток, роден от безмълвните планини. Нападалите покрай реката дънери предлагат удобни места за сядане, откъдето човек да се подиви на чудния речен свят, в който листата се носят с приятния, свеж североизточен вятър и сякаш танцуват от радост, а дърветата по челата на съседните върхове, забулени от нисколетящи облаци, излъчват целомъдрие. Облаците приемат форма на отшелници и монахини, а понякога приличат на тъжни кучета, понесли се с вятъра отвъд хоризонта. В придошлите води на реката се въртят и бълбукат пънове и коренища. Трупи профучават надолу с двайсет мили в час. Въздухът мирише на борове, трици, дървесна кора, кал и окастрени клони — над водите се стрелкат птици и търсят притаена риба.

След моста при Марбълмаунт, преди Нюхейлъм, пътят става тесен и започва да се вие, докато най-сетне отпред се разкрие коритото на река Скаджит с разпенените ѝ води и скалисто русло, и с малки поточета, които се спускат от стръмните склонове, за да се влеят в нея. Планините се издигат от всички страни, виждат се само хълбоците и

ребрата им, а главите остават невидими и покрити със сняг по това време от годината.

При Нюхейлъм от пътностроителните дейности се вдига прахоляк, който се носи през бараките и през триножниците на теодолитите, а язовирът там е първият от серия такива съоръжения във водосборния басейн на река Скаджит, където се произвежда всичкото електричество на Сиатъл.

Пътят свършва при Диабло, тихо работническо селище със спретнати къщурки и зелени поляни, заобиколено от близките върхове, наречени Пирамид, Колониъл и Дейвис. Тук с един дълъг лифт се преодоляват триста метра денивелация, до нивото на язовира „Диабло“ с бента „Диабло“. От язовира изтича плътна и тежка струя вода, в която се случва дънерът на някое съборено дърво да излети като клечка за зъби в тристаметрова парабола надолу. Тук за пръв път човек е достатъчно високо, за да обхване с поглед Каскадите. Светлите отблясъци на север издават язовира „Рос“, който се простира чак до Канада, разкривайки гледка към горите на Маунт Бейкър, която не отстъпва на никоя гледка в Скалистите планини на Колорадо.

Корабчето на електрическата компания „Сиатъл Сити Лайт енд Пауър“ тръгва по разписание от малък кей до бента на язовир „Диабло“ и пътува на север между стръмни гористи склонове до язовира „Рос“, на около половин час път. Пътниците обикновено са служители на компанията, ловци, рибари и лесничей. Ходенето започва под бента „Рос“ — по скалиста пътечка се преодоляват триста метра по вертикала до нивото на язовира. Тук голямото езеро се открива заедно с няколко плаващи къщи, които предлагат подслон и лодки за летовници, а отвъд тях се намират плаващите къщи на Горската служба на САЩ. Оттук вече, ако имаш късмета да си богаташ или съгледвач на горски пожари, можеш да се отправиш към дивата пустош на Северните Каскади с кон и муле и да прекараш едно лято в пълно усамотение.

АЗ БЯХ СЪГЛЕДВАЧ и след две нощи безуспешни опити да поспя сред бумтежа и пляска на плаващите къщи на Горската служба една дъждовна сутрин дойдоха да ме вземат — мощен влекач с привързана към него оградена баржа, която носеше четири мулета и

три коня, моите хранителни запаси, фураж, батерии и оборудване. Мулетарят се казваше Анди и носеше същата стара, провиснала каубойска шапка, която беше носил в Уайоминг преди двайсет години.

— Момче, пригответи се да те заведем на едно страшно забутано място.

— Точно това искам, Анди, да бъда сам три месеца и никой да не ми се пречка.

— Така говориш сега, но мине ли една седмица, друга песен ще запееш.

Не повярвах. Очаквах с нетърпение едно изживяване, каквото рядко се случва на съвременния човек: пълно и удобно усамотение в дивата пустош, ден и нощ, шейсет и три дни и нощи, ако трябва да съм съвсем точен. Не знаехме колко сняг е наваляло в планината през зимата и Анди каза:

— Ако не е наваляло достатъчно, ще трябва всеки ден или през ден да се спускаш две мили надолу по стръмната пътека с две кофи, моето момче. Не ти завиждам, защото знам какво е. Единия ден се пържиш в жегата и те ядат комарите, а на следващия ще довтаса някоя снежна буря, ще те изненада в гръб иззад връх Хозомийн, откъм Канада, и едва ще смогваш да мяташ достатъчно дръвца в кюмбето.

Но аз имах пълна раница с пуловери, дебели ризи и панталони, и дълги вълнени чорапи, спазарени на крайбрежната улица в Сиатъл, а освен това и ръкавици и ушанка, и купища суха супа и тенекиени кутии кафе.

— Трябваше да си вземеш едно шише ракия, момче — клати глава Анди, докато влекачът подкарва сала ни през езерото Рос наляво и право на север под огромната дъждовна плащаница на планините Сауърдоу и Руби.

— Къде е Самота? — попитах аз за своята планина. (Планина, в която да остана завинаги, както бях мечтал цяла пролет.) (О, самотен пътешественико!)

— Няма да го видиш чак докато се качим горе, а тогава вече ще си така подгизнал, че изобщо няма да ти пука.

Помощник-рейнджър Марти Голке от рейнджърската станция в Марбълмаунт също е с нас и също ми дава съвети и напътствия. Изглежда, никой не копнее за връх Самота освен мен. След два часа плаване по вълните на дъждовното езеро между стръмните склонове,

покрити с мокри гори, през което време мулетата и конете кротко зобеха от своите торби, стигнахме до началото на пътеката, наречена Пътека на самотата, и буксирджията (който ни правеше хубаво горещо кафе в кабината) намали скоростта и завъртя баржата до стръмния разкалян склон, осеян с храсти и повалени дървета. Мулетарят шляпна първото муле и то залитна напред с двойния си товар от батерии и консерви, стъпи в калта с предните си копита, направи опит да се изкачи, подхлъзна се, като едва не падна назад в езерото, и най-после с мощен напън се изкатери и затрополи напред, изгубвайки се в мъглата, за да изчака на пътеката останалите мулета и стопанина си. Всички слязохме на брега, отвързахме баржата, магнахме с ръка на буксирджията, качихме се на конете и се отправихме — тъжна, подгизнала дружина — под проливния дъжд. Отначало пътеката, водеща стръмно нагоре, минаваше през такива гъсталаци, че постоянно по главите и коленете ни се изливаше вода. Пътеката беше обсипана с кръгли камъни, по които копитата на животните се подхлъзваха. На едно място имаше паднало голямо дърво, което спря хода ни, докато Анди и Марти не извадиха брадвите и не започнаха да удрят, от тях се сипеха пот и ругатни; направиха малка просека покрай дървото, а през това време аз пазех животните. Скоро двамата бяха готови, но мулетата се страхуваха от стръмнината на просеката и се наложи да ги смушкаме. Не след дълго пътеката излезе на алпийски поляни, осеяни със синя лупина в мократа мъгла, както и с малки червени макове и дребни цветя, изящни като рисунки върху японски чаени чаши. Пътеката продължаваше на зигзаг през високата поляна. Скоро зърнахме едрата, обгърната в мъгла скална грамада и Анди се провикна:

— Когато се качим на онази височина, почти ще сме стигнали, но това са цели шестстотин метра по вертикала, макар да ти се струва, че само да протегнеш ръка, и ще го пипнеш!

Разгънах дъждобрана си и го наметнах презглава в опит малко да се изсуша или поне да спра да жвакам, закрачих редом с коня, за да се сгрея, и се почувствах по-добре. Другите двама продължиха да яздят, навели глави под дъжда. Височината, на която се бяхме изкачили, личеше само когато минавахме през някое опасно място и под нас се откриваха далечните върхове на дърветата.

Алпийската поляна стигна до линията на гората и изведнъж силен вятър започна да набива суграшица в лицата ни.

— Приближаваме върха — извика Анди и изведнъж пътеката се оказа покрита със сняг, конете газеха в трийсет сантиметра киша и кал, а отляво и отдясно всичко беше ослепително бяло в сивата мъгла. — Вече сме на 1500 метра — каза Анди, докато си свиваше цигара, яздейки в дъжда.

Спуснахме се надолу, после отново нагоре, още едно спускане и бавно постепенно изкачване, когато Анди извика:

— Ето я!

Горе, в мрачевината на планинския връх, съзрях малка, сумрачна, островърха хижа, кацнала самотна на темето на света, и преглътнах буцата в гърлото си.

— В това ще ли живея цяло лято? И това ли е лятото?

Вътрешността на хижата се оказа още по-мизерна, влажна и мръсна, с останки от храна и парчета от списания, разръфани от плъховете и мишките, с мръсен под и помътнели прозорци. Но храбрият стар Анди, който беше преживял много такива неща в живота си, запали буен огън в кюмбето и ме накара да кипна една тенджерата вода и да добавя почти половин консерва кафе с думите:

— Не е ли силно кафето, за нищо не става!

И скоро от тенджерата се надигна ароматна кафява пяна, а ние извадихме чашите и засърбахме.

През това време двамата с Марти се качихме на покрива, свалихме кофата от комина и издигнахме метеорологичната мачта с ветрометъра, свършихме още някои неща и когато слязохме отново долу, Анди пържеше консервирана шунка с яйца в голям тиган и обстановката беше почти празнична. Отвън кротките животни зобеха от своите торби, доволни от почивката край старата дървена ограда, построена от някакъв съгледвач през трийсетте.

Навън настъпи непрогледен мрак.

В сивата утрин, след като бяха спали в спални чували на пода, аз — на единственото легло в моята „мумия“, Анди и Марти потеглиха обратно, като се смееха и ме кодошеха:

— Е, какво ще кажеш сега? Тук сме от дванайсет часа, а още не си видял по-далече от дванайсет стъпки!

— Леле, как изобщо ще гледам за пожари в тази мъгла?

— Не бой се, момче, облаците ще се разкарат и ще виждаш на сто мили във всички посоки.

Не му повярвах и поддал се на унието, прекарах целия ден в чистене и подреждане на хижата, а от време на време излизах и правех двайсет внимателни стъпки в различни посоки из „двора“ (чиито граници, изглежда, представляваха отвесни глухи пропасти), и си легнах рано-рано. Малко преди лягане видях първата си звезда, за кратко, след което огромен призрачен облак надвисна над мен и звездата изчезна. Но за миг ми се стори, че на една отвесна миля надолу съзирам сиво-черното езеро, където Анди и Марти седяха в плаващата къща на Горската служба, в която се бяха върнали още по пладне.

Посред нощ внезапно се събудих с щръкнала коса — в прозореца тъмнееше огромна сянка. После забелязах, че над нея има звезда и разбрах, че това беше връх Хозомийн (2600 метра), който заничаше в прозореца ми от мили разстояние, близо до канадската граница. Станах от мизерното легло, под което се разбягаха мишки, излязох навън и ахнах пред черните силуети на планините, които се тълпяха около мен, и не само това, ами на север зад облачните грамади трепкаше Полярното сияние. Това беше твърде много за градско момче — страхът, че Снежният човек може да се промъкне в тъмното зад мен, ме хвърли обратно в леглото, където се завих през глава в спалния си чувал.

Но на сутринта — неделя, шести юли — с радостно изумление съзрях ясносиньо слънчево небе, а под мен, като сияйно чисто снежно море, се простираше облачното покривало — сякаш бели ружи — и обгръщаше целия свят и цялото езеро, докато аз се къпех в слънце посред снежните върхове, отстоящи на стотици мили един от друг. Сварих си кафе, като си тананиках, и изпих една чаша на дремливия топъл праг.

По пладне облаците се разнесоха и езерото се показва долу, чудно красиво, безукорно синьо огледало, дълго повече от двайсет и пет мили, потоците изглеждаха миниатюрни, свежата зеленина на горите се простираше навсякъде, по езерото и в лагуните се забелязваха дори веселите дири от рибарските лодки на летовниците. Беше един съвършен слънчев следобед, а зад хижата открих снежна пряспа,

достатъчно голяма, за да ми осигурява кофи студена вода чак до края на септември.

Работата ми беше да следя околността за горски пожари. Една нощ над територията на Маунт Бейкър се разрази страховита гръмотевична буря без дъжд. Когато забелязах зловещия черен облак да проблясва и да лети заплашително към мен, изключих радиото, положих антената на земята и зачаках най-лошото. „Шшшш! Шшшш!“, правеше вятърът и носеше към мен прах и мълнии. „Так!“, правеше гръмоотводът, улавяйки чест от електричеството на падналата върху Скаджит Пик мълния. „Шшшш! Так!“, и в леглото си чувствах как трепери земята. На петнайсет мили южно, източно от Руби Пик, в района на Пантър Крик, бушуваше пожар — голямо оранжево петно. В десет часа нова мълния удари на същото място и пламъкът се разрази опасно силно.

Работата ми беше да известявам за паднали мълнии в целия район. Преди да настъпи полунощ, вече се бях взирал толкова напрегнато през тъмния прозорец, че започнаха да ми се привиждат огньовете навсякъде, три от тях току до Лайтнинг Крик — фосфоресциращи оранжеви отвори от призрачен огън, които ту се появяваха, ту изчезваха.

На сутринта, на 177° 16', където бях видял големия пожар, имаше необичайно кафяво петно наред съснежените скали, което показваше къде беше бушувал огънят, преди да изтлее в дъждовната нощ, последвала гръмотевичната буря. Но петнайсет мили по-нататък, при Макалистър Крик, последиците от бурята бяха наистина катастрофални — там огромните пламъци надвиха дъжда и същия следобед образуваха димен облак, който се виждаше чак от Сиатъл. Съчувствах на хората, които трябваше да се борят с тези пожари, огнеборците десантчици, които се спускаха с парашути, както и пешите отряди, които се катереха нагоре по хлъзгавите скали и сипеи, за да се изправят, потни и изтощени, срещу огнена стена. Моята работа като съгледвач на пожари беше доста лека — трябваше само да се старая да предам точните координати (измерени със съответната техника) на всеки пламък, който забележех.

Повечето от дните ми минаваха еднообразно. Ставах около седем, сварявах кафе, излизах на своя алпийски двор с чаша в ръка и без да бързам, измервах скоростта и посоката на вятъра, температурата

и влажността на въздуха, после нацепвах дърва, преди да включа радиопредавателя, за да докладвам данните на релейната станция в Сауърдоу. Към 10 огладнявах и си правех закуска от разкошни палачинки, които изяждах на малката маса, украсена с букет от планински лупини и елови клонки.

Ранният следобед беше време за моето специално угощение — шоколадов пудинг с горещо кафе. Към два-три часа лягах на поляната навън и зяпах облаците, които се носеха в небето, или берях боровинки, които изяждах начаса. Звукът на радиопредавателя беше достатъчно силен, за да чуя всеки позив към връх Самота.

По залез-слънце приготвих късния си обяд от сладки картофи, шунка и грах или пък само грахова супа с царевични питки, опечени в алуминиево фолио върху кюмбето. След това отивах до снежната пряспа на склона, за да загреба своите две лопати сняг за легена, и събирах наръч сухи клони за огрев като пословичната японска старица. На катериците и зайците оставях под хижата чиния с остатъци от храна и нощем ги чувах да хрупат. Плъхът също слизаше от тавана да похапне.

Понякога отпращах виком въпроси към скалите и дърветата, през пропастите, понякога ги изпявах като йодлери: „Що е пустота?“ Отговорът бе съвършена тишина и аз разбрах.

Преди лягане четях на светлината на керосиновата лампа каквито книги намерех в хижата. Не е за вярване как закопнява човек за книги, когато е сам. След като изгълтах дума по дума един медицински том и адаптираното издание на Шекспировите пиеси от Чарлс и Мери Лам, покатерих се на тавана и подлепих разни скъсани каубойски романи джобен формат и списания, които мишките бяха разръфали. Освен това играех покер с трима въображаеми играчи.

Преди лягане затоплях чаша мляко с лъжица мед и го изпивах за здрав сън, след което се мушвах в спалния чувал. Всеки човек трябва да изпита поне веднъж в живота си здравословното и дори скучно усамотение сред дивата природа, да бъде принуден да разчита единствено на себе си и така да намери своята истинска и скрита сила. Да се научи например да яде, когато е гладен, и да заспива, когато му се спи.

Също така преди лягане беше време за песни. Крачех нагоре-надолу по добре утъпканата пътека, в праха на своя ритъм, и пех

всички популярни шлагери, които помнех, и то колкото ми глас държеше, а единствената ми публика бяха елените и мечките.

В червенината на залеза планините се превръщаха в симфонии от розов сняг — планината Джак, Три Фулс Пик, Фрийзаут Пик, Голдън Хорн, връх Терър, връх Фюри, връх Диспеър, Крукид Тъм Пик, връх Чалънджър и несравнимият връх Бейкър, закрил останалия свят, както и моят малък Джакас Ридж, с който завършваше Ридът на самотата. Розов сняг и далечни облаци, обрамчени с волани като древни и далечни градове в земята на Буда, и неуморимият вятър — фиу, фиу, — който фучеше, а понякога и разхлопваше моята хижа.

За вечеря си правех чап чой и изпичах няколко бисквити, а остатъците оставях в чиния за елените, които идваха в лунната нощ и хрупаха като големи кротки крави — дългороги самци, кошути и дори малки еленчета, — докато аз медитирах сред алпийската трева с лице към вълшебното езеро и лунната пътека върху него. Виждах отраженията на елите в лунното езеро на хиляда и петстотин метра под себе си, обърнати наопаки, сочещи към безкрайността.

И всички насекоми замлъкваха в чест на луната.

Шейсет и три залеза изгледах аз от този отвесен хълм — луди, бушуващи залези над море от разпенени облаци, сред невъобразими зъбери, като нарисувани с молив от невръстна ръка, на фона от всички нюанси на розовото, изпълващи душата със своята неизразима сурова прелест.

В студените утрини облаци се издуваха над Лайтнинг Джордж като дим от гигантски огън, а езерото блестеше лазурносиво.

Август пристига с трясък, който разтърсва къщата и не вещае нищо августейшо — после идва мирисът на сняг и дим във въздуха, — и снегът настъпва откъм Канада и се вдига вятър, и политат тъмни, ниски облаци като от ковачница. Внезапно над твоя рид изгрива зелено-розова дъга, сред пухкавите облаци и суматохата на оранжевото слънце...

Какво е дъгата, Боже?

Залъгалка

за нищите.^[2]

... излизаш навън и изведнъж сянката ти на върха на хълма се обрамчва от дъгата — загадъчен ореол, който събужда в сърцето ти молитва.

Една тревичка, полюшвана от ветровете на безкрайността, захваната в скалата, а за собствената ти окаяна плът няма отговор.

Твоята газена лампа гори в безкрайността.

ЕДНА СУТРИН намерих мечешки изпращания и следи от опитите на чудовището да изстиска кондензираното мляко от консервената кутия, която бе смачкало с лапи и пробило с острите си зъби. В онази мъглива утрин се взирах надолу към загадъчния Рид на глада с неговите мъгливи ели и чезнещи в далечината гърбици, а вятърът теглеше мъглата и я правеше да прилича на снежна буря и аз осъзнах, че някъде в мъглата се спотайва мечка.

И ми се струваше, че това е Великата мечка, която властва над Североизтока и над снеговете и царува над планините. Това беше Царят на мечките, който можеше да строши черепа ми между лапите си или да прекърши гръбнака ми като клечка, това бе неговият дом, неговият двор, неговото царство. И макар цял ден да се взирах, той не се показва от загадката на тези тихи, мъгливи склонове — той бродеше нощем покрай непознати езера, а призори бисерно чистата светлина над гористите склонове го караше да замижи в знак на почит. Той бродеше тук от хилядолетия, беше видял как идват и си отиват индианците и британските войници, и тепърва щеше да види още. Той постоянно слушаше утешителния, възхитителен глас на тишината навсякъде, освен край потоците, той съзнаваше крехкия материал, от който е направен светът, но никога не говореше, никога не използваше знаци, нито хабеше дъха си да негодува — той само дъвчеше, буташе с лапа и крачеше покрай дънерите на дърветата, без да обръща внимание на неодушевените неща, нито на одушевените. Голямата му муцуна се движеше в нощта, чувах я през планинските хребети под светлината на звездите. Скоро той щеше да излезе от мъглата, грамаден, щеше да дойде и да надникне в прозореца ми с големи пламтящи очи. Той беше Авалокитешвара^[3] Мечката, а знакът му беше сивият вятър на есента.

Аз го чаках. Той не дойде.

НАЙ-СЕТНЕ ЕСЕННИТЕ ДЪЖДОВЕ пристигат, цели нощи вятър и проливен дъжд, докато аз си лежа, сгушен на топло в спалния чувал, настъпват студени, диви есенни дни с вятър, понесъл мъгли, понесъл облаци, с внезапно ярко слънце, с бистра светлина, изпъстрила хълмовете, огънят в печката пращи, аз ликувам и пея с пълен глас. Навън през прозореца виждам катеричка, тя се свива под вятъра и хруска зърно див овес, който стиска между лапичките си — дребен властелин в своето странно царство.

Докато си мисля за звездите нощ след нощ, разбирам, че „Звездите са слова“ и всички неизброими светове в Млечния път са слова, и този свят също. И разбирам, че независимо къде се намирам, дали в тясната стая, отдаден на размисъл, или насред тази безкрайна вселена от звезди и планини, всичко е в съзнанието ми. Няма нужда от самота. Затова човек трябва да обича живота такъв, какъвто е, и да не храни никакви предубеждения.

КАКВИ ЧУДНИ МИСЛИ спохождат човек в планинското уединение! Една нощ осъзнах, че когато дадеш някому своето разбиране и насърчение, в очите му се появява странен, мек, детински израз, независимо какво нередно е сторил — светът е пълен с душички.

Защото когато човек осъзнае, че Бог е Всичко, разбира, че трябва да обича всичко, колкото и да е лошо, а в дълбокия смисъл едно нещо не е нито добро, нито лошо (като пръстта), то е просто това, което е било, което е, което се показва да е. Каква драма е да разграничаваш едно нещо от друго нещо, „всичко най-презряно под облика на всичко най-красиво!“^[4].

И осъзнах, че не трябва да се крия в самота, а трябва да приема обществото на хората за добро или зло, както постъпва добрата съпруга — разбрах, че ако не бяха шестте ни сетива — зрение, слух, осезание, вкус, обоняние и мисъл, самоличността на несъществуващи неща, нямаше да има нищо за възприемане, нито щеше да има шест чувства или самоличност. Страхът от изчезване е много по-лош от самото изчезване (смърт). Да търсиш изчезването в стария нирванистичен смисъл на будизма е безкрайно глупаво, както

потвърждават мъртвите в тишината на своя блажен сън в Майката Земя, която пък е Ангел, следващ орбитата си на Небето.

Лежах сред планинската поляна на лунна светлина с глава в тревата и слушах безмълвното признание за своите временни неволи. И така, да се стремя да достигна нирвана, когато вече се намирам в нея, да достигна върха на планината, когато вече съм там и само трябва да остана там, да остана в блаженството на нирвана — това е всичко, което трябва да правя, без мъка, без път, без дисциплина, като просто съзнавам, че всичко е празнота и готовност, едно Видение и Кинолента във Вселенското Съзнание на Бог (Алая-виджняна), и да остана малко или повече с мъдрост в това състояние. Защото тишината е звукът на диаманта, който прониква във всичко, звукът на Свещената празнота, звукът на изчезновението и блаженството, гробищната тишина, която прилича на тишината на детската усмивка, звукът на вечността, на благословията, която трябва да се вярва, звукът на нищо-не-се-случва-освен-Бог (който скоро щях да чуя в гръмогласната атлантическа буря). Това, което съществува, е Бог в Своята Еманация, това, което не съществува, е Бог в Своята спокойна Неутралност, онова, което нито съществува, нито не съществува, е Божиата безсмъртна зора на Бащата Небе (този свят, в този миг). И си казах: „Остани в това, не търси измеренията на планините, комарите или на цели млечни пътища от светове.“ Защото чувството е празнота, старостта е празнота. Съществува само златната вечност на Божието Съзнание, затова практикувай милост и съчувствие, помни, че хората не носят сами отговорност за своето невежество и грубост, те заслужават съжаление, Бог е милостив, защото кой може да каже нещо за нещо, след като всичко е това, което е, отвъд всяко тълкувание. Бог не разпределя, той само поставя, а всяко нещо може само да приеме онова, което се поставя — една гъсеница с хиляда Божи власинки. Затова знай, че няма друго освен теб, Бог, празен и готов и вечно свободен като безброя от атоми навред.

Реших, че когато се върна в света там, долу, ще се стремя да държа съзнанието си чисто посред мътилката от човешки понятия, бълващи своя дим като фабрични комини на хоризонта, докато крача всред тях, напред...

Когато слязох през септември, гората беше хладна и позлатена, загатваше студ, скреж и неочаквани снежни виелици, които щяха да

покрыят хижата ми напълно, освен ако ветровете над покрива на света не я оголеха отново. Когато стигнах гърбицата, която щеше да скрие хижата от очите ми, преди да се спусна надолу към езерото, за да се кача на лодката, която щеше да ме понесе обратно към дома, аз се обърнах и благослових връх Самота и малката пагода на върха и им благодарих за подслона и за наставлението, които бях получил.

[1] Старото име на Маунт Бейкър — на езика на местните индианци Кота Kulshan означава „Велик бял страж“. — Бел.прев. ↑

[2] Превод Еленко Касалийски. — Бел.прев. ↑

[3] Авалокитешвара, „Любещите очи“ — велик Бодхисатва. Освен че е един от най-близките ученици на Буда Шакиямуни, той се счита за въплъщение на безграничното съчувствие на всички Буди. Казва се, че неговото съчувствие не е ограничено в човешката сфера, а се разпростира навсякъде, където има живот и осъзнатост и той никога не отказва помощта си, когато бъде призован. — Бел.прев. ↑

[4] От „Ромео и Жулиета“ на У. Шекспир, превод Валери Петров. — Бел.прев. ↑

7. ГОЛЯМОТО ПЪТЕШЕСТВИЕ ДО ЕВРОПА

КЪТАХ ВСЕКИ ЦЕНТ, за да похарча всичко наведнъж за едно голямо, величествено пътешествие до Европа или докъдето стигнеш, и ми беше весело и леко.

Отне ми няколко месеца, но накрая си взех билет за един югославски товарен кораб, който щеше да отплава от терминал „Буш“ в Бруклин за Танжер, Мароко.

В една февруарска сутрин на 1957 вдигнахме котва. Разполагах със самостоятелна двойна каюта, с книгите си, със спокойствие, тишина и концентрация. Този път щях да съм писател, комуто не се налага да върши чужда работа.

Петролните цистерни на американските градове едва са изчезнали в далечината и вече се носим на дванайсетдневен курс към Танжер — дремливо арабско пристанище от другата страна на океана, но щом хълмистият запад изчезва зад борда, пуф, налитаме на буря, която продължава да се усилва до сряда сутринта, вълните са два етажа високи, заливат носа, разбиват се с трясък и заливат с пяна прозореца на каютата ми, което кара дори стар морски вълк като мен да се свива, а горките югославянчета търчат да връзват товарни платформи, теглят фалове и надават къси, пронизителни викове посред соления вихър на този бурапуш, и чак по-късно научавам, че тези откачени славяни гледат две малки котета някъде на долната палуба и след като бурята утихва (а на мен ми се е явил Господ като сияйно бяла фигура, посред трепетните мисли за това как ще спуснем спасителните лодки в безнадеждността на морските грамади — бам, бам, бам, вълните се усилват и са все по-високи и по-високи, докато накрая, в сряда сутринта, поглеждам през прозорчето на каютата след мъчителни опити да поспя по корем с възглавници от двете страни, за да не се прекатуря, поглеждам и виждам вълна, толкова библейски грамадна, да идва към мен откъм десния борд, че не мога да повярвам, не мога да повярвам, че съм се качил на този югославски товарен кораб за Европа в неподходящия момент, това е корабът, който ще ме закара на

отвъдния бряг, при кораловия Харт Крейн^[1] в неговите градини на дъното на океана) — горките малки котенца, след като бурята утихна и се появи луната като тъмна маслина, предричаща Африка (Не избилства ли световната история с маслини^[2]), двете малки хитри муцунки седят една срещу друга в спокойната лунна светлина, където се спотайват Попай и Морската вещица, но накрая ги подмавих в моята каюта да помъркат в скута ми, докато се носехме плавно към другия бряг — африканския, а не онзи, до който ще ни преведе смъртта. Но докато се вихреше бурята, съвсем не бях толкова наперен, колкото съм сега, докато пиша за нея, бях сигурен, че това е краят, и разбирах, че всичко е Бог, че нищо не се случва освен Бог, ревящото море, нещастният самотен кораб, носещ се отвъд хоризонта със своето дълго, измъчено тяло и без идея за пробудени светове и милиарди деви^[3], окичени с ангелски цветя, почитащи мястото, където се изучава Диамантът, клатушкани като бутилка в ревящата бездна, но не след дълго красивите хълмове и медени бедра на африкански любовници, кучета, котки, пилета, бербери, рибешки глави, къдрокосите пеещи оплаквачки на морето със звездата на Дева Мария и загадъчно полегналият бял морски фар — „Каква беше тази буря?“, успявам да попитам на бебешки английски русия стюард (опитай се да бъдеш рус на върха на мачтата, Пип), а той само ми повтаря „БУРАПУШ! БУРАПУШ!“, издувайки бузи, което по-късно разбрах, че означава просто „Севернякът“, така казват на северния вятър в Адриатика.

Единственият друг пътник на кораба освен мен е грозна жена на средна възраст, със сигурност югославски шпионин, изпратен от руснаците зад „желязната завеса“, плаваме заедно, тя има възможност да разглежда паспорта ми в капитанската каюта нощем и да го подправи, така че накрая никога да не стигна до Танжер, а вместо това да ме натикат в трюма и да ме откарат в Югославия завинаги и нищо повече да не се чуе за мен, а единственото нещо, в което не подозирам екипажа на Червения кораб (с неговата червена звезда от руска кръв на комина), е, че те са предизвикали бурята, която едва не ни затри и едва не ни сгъна на две като сандвич около маслинката на морето, толкова страшно беше, после започнах да получавам реверсивни параноидни фантазии как онези провеждат тайно заседание в каюта под люлеещия се фенер и говорят: „Този мръсен американски капиталист на борда е

Йона, бурята е заради него, изхвърлете го в морето“; и така аз лежа на койката и се мятам от едната страна до другата и си представям какво е да те изхвърлят в океана (с пръските, които излитат с 80 мили в час от гребените на вълни, достатъчно високи да залаят Банката на Америка), представям си как ако потъна с главата надолу, китът ще ме погълне и ще ме държи в слюзестата си утроба, докато ме изплюе на някоя (Всеомогъщи Боже), на някоя пясъчна коса, на последния къдрокос забравен непознат бряг, аз ще лежа на плажа, един Йона с видения за китови ребра — но в действителност моряците не се притесниха особено от огромните вълни, за тях това беше просто един бурапуш, за тях това беше просто „Много лош време“, а в трапезарията всяка вечер седя сам на дълга маса с бяла покривка с руската шпионка, един срещу друг, това е континентална подредба на столовете, която не ми позволява да си седя спокойно и да зяпам в празното, докато се храня или чакам следващото блюдо, риба тон, зехтин и маслини за закуска, солена риба за закуска, какво не бих дал за малко фъстъчено масло и млечен шейк. Не мога да кажа дали шотландците са измислили това море нарочно, за да плашат мишките в трюма, но перленият цвят на водата, дивият хаос, споменът за бялото кепе, отнесено от вихъра, Видението за Бог, което получих, за себе си, за кораба и другите, безутешната кухня, безутешната помийна кухня на морето с нейните разлюшкани тенджери в сивия сумрак, сякаш тенджерите знаят, че ще се изпълнят с рибя чорба в мрачната кухня под кухнята на мрачното море, люлеенето и дрънченето, о, този стар кораб с дългия си корпус, за който отначало на бруклинския док си казах „Боже мой, колко е дълъг“, но ето че сега не е достатъчно дълъг да се задържи неподвижен посред това колосално занасяне от страна на Бог, пори водите напред, желязното тяло потръпва, и то след като си бях помислил „Защо трябва да прекарат цял ден в този град на цистерните“ (как се казваше това градче в Ню Джърси — Пърт Амбой) с голям, черен и доста зловец маркуч от дока за зареждане, който налива и налива цяла неделя, с надвисналото зимно небе, просветващо в оранжево, без жива душа на дългия, пуст кей, където излизам на разходка след зехтинената вечеря, с изключение на един човек, последния американец, когото виждам, който крачи и ме гледа подозрително, защото ме смята за член на Червения екипаж, помпи гориво цял ден, пълни тези огромни резервоари на старата „Словения“,

но когато се озоваваме в открито море наред тази Божия буря, се радвам безкрайно и облекчено въздъхвам, че прекарахме цял ден в зареждане, и си мисля колко ужасно щеше да е да ни свърши горивото посред бурята и да подскачаме безпомощни насам-натам по вълните. За да избяга от бурята онази сряда сутрин например, капитанът просто се завъртя с гръб, не би могъл да го направи странишком, само с гръб или фронтално към прииждащите водни великани, и когато направи този завой около 8 сутринта, помислих си сега непременно ще се преобърнем и ще потънем, целият кораб, с онзи непогрешим фатален трясък, накланя се бързо на една страна, еластично напрежение, усещам как се накланя докрай, вълните на бурапуша също натискат, държа се за илюминатора и гледам навън (лицето ми се мокри от пръските), и ето че се накланяме обратно към прииждащата водна грамада и пред мен се изправя вертикална стена от море, корабът трепери, килът държи, дългият кил долу, който сега е само малка рибешка перка, а на дока си мислех „Колко дълбоки са каналите покрай кейовете, щом дългите килове не докосват дъното“. Вълната ни удря и залива палубата, в илюминатора и в лицето ми плисва вода и се стича в леглото ми (Морето е мое легло) и корабът отново се накланя на другата страна, после се изправя, а капитанът завърта „Словения“ с гръб към бурята и се отправяме на юг. И отново си мисля как ще се озовем в дълбините с поглед, обърнат навътре, в безкрайна утроба от блаженство, удавници — в усмивката на океана, която вдъхва отново живот на невъзможното. О, снежни ръце на Бог, видях ръцете му там, отстрани на стълбата на Яков на мястото, където ако трябваше да напуснем кораба (сякаш спасителните лодки щяха да оцелеят повече от секунда, преди да се разбият на трески в борда посред цялото това безумие), бялото лице на самия Бог да ми казва „Малки Жан^[4], не се тревожи, ако те взема днес заедно с другите бедни дяволи на това корито, то ще е защото нищо не се случва освен мен, всичко съм аз“, или както пише в Ланкаватара сутра, „Не съществува нищо освен самия Ум“ (А пък аз казвам „Не съществува нищо освен Златната Вечност на Божия ум“) — видях думите ВСИЧКО Е БОГ, НИЩО НЕ СЕ СЛУЧВА ОСВЕН БОГ, изписани с мляко в морските дълбини — бъди благословен, този живот не е нищо друго освен безкрайна процесия в безкрайно гробище, но нищо не е освен Бог, нищо друго не съществува — затова колкото по-високо се издига над мен водното

чудовище и ми се присмива, толкова повече ще се наслаждавам на Рембранд и ще предизвиквам онези, които се будалкат с Толстой, и ще стигнем до Африка, и стигнахме дотам, и ако има урок, който някога съм научил, то той беше урок в БЯЛО — какъвто и мрак да дойде и да доведе всякакви духове и ангели, ние ще пърпорим напред чак до гористия бряг, до скалистия бряг, до лебедовата сол, о, Езекил, защото онзи следобед бе така нежен и спокоен и подобен на Средиземноморие, когато зърнахме земя, но чак когато видях тънката усмивка на капитана, докато се взираше през своя бинокъл, повярвах наистина, и най-после можах сам да зърна Африка, да видя гънките на планините, сухите дерета, преди да видя самите планини, но накрая ги видях, бледозелени и златни, без да знам чак докъм 5, че това са всъщност планините на Испания, там някъде беше старият Херкулес, подпрял света на раменете си, оттам и спокойствието и стъклената тишина на водите, водещи към Хесперида. Прекрасната звезда на Дева Мария пред нас, а по-нататък виждах Париж, в сценичното осветление на моето видение видях Париж, където слязох от влака в предградието Пьопъл дьо Пей, и вървах пеш пет мили все по-навътре и навътре като в сън, в града Париж, докато стигнах накрая до златния център, който тогава си представях, което се оказа глупаво, защото какъв ти център в Париж. Малки бели точки в полите на дългата зелена африканска планина, и още как, това е малкият дремлив арабски град Танжер, който ме очаква да го изследвам тази нощ, затова слизам в своята самостоятелна каюта и започвам да си проверявам раницата дали е добре закопчана, за да я метна на гръб и да сляза по трапа, да ми подпечатат паспорта с арабски букви „Оие, еие, еккеи“. Междувременно кипи дейност, движат се кораби, няколко очукани испански товарни съда, толкова стари и очукани, че не е за вярване, мизерни и малки, а трябва да се справят с бурапуши, с едва половината дължина на нашия и едва половината вместимост на нашия, а отвъд тях, дългите пясъчни ивици на Испания показват, че Кадис е по-сух, отколкото съм сънувал, но продължавам да мечтая за испанския плащ, испанската звезда, песента на испанското гето. И накрая едно невероятно мароканско рибарско корабче, пърпорещо навътре в морето с малък екипаж от пет души в мърляви шалвари (носят балонести панталони, защото може да носят в чреслата си Мохамед), а някои с червени фесове, но такива червени фесове, каквито не сте виждали,

истински, кирливи, смачкани, прашни фесове, истински червени фесове от истинския живот в истинската Африка, вятърът духа, а малкият едномачтов платноход се носи с високата си кърма, направена от ливански кедър, отдаден на къдрокосата песен на морето, на звездите на нощта, на молитвените призови на Рамазана...

РАЗБИРА СЕ, ПЪТЕШЕСТВИЯТА не са толкова приятни, колкото изглеждат отстрани. Едва когато човек се прибере у дома от всичката жега и ужас, може да престане да се нервира и да си припомни всички чудати неща, които е видял. Един прекрасен прохладен и слънчев следобед в Мароко (бризът духаше откъм Гибралтар) излязох на разходка и двамата с моя другар стигнахме до предградията на странния арабски град, като обсъждахме архитектурата, обзавеждането, хората, небето, което според него вечер изглеждало зелено, както и качеството на храната в различните ресторанти из града, а той добави: „Аз съм само таен агент от друга планета, но проблемът е, че не знам защо съм изпратен тук, забравил съм проклетото послание“, а аз отвърнах: „Аз също съм небесен посланик“, и изведнъж видяхме стадо кози, които вървяха по пътя след едно десетгодишно арабско пастирче, което носеше на ръце малко козле, а след него вървеше козата майка, която го умоляваше, блеейки, много да внимава с бебето, а момчето каза: „Еграя, фа и капата катапатафатая“, с гърлена артикулация, както говорят семитите. Казах:

— Виж, истинско пастирче носи козле!

А Бил отвърна:

— Да, тези малки мошеници постоянно разнасят козлета насам-натам.

После се спуснахме по един хълм и видяхме някакъв свят човек или по-точно ревностен мохамеданин да се моли, коленичил пред залязващото слънце с лице към Мека, и Бил се обърна към мен и каза:

— Нямаше ли да е чудесно, ако бяхме истински американски туристи и аз изведнъж се втурнех към него с фотоапарат да го снимам?
— след което добави: — Между другото, как да минем покрай него?

— Ами от дясната страна — отвърнах.

Отправихме се към къщи и към оживеното открито кафене, където всички се събираха вечер под кресливите дървета, пълни с

птици, недалеч от Зоко Гранде, решавайки да следваме железопътната линия. Беше горещо, но средиземноморският бриз бе прохладен. Срегнахме възрастен скитащ арабин, който седеше на релсите и разказваше истории от Корана на група дрипави деца, които го слушаха с внимание или поне със страхопочитание. Зад тях беше къщата на майка им, ламаринена барака, където тя простираше бяло, синьо и розово пране пред бледосинята ламаринена барака под яркото африканско слънце. Не разбирах какво прави човекът и казах:

— Този някакъв идиот ли е?

— Не — каза Бил, — това е пътуващ духовник, който проповядва божие слово на децата, това е *hombre que rison* — богомолец. В този град има такива богомолци, облечени в бели роби, които обикалят улиците боси и не позволяват на разни хулигани да се бият на улицата, просто отива при тях, поглежда ги и те се разбягват. Освен това хората в Танжер не са като хората в Уест Сайд, Ню Йорк, започне ли мариз на улицата между арабските хулигани, всички мъже излизат от кафенетата и ги спукват от бой. Не останаха мъже в Америка, там само седят и нагъват пица пред телевизора, драги мой.

Този човек беше писателят Уилям Сюзърд Бъроуз, а ние двамата крачехме по тесните улички на медината^[5] (Казба е онази част от града, която се намира между крепостните стени) към малък бар и ресторант, където ходят всички американци и изгнаници. Искан да разкажа на някого за пастирчето, за светия човек и за мъжа на релсите, но никого не го беше еня. Дебелият холандец, който държеше заведението, каза:

— Не мога да намеря добро момче в този град. — Казваше „момче“ вместо момче. Бъроуз се превиваше от смях.

Оттам отидохме във вечерното кафене, където се събираха всички деградирани аристократи от Америка и Европа, както и някои будни, ентусиазирани араби или полуараби, или дипломати, или каквито там бяха. Попитах Бил:

— Къде мога да си намеря жена в този град?

Той каза:

— Има курви, но трябва да познаваш някой таксиметров шофьор или най-добре един тип от Фриско на име Джим. Той ще ти покаже къде и какво да направиш.

Същата вечер аз и художникът Джим излязохме и застанахме на един ъгъл и не след дълго дойдоха две забулени жени с тънки памучни фереджета над устата и носовете, виждаха се само тъмните им очи, бяха облечени в дълги, широки дрехи, под които се показваха само обувките им, Джим викна едно такси, което чакаше там, и потеглихме към квартирата ми, която представляваше къща с двор към морето и морския фар, който се въртеше непрестанно и от време на време хвърляше отблясъци в прозореца ми, където, останал сам с едната от загадъчните забулени, аз гледах как тя сваля дрехата и фереджето и ето че пред мен застана изящна малка мексиканска (тоест арабска) красавица, прекрасна и кафява като октомврийско грозде или може би като абанос, и се обърна към мен с устни, разтворени от въпроса „Е?“, и аз запалих свещта на масата. Когато си тръгна, тя слезе с мен до долния етаж, където мои познати от Англия, Мароко и САЩ пушеха домашно приготвен опиум и пееха песента на Каб Калоуей „Да пушим сладък опиум“. На улицата, докато се качваше в таксито, тя беше много любезна.

Оттам по-късно заминах за Париж, където не се случи кой знае какво освен най-красивото момиче на света, което не хареса раницата на гърба ми, а и без това имаше среща с някакъв тип с тънки мустачки, каквито можете да видите из нощните заведения на Париж с ръка в джоба на панталоните си и с надменна усмивка.

А в Лондон какво да видя — една красива, божествено прекрасна блондинка, облегла гръб на една стена в Сохо, която подвиква на добре облечени мъже. Тежък грим, сини очни сенки, най-красивите жени на света определено са англичанките... освен ако и вие като мен не предпочитате брюнетки.

НО МАРОКО НЕ БЕШЕ САМО разходки с Бъроуз и курви в квартирата, аз си правех екскурзии, сръбвах чинцано в кафенета на тротоара самичък, седях на плажа...

По брега вървеше железопътна линия, по която се движеше влакът от Казабланка — седях на пясъка и наблюдавах странните арабски спирачи и тяхната смешна железница CFM (Централна железница Мароко). Вагоните бяха с колела с тънки спици, вместо сцепки имаше само буфери, по два цилиндрични буфера от двете

страни, а вагоните се закачаха с обикновена верига. Сигналистът даваше с гола ръка командите за спиране и тръгване, като използваше пронизителна свирка и гърлени команди на арабски към началника на влака. Вагоните нямаха нито ръчни спирачки, нито стълби под стъпките. Разни бездомни араби седяха в саморазтоварващи се вагони с въглища и се возеха напред-назад по брега в очакване да потеглят за Тетуан...

Един от спирачите носеше фес и шалвари — можех да си представя диспечера, облечен в джалаба, седнал с лула хашиш до телефона. Но пък имаха добър дизелов локомотив, машинистът с фес държеше дросела, а отстрани пишеше DANGER A MORT (опасно за живота). Вместо да използват ръчни спирачки, те търчаха с развети поли да освободят хоризонталния лост, който спираше колелата със спирачни трупчета — откачена работа — изумителни железничари. Сигналистът търчеше с викове „Tea! Tea! Мохамед! Tea!“ . Мохамед беше преден спирач, той стоеше на далечния край на плажа и гледаше тъжно. През това време забулени арабки в дълги роби се мотаеха наоколо и събираха изпадали въглища от релсите — за рибата довечера, за огъня през нощта. Но пясъкът, релсите, тревата бяха същите като на Южната тихоокеанска линия... Бели дрехи над пясъка под релсите край синьото море...

Както казах, разполагах с много приятна квартира на втория етаж плюс двор, звездите нощем, морето, тишината, френската хазяйка, китайския камериер — двуметровият холандски педераст, който живееше в съседство и водеше арабски момчета всяка вечер. Пълно спокойствие.

Фериботът от Танжер до Алхесирас беше много тъжен, защото беше така весело осветен единствено за ужасната функция да плава до отсрещния бряг.

В медината намерих прикътан испански ресторант, където за 35 цента сервираха следното меню: чаша червено вино, супа от скариди с фиде, свинско с червен доматен сос, хляб, едно пържено яйце, един портокал в чиния и едно еспreso: заклевам се.

За по-добро писане, сън и размисъл отидох в местната дрогерия и си купих „Симпатина“ за стимулация, „Диосан“ за кодеинови видения и „Сонерил“ за здрав сън. Междувременно двамата с Бъроуз си набавихме опиум от един тип с червен фес в кафене „Зоко Чико“,

направихме си лули от празни зехтинови кутии и пушихме, пеейки песента на Каб Калоуей за Уили, пушачът на опиум, вместо за Мини, пушачката на опиум, а на следващия ден смесвахме хашиш и прясна марихуана с мед и подправки и си правехме големи кейкове с „маджун“, които изяждахме, като ги дъвчехме с горещ чай, след което излизахме на дълги пророчески разходки сред поля, осеяни с малки бели цветя. Един следобед, напушен с хашиш, аз медитирах на слънчевия покрив на къщата и си мислех: „Всички неща, които се движат, са Бог, и всички неща, които не се движат, са Бог“, и с повтарянето на тази древна тайна всички неща, които се движеха и издаваха шум в Танжер онзи следобед, изведнъж се възрадваха, а всички неща, които не се движеха, изглеждаха доволни...

Танжер е очарователен, красив, приятен град, пълен с чудесни ресторанти с континентална кухня като „Ел Панаме“ и „Л’Ескарго“ с невероятни вкусоции, сладка дрямка, слънце и цели галерии католически свещеници недалеч от квартирата ми, които се молеха с лице към морето всяка вечер. Нека навсякъде звучи молитва!

През това време лудият гений Бъроуз седеше разчорлен зад пишещата машина в своята къща с двор и пишеше следните думи:

„Самотата на хиляда мотела стене над континента като мъгла над неподвижните мазни води на прилива...“ (говорейки за Америка.) (Америка постоянно е в мислите на изгнаника.)

В Деня на независимостта на Мароко едрата 50-годиш-на сексапилна чернокожа камериерка почисти стаята ми и сгъна старателно моята мръсна, непрана тениска на стола...

И все пак понякога Танжер беше неописуемо тягостен, безжизнен и аз вървах две мили по плажа сред древните ритмични рибари, които теглеха мрежи на групи и пееха древни песни в прибой, оставяйки рибата да се мята на пясъка от морски очи, а понякога гледах страхотни футболни мачове, които дивите арабски момчета играеха на пясъка, някои вкарваха голове, удряйки топката заднишком, под аплодисментите на децата.

И аз крачех по земята на Магреба, осеяна с бедни къщи, прекрасна като земята на Мексико със своите зелени хълмове, магарета, стари дървета, дворове.

Един следобед седях в коритото на една река, която се влива в морето, и наблюдавах как приливът се издига над главата ми, когато

неочаквана буря ме подгони по плажа обратно към града като елен, мокър до кости, а после на булеварда с кафенетата и хотелите слънцето изведнъж се показва и обагри мокрите палмови дървета, събуждайки у мен познато чувство — едно старо познато чувство, — спомних си за всички.

Странен град. Седях на една маса в „Зоко Чико“ и наблюдавах образите, които минаваха покрай мен: странен неделен ден във фелахинска Арабия, човек би очаквал да види загадъчни запердени прозорци и дами, мятаци ножове, но, бога ми, жената, която видях, забулена в бяло, седеше и гледаше към червения кръст над малка табела, на която пишеше: „Лекар, денонощно, тел. № + 9766“, а кръстът беше червен — точно над магазин за тютюн с багаж и снимки, където едно босо момче се облягаше на тезгяха посред семейство испанци с ръчни часовници. През това време минаха английски подводничари, които се опитваха да се напият още повече с малага, но само мълчаха и страдаха по дома. Двама невръстни суингъри си поговориха за музика (десетгодишни арабчета) и се разделиха с разперени ръце, едното момче носеше жълто кепе и син костюм с дълъг жакет. Черно-белите плочки по пода на откритото кафене, където седях, бяха помътнели от самотното танжерско време — едно момче с остригана до кожа глава се приближи до мъжа на съседната маса и каза „Йо“, а келнерът се втурна да го прогони, като викаше „Яг“. Един проповедник с дрипава кафява роба (*hombre que rison*) седеше на масата до мен с ръце в скута си, но гледаше встрани към една сцена, в която имаше яркочервен фес, момиче в червен пуловер, момче в зелена дреха... Бленувайки суфи...

Какви стихове осеняват един католик в земята на исляма: „Свята майко, взряна в черното море... ти ли съхрани финикийците от дълбоките води преди три хиляди години?... О, благородна кралице на среднощните коне... благослови суровата мароканска земя!“...

Защото това наистина беше немилостиво сурова земя, което осъзнах един ден, докато се изкачвах в близките планини. Първо вървах по брега, в пясъка, там, където чайките похапваха на сияйната маса — отначало си помислих, че се молят — чайката водач казва молитвата. Докато седях в пясъка, се питах дали миниатюрните червени буболечки в него се събират и съвкупяват. Опитах се да изброя песъчинките в шепа пясък, знаейки, че съществуват толкова светове,

колкото са песъчинките във всички океани. О, благословен свят измежду световите! Защото тъкмо тогава един Бодхисатва, пророк на мъдростта, с вехта роба и брада, се приближи, крачейки с тояга и с безформена кожена торба, памучна бохча и кошница на гърба и с бяла кърпа около набръчканото, кафяво чело. Видях го от мили далеч да се приближава по брега — загърнат в дрехата си арабин, крачещ покрай морето. Дори не си кимнахме — беше излишно, защото се познавахме толкова отдавна.

След това тръгнах навътре в сушата и се приближих до една планина, която се издига над Танжерския залив, и стигнах до спокоен овчарски район, където се чуваше рев на магарета и блеене на овце, радостни в своите долчинки, и лекомислените трели на странните птици, залутани в пустошта от скали и храсти, щавени от горещото слънце, брулени от морския вятър, сияйни възгласи проблясъци. Притаените колиби от клони напомнят на Горен Непал. Арабски овчари ме гледаха свирепи, тъмни, брадати, облечени в дълги роби, с голи колене. На юг се издигаха африканските планини. На стръмния склон, под мястото, на което бях седнал, се виждаха тихи бледосини села. Щурци, шумът на морето. Тиха планина. Берберски села или скотовъдни стопанства, жени, понесли на гърба си дърва за огрев, спускащи се по склона, малки момичета сред пасящи бикове. Сухи дерета посред тучни зелени пасища. А уж картагенците били изчезнали!

Когато се спуснах обратно към брега и се озовах пред белия град Танжер, нощта бе настъпила и аз погледнах към хълма, където живееш живот озарен, и си помислих: „Нима съм живял там, изпълнен с фантастични мисли?“

Арабите празнуваха събота вечер с гайди, тъпани и зурни: това ме вдъхнови за хайку:

*Крача по нощния плаж,
военна музика звучи
по булеварда.*

НЕОЧАКВАНО, ЕДНА НОЩ В ТАНЖЕР, където, както казах, малко ми беше дотегнало, към три сутринта засвири прекрасна флейта и приглушени тъпани откъм медината. Чувах звуците в стаята си в испанския квартал, гледаща към морето, но когато излязох на терасата, настлана с теракотни плочки, там нямаше нищо освен едно спящо испанско куче. Звуците идваха през няколко квартала, някъде около пазара, под мохамеданските звезди. Беше началото на Рамазана, едномесечните пости. Колко тъжно: само защото Мохамед е постил от изгрев-слънце до залез-слънце, цял един свят трябва да прави същото заради вярата си под тези звезди. На другия край на залива фарът се въртеше и хвърляше своя сноп светлина върху терасата ми (двайсет долара на месец), после се завърташе и огряваше берберските хълмове, където звучаха още по-странни флейти и още по-странни и дълбоки тъпани, и откъд, към Хесперидите, в нежния мрак, където зората настъпва откъм морето. Изведнъж съжалих, че вече си бях купил билет за кораба до Марсилия и трябваше да напусна Танжер.

Ако някога плавате с пощенски кораб от Танжер за Марсилия, за нищо на света не си купувайте билет четвърта класа. Аз си мислех, че съм много печен пътешественик и ще спестя пет долара, но когато се качих на кораба на следващата сутрин в 7 (грамаден син безформен корпус, който ми изглеждаше толкова романтичен, докато завиваше покрай танжерския кей откъм Казабланка), веднага ми казаха да изчакам с група араби, а след още половин час ни отведоха в кубрика, използван от френските военни. Всички койки бяха заети и трябваше да седна на пода и да чакам още един час. След няколко безуспешни опита да узная нещо от стюардите, ми бе обяснено, че не ми е зачислена койка, нито съм включен в списъка за храна. Практически бях в положението на пътник без билет. Най-после видях една койка, която, изглежда, никой не ползваше, и я заех с гневен въпрос, отправен към войника наблизо: „*Il y a quelqu'un ici?*“^[6] Той не си направи труда да ми отговори, само сви рамене, не точно по галски, а по-скоро по европейски, с безразличие и досада. Изведнъж съжалих, че напускам ленивата, но искрена прямота на арабския свят.

Глупавото корито потегли през Гибралтарския проток и веднага започна да се люлее силно в мъртвото вълнение, което е може би най-лошото в света и се образува от испанския шелф. Беше почти пладне. След кратка медитация на покритата със зебло койка излязох навън на

палубата, където войниците се бяха наредили с канчетата си за обяд и където половината френска армия беше повръщала по палубата и беше невъзможно човек да премине, без да се подхлъзне. През това време забелязах, че дори на пътниците от трета класа се сервираше обяд в трапезарията, освен че имаха каюти и обслужване. Върнах се при моята койка и извадих от раницата туристическия си комплект от канче, чаша и лъжица и зачаках. Арабите продължаваха да седят на пода. Старшият стюард — едър, тлъст германец, който приличаше на пруски гвардеец, влезе и каза на френските войници, които току-що бяха сдали наряда на горещата алжирска граница, да не се мотаят, а да почистят палубата. Те го изгледаха безмълвно и той си тръгна със свитата от кисели стюарди.

По пладне всички се размърдаха, някои дори запяха. Видях, че войниците се запътиха със своите канчета и лъжици и ги последвах, при което се приближих с опашката до мръсен кухненски казан, пълен с постен варен боб, и след кратко помайване при вида на моето различно канче помощник-готвачът плъсна вътре един черпак от варивото. Все пак, за да се получи истински обяд, отидох до пекарната в предната част на кораба и бутнах бакшиш на хлебаря, дебел французин с мустаци, който ми даде чудесна прясно опечена франзела, и аз седнах на една макара на носа да се храня на чистия вятър, и даже доста ми се услади. Зад левия борд Гибралтарската скала вече чезнеше в далечината, водите се укротиха и скоро настъпи ленив следобед, а корабът следваше курса си към Сардиния и Южна Франция. И изведнъж (както толкова бях мечтал това пътуване, вече опропаствено, да бъде едно прекрасно плаване с величествения „пощенски“, с червено вино в чаши с тънки столчета, с весели французи и блондинки) малък намек за онова, което очаквах от Франция (в която никога не бях ходил), прозвуча от високоговорителите: една песен, която се казва „Mademoiselle de Paris“, при която всички френски войници, които седяха около мен, прислонени от вятъра зад кърмовата преграда, изведнъж придобиха романтични изражения и оживено заговориха за своите любими у дома и всичко в миг започна да напомня за Париж най-последно.

РЕШИХ ДА ПОЕМА ОТ МАРСИЛИЯ ПЕШ по шосе №8 до Екс ан Прованс и оттам да тръгна на автостоп. Не бях и сънувал, че Марсилия ще се окаже толкова голяма. Щом ми удариха печат в паспорта, прекосих железопътното депо с раница на гърба. Първият европеец, когото поздравих на негова територия, беше възрастен французин с извити мустаци, който пресичаше линиите с мен, но не отвърна на веселия ми поздрав „Allo l'Père!“. Но това нямаше значение, дори паветата и трамвайните линии бяха за мен самият рай, най-после невъобразимата пролетна Франция. Продължих да крача покрай жилищни постройките от XVIII век, бълващи въглищен дим, подминах голяма боклукчийска кола с едър кон и колар с барета и раирана риза. Стар форд модел 1929 изръмжа покрай мен към пристанището, а вътре се возеха четирима главорези с барети и цигари между устните като герои от някой забравен френски филм. Влязох в някакъв бар, който работеше рано сутрин в неделя, седнах на една маса и пих горещо кафе, сервирано от някаква дама по халат, но нямаше сладкиши — тях намерих от другата страна на улицата в малката пекарна, *boulangerie*, където миришеше на хрупкави наполеони и кроасани, и похапнах с удоволствие, докато четях „Пари соар“, а от радиото се носеха музика и новини от моя възделен Париж — седях там, завладян от необясними спомени, сякаш в някой предишен живот съм бил роден в този град, имал съм тук брат, а през прозорците виждах голите дървета, бухнали от зелените пролетни листенца. Колко стар изглеждаше този предишен живот във Франция, тази моя френска душа — всички тези имена на продавници и пивници, *épicerie, boucherie*, магазините рано сутрин като в моя роден френскоканадски край, като в Лоуел, Масачузетс, в неделен ден. *Quel Diffèrence?* Внезапно ме завладя щастие.

КОГАТО ВИДЯХ КОЛКО ГОЛЯМ Е ГРАДЪТ, намислих да хвана автобус до Екс, а после да продължа по пътя на север към Авиньон, Лион, Дижон, Санс и Париж, като очаквах да прекарам първата нощ на тревата в Прованс, в спалния чувал, но не бях познал. Автобусът беше приятен, обикновен местен автобус, който напусна Марсилия и се отправи нагоре през малки селца, където френски бащи упражняваха голф удари в старателно поддържаните си градини, докато децата им

влизаха през портичките с дълги франзели хляб за закуска, а образите, които се качваха и слизаха от автобуса, изглеждаха толкова познати, та ми се щеше родителите ми да можеха да ги видят и чуят, докато казват: „*Bonjour, Madame Dubois. Vous avez été à la Messe?*“ Скоро пристигнах в Екс ан Прованс и седнах в едно кафене на улицата да изпия два вермута и да погледам Сезановите дървета и веселата френска неделя: покрай мен мина мъж със сладкиши и еднометрови франзели, хоризонтът беше осеян с керемиденочервени покриви, а в далечината се мержелееха сини хълмове и потвърждаваха съвършенството на Сезановата провансалска палитра, червеното, което използва дори в ябълките от натюрмортите си, кафявочервено и фон от тъмно пушечносиньо. Помислих си: „Лекотата, благоразумието на Франция са толкова приятни след флегматичността на арабите.“

След вермутите отидох в катедралата „Сен Совьор“, която беше на прекия път към шосето, и там, подминавайки един възрастен белокос мъж с барета (а наоколо хоризонтът, наситен със Сезановото пролетно „зелено“, си отиваше с пушечносините хълмове и керемиденочервените покриви), аз се заплаках. Плаках и в катедралата на Спасителя, слушайки величествените стари песнопения, изпълнявани от момчетата в хора, а наоколо сякаш се носеха ангели, не можах да се овладеея и се скрих зад една колона от любопитните погледи на френските семейства, изучаващи раницата ми (трийсет и пет килограма), като бършех очи, плачейки дори при вида на някаква баптистерия от VI век с кръщелен купел от стари римски камъни, където са били кръстени толкова много новородени с разбиращи очи от сияен течен диамант.

НАПУСНАХ ЦЪРКВАТА и се отправих към шосето, повървах около миля, твърде горд, за да вдигна ръка за автостоп, и накрая седнах на един тревист хълм край пътя с гледка към чистия Сезанов пейзаж — малки покриви на ферми, дървета и далечни пушечносини хълмове с урви, характерни за земята на Ван Гог на север в Арл. По шосето се движеха многобройни малки коли, в които нямаше място, и велосипедисти с развети коси. Продължих да крача и безнадеждно да вдигам палец в продължение на пет мили, след което се отказах и спрях в Егюи, което е първата автобусна спирка по шосето — стана ми

ясно, че във Франция автостопът не върви. Пих кафе в едно доста скъпо кафене в Егюи, където френски семейства обядваха в откритата градина, и тъй като до автобуса имаше още един час, тръгнах на разходка по един черен път, за да разгледам вътрешността на Сезановия край, и там попаднах на една мораво-жълтокафява ферма в спокойна тучна долина — много селска гледка с избелели розови керемидени покриви, сиво-зелена, мека топлота, момичешки гласове, сиви бали сено, градина, побеляла от прясно положения изкуствен тор, цъфнала в бяло череша, обедно кукуригане на петел, високи „Сезанови“ дървета в черно, ябълкови дървета, върби сред ливадата от люцерна, овощна градина, стара синя каруца под навеса на плевнята, купчина дърва, бял плет покрай кухненското помещение.

После автобусът пристигна и прекосихме околностите на Арл, където видях неспокойните следобедни дървета на Ван Гог, поклащани от силния мистрал, редовете кипариси, жълти лалета в саксии по прозорците, широко открито кафене с голям сенник под златната слънчева светлина. Видях и разбрах Ван Гог, мрачните урви отсреща... В Авиньон слязох, за да се прехвърля на Парижкия експрес. Купих си билет до Париж, но имах няколко часа и се разходих в късния следобед по главната улица — хиляди хора, пременени в неделните си дрехи, отпавили се на своята отегчителна, безкрайна провинциална разходка.

Влязох в един музей, пълен с каменни фигури от времето на папа Бенедикт XIII, както и една прекрасна дърворезба на Тайната вечеря със скърбящите апостоли, скупчили глави, Христос по средата с вдигната глава, но изведнъж една от скупчените глави на по-заден план е втренчила поглед в теб и това е Юда! По-навътре в галерията има предримско, вероятно келтско чудовище, изрязано в древен камък. Отново се озовах навън, за да поема по една от павираните улички в Авиньон (прашен град), а улиците бяха по-мръсни от мексиканско гето (като улиците на Нова Англия през трийсетте, близо до сметището), в канавката се търкаляха женски обувки и течеше средновековна помия, покрай каменните стени играеха дрипави деца, а около тях мистралът вдигаше печални вихри прахоляк, които биха накарали Ван Гог да ридае.

И прочутият, възпят от мнозина мост на Авиньон, каменен, сега скрит наполовина от пролетните води на Рона, със своите

средновековни укрепени замъци по хълмовете на хоризонта (някога принадлежали на местните барони, сега на разположение на туристите). В прахоляка покрай градската стена на Авиньон се мотаят малолетни престъпници и пушат забранени фасове, тринайсетгодишни момичета на високи токчета се подсмивват нахално, а по-надолу по улицата малко дете си играе в мократа канавка със скелета на кукла и думка с ръка върху обърнат леген. И още: стари катедрали покрай улиците, рушащи се останки от стари църкви.

Нищо на света не внушава такава безнадеждност, както неделен следобед из ветровитите павирани улички на бедния стар Авиньон. Докато седях в едно кафене на главната улица и четях вестник, разбрах защо някои френски поети толкова са се жалвали от провинциализма — този тягостен провинциализъм, подлудявал Флобер и Рембо и унасял Балзак в меланхолия.

В Авиньон не видях нито едно хубаво момиче с изключение на една девойка в кафенето, която беше омагьосваща стройна роза с тъмни очила, доверяваща любовните си авантюри на своята приятелка на съседната маса, а навън тълпите се носеха насам-натам, насам-натам и нагоре-надолу, без цел, без занятие — Мадам Бовари кърши ръце зад своите дантелени завеси, героите на Жьоне чакат падането на нощта, младежите на Дьо Мюсе си купуват билет за влака до Париж. Какво можеш да правиш в Авиньон в неделя следобед? Да седиш в някое кафене и да четеш за завръщането на местния комик, да пийваш вермут и да съзерцаваш каменните фигури в музея.

Но пък се насладих на един от най-добрите обеда с пет блюда, които могат да се опитат в Европа, и то в някакъв уж евтин ресторант на малка уличка: хубава зеленчукова супа, разкошен омлет, печен заек, прекрасно картофено пюре (намачкано с много масло с картофена преса), половин бутилка червено вино и хляб, и накрая — чудна плодова пита със сироп, всичко това уж за деветдесет и пет цента, но сервитьорката вдигна цената от 380 на 575 франка, тъй като не прекъснах храненето си, за да оспоря сметката.

На гарата вкарах петдесет франка в автомата за дъвки, който не пусна, но всички служители небрежно си прехвърляха топката („*Demandez au contrôleur!*“) („*Le contrôleur ne s'occupe pas de ça!*“) и аз леко се разочаровах от френската нечестност, която бях забелязал още на ужасния пощенски кораб, особено след почтената религиозност

на мюсюлманите. На гарата пристигна влакът за Марсилия, възрастна жена в черни дантели слезе от него и тръгна по перона, но след малко изпусна едната от черните си кожени ръкавици и някакъв добре облечен французин чевръсто я вдигна, за да я постави старателно на перилото, та се наложи да грабна ръкавицата и да догоня бегом старицата, за да ѝ я върна. Тогава разбрах защо гилотината е измислена от французите — не от англичаните, германците, датчаните, италианците или индийците, а от французите — моят народ.

За капак, когато влакът пристигна, нямаше абсолютно никакви свободни места и се наложи цяла нощ да пътувам в студения коридор. Когато ми се доспа, трябваше да смачкам раницата и да се свия върху нея до вратата с вдигнати крака, докато пътувахме през невидимите Прованс и Бургундия, пълзейки мъчително по картата на Франция. Шест хиляди франка за тази велика привилегия.

НО НА СУТРИНТА предградията на Париж, зората над унилата Сена (подобна на канал), лодките по реката, индустриалният пушек над крайните квартали, Лионската гара и стъпвайки на булевард „Дидро“, видях как във всички посоки тръгват дълги булеварди с внушителни осеметажни орнаментирани жилищни сгради с монархически фасади и си помислих: „Това се казва град!“ После прекосих булевард „Дидро“, за да пия кафе, чудесно еспreso с кроасани в голямо заведение, пълно с работници, а през витрината наблюдавах жени в дълги рокли, бързаци за работа с мотопедите си, и мъже с глупави каски (спортна Франция), таксите, широки павирани улици и онази неназовима градска миризма на кафе, дезинфектанти и вино.

И така, вървах в студената, забързана, поруменяла утрин по моста „Аустерлиц“, покрай Зоопарка на кея Сан Бернар, където един малък елен стоеше в сутрешната роса, после покрай Сорбоната и за първи път зърнах „Нотър Дам“, странен като объркан сън. А когато видях голямата, осланена женска статуя на булевард „Сен Жермен“, си спомних как сънувах, че съм френски ученик в Париж. Отбих се в едно кафене, поръчах си чинцано и осъзнах, че шумотевицата на ранния работен ден и тук е същата като в Хюстън или Бостън и с нищо не е по-добра, но почувствах някакво дълбоко обещание, безкрайни улици,

улицы, момичета, места, значения и разбрах защо американците остават да живеят тук, понякога завинаги. А първият човек в Париж, когото видях на Лионската гара, беше един достолепен негър с бомбе.

Неизброими човешки типажи минаваха покрай моята маса: възрастни френски дами, малайски момичета, ученици, руси колежанчета, високи брюнети на път за юридическото училище, пъпчиви секретари с хитър поглед, очилати чиновници с барети, разносвачи на мляко с барети и кърпи около врата, лесбийки в сини лабораторни престилки, намръщени студенти от горните курсове, крачещи в своите шлифери също като в Бостън, опърпани ченгета (със сини фуражки), бъркащи из джобовете си, сладки блондинки с вързани на опашка коси, на висок ток, с папки с цип, велосипедисти с предпазни очила и двигатели, монтирани на колелата им, мъже с очила и бомбета, четящи „Льо Паризиен“, крачещи и издишащи пара, мулати с бухнали коси и дълги цигарета в уста, възрастни дами, помъкнали котелки за мляко и пазарски торби, зевзеци с вид на У. К. Фийлдс, които плюят в канавката с ръце в джобовете на път за поредния ден зад тезгяха, дванайсетгодишна францужойка с китайски черти и раздалечени предни зъби, готова да се заплаче (намръщена, с ожулена пищялка и учебници в ръка, сладка и сериозна като чернокожите момичета в Гринич Вилидж), директор с филцова шапка, който се приближава тичешком и успява да се качи на автобуса в последния миг и да изчезне с него, мустакати дългокоси италиански младежи, които влизат в бара за сутрешната си чаша вино, дебели и тромави банкери от борсата в скъпи костюми, които отброяват в дланта си дребни монети за вестник (и се бутат в жените на автобусната спирка), задълбочени мислители с лули и пакети под мишница, разкошна червенокоса мадама с тъмни очила, която ситни на високите си токчета към спирката, сервитьорка, която излива мръсната вода в канавката.

Пленителни брюнетки с тесни поли. Ученички, подстригани по момчешки, които мърдат устни над учебниците и сричат припряно урока си (с надеждата да срещнат младия Марсел Пруст в парка след училище), прекрасни млади седемнайсетгодишни момичета, устремени уверено на своите ниски токове, в своите дълги червени палта, към търговските улици на Париж. Един типичен индиец, който си подсвирква и разхожда куче на каишка. Сериозни влюбени, момчето е прегърнало момчето през раменете. Статуя на Дантон, сочещ в

празното, и парижки бонвиван с тъмни очила и редки мустаци, който чака под нея. Малко момче в костюм и черна барета заедно с богатия си баща на път за сутрешни забавления.

На следващия ден се разходих по булевард „Сен Жермен“ в пролетния вятър, завих при църквата „Св. Тома Аквински“ и видях голяма мрачна картина на стената, показваща воин, паднал от коня си, промушен в сърцето от своя враг, вперил в него тъжни разбиращи галски очи, протегнал ръка, сякаш да каже „Ето живота ми“ (имаше нещо от ужаса на Дьолакроа). Разглеждах тази картина на яркия, пъстър „Шанз-Елизе“ и зяпах минаващите тълпи. Минах навъсено покрай едно кино, в което даваха „Война и мир“ и пред което двама гренадири с руски саби и самурени наметки си бърбеха и флиртуваха на френски с две американски туристки.

Дълги разходки по булевардите с плоска манерка коняк. Всяка нощ в различна квартира, всеки ден четири часа в търсене на нова квартира, пеша, с пълна раница на гърба. Докато търсех в утринната парижка сивота неотоплена, пълна с хлебарки стая из бедните квартали на Париж, много пъти чух разчорлени лелки да казват студено „*complet*“^[7]. Продължавах ядосано по пътя си, блъскайки се в хората покрай Сена. В малките кафенета се утешавах с пържоли и вино, дъвчейки бавно.

Пладне, кафене до Халите, лучена супа, прясно приготвен пастет с хляб, за четвърт долар. Следобед, момичетата в кожени палта по булевард „Сен Дени“, ухаещи на парфюм.

— Мосю?

— Разбира се...

Най-после си намерих квартира, в която можех да остана три дни, мизерен, мръсен, студен бордей, съдържателите бяха двама турски сводници, но най-сърдечните хора, които бях срещал в Париж до този момент. Тук, на отворен прозорец, под печалния априлски дъжд, аз спях като цар и събирах сили за своите трийсеткилометрови обиколки из Кралицата на градовете.

На следващия ден изведнъж се почувствах необяснимо щастлив, докато седях сред децата в парка до църквата „Сен Трините“ близо до гара „Сен Лазар“, а след това влязох вътре и видях една майка да се моли със страст, която предизвикваше неудобство у сина ѝ. Миг по-

късно видях дребничка майка с босоного синче, което вече я стигаше на ръст.

Продължих разходката, на „Пигал“ ме заваля лапавица, изведнъж слънцето се показва над „Рошешуар“ и аз зърнах Монмартър. Вече знаех къде ще живея, ако някога се върнех в Париж. Въртележки за децата, чудесни пазарчета, щандове със закуски, винени изби, кафенета в подножието на великолепната базилика „Сакре Кьор“, опашки от жени и деца, редящи се за топли немски бухтички с пресен нормандски сайдер. Красиви момичета се прибират от църковното училище. Тук човек може да се ожени и да отгледа семейство, сред тесните, щастливи улички, пълни с деца, понесли дълги франзели. За четвърт долар си купих голямо парче сирене грюер от един щанд, а после и голямо парче желирано филе, вкусно като грях, а после в един бар изпих кротко чаша порто, след което се качих да разгледам църквата високо на хълма, над мокрите от дъжда покриви на Париж.

Базиликата „Сакре Кьор“ е красива, може би по свой начин една от най-красивите църкви (ако носите рококо душа като мен) — кървавочервени кръстове във витражите на прозорците със слънцето от запад, хвърлящо златисти снопове светлина върху византийското синьо, представляващо други сакристии — редовни кървави бани в синьото море — и тъжните табели, отбелязващи построяването на църквата след поражението от Бисмарк.

Спуснах се по хълма под дъжда и влязох в един великолепен ресторант на улица „Клинянкур“, където хапнах от ненадминатата френска крем супа плюс основното ястие с панерче френски хляб и моето вино в чаша с тънко столче, за каквато бях мечтал. Зяпах благочестивите бедра на една наскоро задомена млада жена, на меден месец с младия ѝ съпруг — фермер, — двамата вечеряха, без да продумат. След петдесет години щяха да правят абсолютно същото в някоя кухня или трапезария в провинцията. Слънцето отново се показва и аз се заскитах със сит стомах из стрелбищата и въртележките на Монмартър и видях една млада майка да прегръща своята дъщеричка с нейната кукла, да я подхвърля и да се смее, и да я прегръща, защото така добре се забавляваха на въртележката с кончетата, и аз видях в очите ѝ божествената любов на Достоевски (а горе на хълма над Монмартър Той стоеше с отворени ръце).

В прекрасно настроение продължих разходката си, осребрих един пътнически чек на гара Север и продължих пеша, весел и доволен, по булевард „Мажента“ до просторния Площад на Републиката и нататък, като понякога хлътвах в страничните улички. После се спусна нощта, вървах по булевард „Темпъл“ и авеню „Волтер“ (надничайки в прозорците на прикътани бретонски ресторанти) до булевард „Бомарше“, където си мислех, че ще видя мрачната Бастилия, без да знам, че затворът е бил разрушен през 1789, и попитах някакъв човек „*Où est la vieille prison de la Révolution?*“, при което той се разсмя и ми каза, че имало някакви останки в спирката на метрото. И после в метрото: изумително чисти и артистични реклами, представете си реклама на вино в Америка, на която се вижда голо десетгодишно момиче с картонена шапка за увеселения, увила тяло около бутилка вино. И страхотната карта, която показва със светещи лампички маршрута, когато натиснеш бутона на спирката, докъдето искаш да стигнеш. Сравнете го с нюйоркското метро. А тук — изрядни влакове, на пейката лежи бездомник в чиста сюрреалистична обстановка (нищо общо със спирката на 14-а улица от Бруклинската линия).

Парижките полицейски коли прелитат, пеейки ди да, ди да.

На следващия ден си направих разходка из книжарниците и посетих библиотеката „Бенджамин Франклин“ на мястото на някогашното кафене „Волтер“ (срещу „Комеди Франсез“), където пиели всички, от Волтер до Гоген и Скот Фицджералд, а сега се мъдреха превзети американски библиотекари с безизразни лица. После се разходих до Пантеона, където хапнах чудесна грахова супа и малка пържола в приятен, претъпкан ресторант, пълен със студенти по право и професори вегетарианци. После седнах в един малък парк на площад „Пол Пенлеве“ да съзерцавам извитите редици красиви розови лалета, покращащи се на твърдите си стъбла, тлъсти рошави врабчета и една красива, късо подстригана мадмоазел, която мина покрай мен. Не че французойките са толкова красиви, но те имат тези сладки уста и сладкия начин, по който говорят френски (с розови нацупени устни), начина, по който са усъвършенствали късите прически и начина, по който вървят бавно и елегантно и, разбира се, изискания начин, по който се обличат и събличат.

Париж, най-после удар в сърцето.

ЛУВЪРЪТ — МИЛЯ СЛЕД МИЛЯ пред велики платна.

В голямото Давидово платно на Наполеон I и Пий VII видях малки момчета, прислужващи на олтара, далеч в дъното да си играят с дръжката на маршалски меч (сцената е „Нотър Дам дьо Пари“ и императрица Жозефина, коленичила и пленителна като булевардно момиче). Фрагонар, толкова деликатен до Ван Дайк, и голям димен Рубенс („*La Mort de Dido*“). Во с гледането Рубенс ми се струваше все по-хубав, мускулите в кремави и розови тонове, блестящите очи, убито алената кадифена дреха на леглото. Рубенс е бил щастлив, защото никой не му е позирал за пари, и на неговия весел „Панаир“ има стар пияница, който се кани да повърне. „Маркиза Солан“ на Гоя е толкова съвременна със своите остри сребристи обувки, кръстосани като две риби, голяма, прозирна розова панделка над угриженото розово лице. Някаква обикновена французойка (не особено образована) възкликна „*Ah, c'est trop beau!*“ „Колко красиво!“.

А Брьогел, леле-мале! В „Битката при Арбела“ има поне 600 ясно изрисувани лица в ужасно объркана луда битка, която не води наникъде. Нищо чудно, че Селин толкова го е обичал. Съвършено разбиране за лудостта на света, хиляди ясни фигури с мечове, а над тях — спокойни планини, дървета на хълм, облаци, и всички се смееха пред откачения шедьовър онзи следобед — те разбираха какво изразява.

И Рембранд. Неясните дървета в тъмнината на мрачното шато, намекващо за трансилвански вампирски замък. До това платно „Закланият вол“ изглежда толкова модерен със своите петна от червена боя. Майсторството на Рембранд е ненадминато в лицето на „Христос в Емаус“, а подът в „Светото семейство“ е съвършено детайлизиран в цвета на дъските и пироните. Има ли място за друг художник след Рембранд, ако не се казва Ван Гог? „Философ в медитация“ ми е любима с нейните бетовеновски сенки и светлини, харесвам също „Четящ отшелник“ с неговото деликатно чело, а пък „Свети Матей получава вдъхновение от ангела“ е истинско чудо — грубите мазки и капките червена боя на долната устна на ангела, както и грубите ръце на светеца, готови да запишат Евангелието... също така чудно е булото

от ангелски дим около лявата ръка на ангела, напускащ Товия. Какво да се прави?

Изведнъж се озовах в залата за изкуство от XIX век, в която имаше експлозия от светлина — ярко златно и дневна светлина. Ван Гог, неговата луда синя китайска църква със забързаната жена, където тайната е в японския спонтанен рисунък, който например прави гърба на жената да се показва, целият гръб е гола бяла канава с изключение на няколко черни дебели линии. После лудостта на синьото по покрива, където Ван Гог наистина се е забавлявал — виждах червената радост, която той влива в сърцето на тази църква. Най-откачената му картина представлява градини с безумни дървета, понесени от синия вихър на небето, а едно дърво накрая избухва в чисто черни линии, почти глупаво, но божествено — дебелите цветни извивки, красиви масленоръждиви тонове, сметаново бяло, тревистозелено.

Разгледах балетните рисунки на Дега — каква сериозност по съдържаните лица на оркестъра, следва експлозията на сцената, розовите оттенъци върху роклите на балерините, цветните взривове. А Сезан, който е рисувал точно каквото е виждал, по-прецизен и по-малко божествен от светия Ван Гог — неговите зелени ябълки, неговото откачено синьо езеро с акростихове вътре в него, триковете му да крие перспективата (постигнато с един кей в езерото и един планински силует). Гоген — до тези майстори той ми приличаше едва ли не на сръчен карикатурист. А също и в сравнение с Реноар, чиято картина на френски следобед беше така великолепно оцветена с неделните следобеди на всички детски мечти — розови тонове, морави, алени, люлки, маси, румени бузи и мехурчета смях.

И на излизане от залата — Франс Хале — най-веселият художник, живял някога. И последен поглед върху Рембрандовия ангел на свети Матей — когато го погледнах, замацаната му червена уста потрепна.

АПРИЛ В Париж, лапавица на „Питал“, последни мигове. В моя мизерен хотел беше студено, продължаваше да се сипе лапавица, затова си сложих старите сини джинси, старата ушанка, железничарските ръкавици и ватенката с цип, същите дрехи, които бях носил като спирач в планините на Калифорния и като горски

наблюдател в Северозапада, и пресякох бързо Сена към Халите за една последна вечеря с пресен хляб, лучена супа и пастет. Беше приятно да вървя в студения парижки здрач сред големи пазари за цветя, изкуших се да хапна хрупкави пържени картопки и хотдог с вкусен кренвирш, които си взех от щанда на един ветровит ъгъл, после влязох в претъпкания ресторант, пълен с весели работници и буржоа, където малко се подразних, когато забравиха да ми донесат вино, толкова весело и червено в чиста чаша с високо столче. След вечеря се залутах обратно към дома, за да си стегна багажа за Лондон на следващия ден, но по пътя реших да си взема един последен парижки сладкиш, като си мислех за „Наполеон“ както винаги, но тъй като момичето беше чуло паста „Милано“, аз приех предложението, отхапах от нея, докато крачех по моста и бам! оказа се абсолютно най-прекрасният сладкиш на света, за първи път в живота си бях така подвластен на вкусово изживяване, богат мока крем, покрит с филирани бадеми и съвсем малко блат, но толкова ароматен, че се прокрадна през носа и вкусовите ми луковици като бърбън или ром с кафе и сметана. Върнах се бързешком да си взема още една, която изядох с малко еспресо в едно кафене срещу театър „Сара Бернар“ — последно удоволствие в Париж — да отхапвам с наслада и да наблюдавам прустовската публика, която излиза от театъра и маха за такси.

В шест сутринта станах и се измих, а водата, която течеше от кранчето, говореше с кокни акцент. Излязох чевръсто навън с пълна раница на гърба, от един парк се чуваше непознато чуруликане, някаква парижка пойна птичка в мъгливата утрин край Сена.

Качих се на влака за Диеп и потеглихме през мъгливи предградия, през Нормандия, през печални тъмнозелени поля, малки къщи, тухлени, наполовина дървени или каменни, в дъжда покрай подобната на канал Сена, все по-студена и по-студена, през Вернон и малки селца с имена като Вове и Нецо сюр Си, през мрачния Руан, който е един ужасно дъждовен и тягостен град, особено ако трябва да бъдеш изгорен там на клада. През цялото време се вълнувах от мисълта за вечерна Англия, за Лондон, мъглата на самия стар Лондон. Както обикновено, пътувах в студения коридор, във влака нямаше места, като от време на време сядах на раницата си, а коридорът беше препълнен от група шумни уелски ученици и техния спокоен учител, който ми даде да прочета „Дейли Мейл“. След Руан дойдоха

неотстъпно мрачните нормандски живи плетове и ливади, после Диеп със своите червени покриви и стари кейове, и павирани улици с велосипедисти, комините пушат, дъждът печално ръми, ужасно студено време за април, и най-накрая Франция ми дотегна съвсем.

Корабът през Ламанша беше претъпкан, имаше стотици ученици, десетки красиви францужойки и англичанки с коси на опашки или подстригани късо. Чевръсто се откъснахме от френския бряг и след като пресякохме обширно водно пространство, съзряхме зелени килими и ливади, отрязани като с нож върху белите скали, и ето го скиптърният остров, Англия, пролет в Англия.

Всички ученици запяха на весели групички и се насочиха към своите предварително наети автобуси, които щяха да ги закарат в Лондон, но мен ме накараха да седна и да изчакам (бях нечакан), защото проявих глупостта да си призная, че парите ми възлизат само на петнайсет шилинга в английска валута. Седнах до един негър от Карибите, който дори нямаше паспорт и носеше купчина странни стари палта и панталони — той даде странни отговори на въпросите на служителите, беше много неясен и си спомних, че на кораба се беше блъснал разсеяно в мен. Двама високи английски полицаи в сини униформи го наблюдаваха (мен също) подозрително, със зловещи шотландярдски усмивки и странно каменно внимание като във филмите за Шерлок Холмс. Негърът ги гледаше ужасен. Едно от палтата му падна на пода, но той не го вдигна. В очите на имиграционния служител (млад интелектуален келеш) се появи див блясък, видях подобен блясък и в очите на един от полицейските инспектори и осъзнах, че двамата с негъра бяхме обградени. Някакъв едър червенокос веселяк от митницата дойде да ни разпита.

Обясних положението си — че пътувам за Лондон, за да си прибера хонорара от един английски издател, след което заминавам за Ню Йорк с „Ил дьо Франс“. Не ми повярваха — бях небръснат, имах раница на гърба и приличах на скитник.

— За какъв ме мислите? — казах на червенокосия, а той отвърна:

— Точно това е въпросът, не можем да си обясним какво сте правили в Мароко и във Франция и защо пристигате в Англия с петнайсет шилинга.

Казах му да се обади на издателя ми в Лондон. Те се обадиха и не намериха никого — беше събота. Полицаяте ме гледаха и потриваха

брадичките си. Бяха вкарали негъра вътре — изведнъж чух ужасни стенания като от психопат в психиатрична болница и казах:

— Какво става?

— Това е чернокожият ви приятел.

— Какво му е?

— Няма паспорт и пари и явно е избягал от някакво психиатрично заведение във Франция. Можете ли по някакъв начин да удостоверите своите твърдения, защото в противен случай ще трябва да ви задържим.

— Под арест?

— Да. Друже, не можете да пристигнете в Англия с петнайсет шилинга.

— Друже, не можете да арестувате американец.

— Можем, ако имаме основателни подозрения.

— Не вярвате, че съм писател?

— Няма как да сме сигурни в това.

— Но аз ще изпусна влака. Той тръгва всеки момент.

— Друже... — порових из раницата и изведнъж намерих в едно списание статия за мен и Хенри Милър и я показах на митническия служител. Той се засмя.

— Хенри Милър? Колко необичайно. Ние и него спряхме преди няколко години, той е писал доста за Нюхейвън. (Това беше доста по-зловещ Ню Хейвън от онзи в Кънетикът с въглищен дим призори.)

Но митничарят остана много доволен, провери отново името ми в статията и в паспорта и каза:

— Страхувам се, че сега ще трябва да минем на усмивки и ръкостискания. Ужасно съжалявам. Ще ви пуснем — при условие, че напуснете Англия в рамките на един месец.

— Не се тревожете.

Докато негърът виеше и блъскаше накъде вътре, ме връхлетя дълбока печал, защото той не бе успял да стигне до другия бряг. Спуснах се към влака и успях да го хвана в последния момент. Веселите ученици бяха някъде напред и аз се разположих сам в цял вагон. Комфортният влак препусна тихо и бързо през земите на Уилям-Блейковите агнета. И бях спасен.

Английската провинция — спокойни ферми, крави, ливади, тресавища, тесни пътища и фермери на колела, изчакващи на прелези,

а пред мен — съботна вечер в Лондон.

Предградията на града в късния следобед са като стар сън от слънце, проблясващо през короните на следобедни дървета. Пред гара „Виктория“ лимузини чакаха за някои от учениците. Въодушевен, с раница на гърба, закрачих в сгъстяващия се здрач по „Бъкингам Палас Роуд“, виждайки за първи път дълги, пусти улици. (Париж е жена, но Лондон е независим мъж, който пафка лулата си в кръчмата.) Покрай Бъкингамския дворец, надолу по „Мол“, през парка „Сейнт Джеймс“, до улица „Странд“, улично движение и пушек, дрипава английска тълпа, тръгнала на кино, площад „Трафалгар“, после „Флийт Стрийт“, където има по-малко трафик, по-задимени кръчми, тъжни странични улички, вижда се катедралата „Сейнт Пол“, където вече всичко е по джонсъновски тъжно. Затова се върнах, уморен, и влязох в „Кинг Лъд“ за сандвич със сирене за шест пени и тъмна бира.

Обадих се на своя лондонски агент по телефона и му разказах прежеждията си.

— Друже, колко жалко, че не са ме открили. Бяхме на гости на мама в Йоркшир. Една петачка ще облекчи ли положението ви?

— Да!

Взех автобуса до неговия елегантен апартамент на „Бъкингам Гейт“ (бях минал оттам на слизане от влака) и се качих да се запозная с достолепните съпрузи. Той имаше козя брадичка, седеше до камината и ми наливаше скоч, докато ми разказваше за своята стогодишна майка, която четяла цялата „Английска социална история“ на Травелиън. На масата лежах бомбето, ръкавиците и чадърът му, разкриващи неговия стил на живот, докато аз се чувствах като американски герой от стар филм. Много далече от английските мечти на малкото момче под моста. Нахраниха ме със сандвичи, дадох ми пари и аз поех из Лондон, вкусвайки мъглата на Челси, разминавайки се с полицаите, които обикаляха в млечнобялата мъгла и си мислеха: „Кой ще удуши полия в мъглата?“ Мъждивите светлини, английският войник, прегърнал момичето си с една ръка, докато с другата хапва риба с картопки, клаксоните на таксите и автобуси, „Пикадили“ в полунощ и няколко градски младежи, които ме попитаха дали познавам Джери Мълиган. Накрая наех стая за петнайсет шилинга в хотел „Мейпълтън“ (на таванския етаж) и му дръпнах един дълъг, божествен сън на отворен прозорец, а на сутринта карийоните

биха цял час, към единайсет камериерката ми донесе поднос с препечен хляб, масло, мармалад, горещо мляко и каничка кафе, докато аз лежах, поразен.

Следобед на Велики петък чух ангелско изпълнение на „Страсти по Матей“^[8] от хора на „Сейнт Пол“ с голям оркестър и специален хор. Плаках през повечето време и получих видение на ангел в кухнята на майка ми, и закопнях да се прибера отново у дома в моята прекрасна Америка. И осъзнах, че греховете ни нямат значение, че баща ми бе умрял единствено от нетърпение, че моите собствени дребни ропоти също нямат значение. Божественият Бах ми говореше, а пред мен стоеше величествен барелеф на Христос и трима римски войници, които го слушат. „И рече им: никого не притеснявайте, не клеветете, и задоволявайте се с вашите заплати.“^[9] Навън, докато крачех в здрача покрай великия шедьовър на Кристофър Рен и гледах печалните обрасли руини от Хитлеровия блиц около катедралата, осъзнах своята мисия.

В Британския музей проверих родословието си в Rivista Araldica^[10], том IV, стр. 240. „Лебри дьо Керуак. Канада, произхожда от Бретан. Синьо на златна ивица с три сребърни гвоздеа. Мото: Любов, труд и страдание“.

Можех и сам да се досетя.

В последния момент открих театър „Олд Вик“, докато си чаках кораба в Саутхамптън. Представлението беше „Антоний и Клеопатра“. Беше възхитително, изкусно и красиво представление, думите и воплите на Клеопатра бяха по-прекрасни от музика, Енобарб беше благороден и силен, Лепид беше саркастичен и забавен при пиянското бягство с лодката на Помпей, самият Помпей беше войнствен и суров, Антоний беше мъжествен, Цезар — зловец, и макар професионалните гласове да критикуваха Клеопатра в антракта, аз знаех, че гледам Шекспировата пиеса такава, каквото трябва да бъде.

На влака за Саутхамптън самотни клонести дървета сред Шекспировите поля и замечтани поляни на бели точки от агнета.

[1] Харт Крейн (1899–1932), американски поет, удавил се в Мексиканския залив. — Бел.прев. ↑

[2] Алюзия с жената на Попай моряка, която се казва Олив — „маслинката“. — Бел.прев. ↑

[3] Божества в будизма. В контекста на будизма трябва да се търси и смисълът на споменатия в разказа Диамант (Ваджраяна). — Бел.прев. ↑

[4] Тi Жан — детският прякор на Керуак. — Бел.прев. ↑

[5] Старият град. — Бел.прев. ↑

[6] Има ли някого тук? (фр.) ↑

[7] Пълно, заето. — Бел.прев. ↑

[8] Пасион от Йохан Себастиан Бах. — Бел.прев. ↑

[9] Евангелие от Лука, 3:14 ↑

[10] Хералдически алманах (ит.). — Бел.прев. ↑

8. ИЗЧЕЗВАЩИЯТ АМЕРИКАНСКИ БРОДЯГА

ВСЕ ПО-ТРУДНО МУ Е НА АМЕРИКАНСКИЯ БРОДЯГА в наше време поради засиления полицейски контрол по пътищата, по железниците, на морския бряг, в речните корита, по пристанищата и във всичките хиляда и едно убежища на индустриалната нощ. В Калифорния така нареченият чергар от онзи изначален вид, който скита от град на град и си носи всичко на гърба, „бродягата бездомник“, практически е изчезнал заедно с онзи прастар вид, скитникът златотърсач, който е бродил с надежда в сърцето из мизерните градчета на Запада, които сега са толкова богати, че вече не желаят да посрещат разни бездомници. „Хората тук не желаят да виждат бродяги, макар тъкмо те да са основателите на Калифорния“, ми каза един старец, който се бе прикътал с консерва боб край малък огън в едно дърво недалеч от Ривърсайд, Калифорния, през 1955. Големите зловещи полицейски коли, закупени с парите на данъкоплатците (модел 1960, със стряскащи мощни фарове), могат да връхлетят бродягата във всеки един момент от неговия идеалистичен поход към свободата през хълмовете на свещена тишина и уединение. Няма по-благороден порив от това да изтърпиш някои неудобства като змиите и прахоляка в името на абсолютната свобода.

И аз съм бил скитник, но както разбирате, само донякъде, защото знаех, че един ден литературният ми труд ще бъде възнаграден със социална обезпеченост. Не съм бил истински бродяга като онези останали без всякаква надежда освен съкровената вечна надежда, с която човек се сподобява, докато спи в празни вагони, носещи се през долината на Салинас в горещото януарско слънце, наситено със Златна Вечност, към Сан Хосе, където някакви хора със сурови лица ще го изгледат презрително и ще му дадат нещо да хапне и да пийне — край железопътната линия или на брега на Гуадалупе Крик.

Същинската мечта на бродягата е най-добре изразена в едно прекрасно малко стихотворение, споменато от Дуайт Годард в неговата

„Библия на будизма“:

*О, с радост за участ такава
бих дал керван със злато!
Стара шапка, вързоп и тояга,
благ ветрец и пълна луна.*

В Америка винаги е имало (сигурно сте забелязали уитмановското звучене на това стихотворение, вероятно съчинено от самия Годард!) ясно изразено разбиране за пешеходната свобода още от времената на Джим Бриджър и Джони Апълсайд^[1], която продължава до ден-днешен в лицето на неколцина храбри старчета, които човек все още може да види да се качват на автобуса на някое пустинно шосе, за да стигнат до близкия град, където ще попросят (или поработят), за да си осигурят храната, или пък обикалят източните щати, спят в приюти на Армията на спасението и се местят от град на град и от щат в щат, докато най-накрая стигнат до гетото на големия град, където краката им вече ще откажат. Въпреки това неотдавна в Калифорния видях (в една клисура, през която минава железопътната линия от Сан Хосе, покрита с евкалипти и балдахин от лозови листа) няколко паянтови колиби надвечер, пред една от които седеше възрастен мъж и пушеше тютюн от 15 цента фунта с лула от царевичен кочан (планините в Япония са пълни с изоставени колиби и старци, които пият някакви отвари и се кискат, докато чакат Върховното просветление, което е постижимо единствено чрез временно пълно уединение).

В Америка лагеруването на открито се възприема като полезно занимание за бойскаути, но се смята за престъпление, ако се върши от зрели мъже, които са го превърнали в свое занятие. Бедността се счита за добродетел сред монасите в цивилизованите нации — в Америка могат да те вкарат за една нощ в пандиза, ако те хванат, без да броим глобата за скитничество (по мои спомени — 50 цента, друже, колко ли ще е сега?).

По времето на Брьогел децата танцували около скитника, той бил облечен в дрипави торбести дрехи и винаги гледал право напред, без да обръща внимание на дечурлигата, а родителите не възразявали

срещу танците, това било нещо естествено. Сега майките стискат здраво децата си, когато минава скитник, заради образа, който му е изградила пресата — на изнасилвач, удушвач, детеядец. Пазете се от непознати, те черпят с отровни бонбони. И макар скитникът от Брьогелово време и днешният бродяга да са еднакви, децата са различни. Къде изчезна дори Чаплиновият скитник? Скитникът от „Божествена комедия“? Скитникът е Вергилий, той намира пътя. Бродягата пресича детския свят (като в известната картина на Брьогел, на която грамадният скитник тържествено минава по залетите с помия улици на селото под лая на кучетата и смеха на децата, светият Ловец на плъхове), но днешният свят е възрастен свят, а не детски. Днес скитникът е принуден да се промъква — кой не е разбрал за храбрите полицаи от телевизията.

Бенджамин Франклин е бил почти скитник в Пенсилвания; той крачел из Филадельфия с три големи свитъка под мишница и монета от половин пени в шапката си. Джон Мюър е бил скитник, който обикалял планината с един джоб сухари, които топял в ручеите.

Дали Уитман е хвърлял в ужас луизианските деца, докато крачел по пътя си?

А какво да кажем за негъра скитник? Контрабандистът на незаконен алкохол? Крадецът на пилета? Чичо Рем? Чернокожият бродяга от Юга е последният от Брьогеловите скитници, на когото децата правят път и наблюдават с безмълвно страхопочитание. Той излиза от боровата гора със своята стара, ужасна торба. Миеща мечка ли носи в нея? Или носи Брат Заек?^[2] Никой не знае какво носи той в нея.

Златотърсачът, призрактът от прериите, Незнайникът от Сакатекас, живият Светец, авантюристът, духовете и призраците на скитничеството са минало — но те (авантюристите) искаха да напълнят прокъсаните си раници със злато. Теди Рузвелт — политическият скитник, Вейчъл Линдзи^[3] — трубадурът скитник, опърпаният бродяга — колко обяда струва всяко от неговите стихотворения? Бродягата живее в Дисниленд, в земята на Оз, населена с човеколъвове, тенекиени човеци, лунни кучета с гумени зъби, оранжево-морави пътеки, изумрудени замъци в далнината, благоденствени философи вещици. Бродягата разполага с два часовника,

които не могат да се купят в „Тифани“ — на едната китка носи слънцето, на другата — луната, на каишки от небе.

*Чуйте! Кучетата лаят.
Просяци влизат в града,
носят дрипи, кожи говежди
или кадифени одежди.^[4]*

Ерата на реактивните самолети е натикала бродягата в ъгъла, защото как се скача в движение на товарен самолет? Дали Луела Парсънс^[5] гледа благосклонно на бродягите, чудя се? Хенри Милър би позволил на бродягите да поплуват в неговия частен басейн. Ами Шърли Темпъл, получила от бродяга Синята птица?^[6] Да ни би пък младите Темпъл да са останали без своята синя птица на щастието?

Днес бродягата трябва да се крие, но разполага с по-малко убежища, полицията го преследва, до всички патрулни коли, до всички патрулни коли, забелязан е скитник в района на Вълчи капан, Жан Валжан с торбата със свещниците, който крещи към момчето: „Ето ти твоите су, твоите су!“ Бетовен е бил бродяга, който слушал светлината на колене, един глух скитник, който не чувал оплакванията на другите скитници. Айнщайн, бродягата с опърпаното поло от агнешка вълна, Бърнард Барух, разочарованият бродяга със слухов апарат на пейка в парка, в очакване на Джон Хенри^[7], в очакване на някой много луд, в очакване на персийски епос.

Сергей Есенин е бил велик бродяга, който се възползвал от Руската революция, за да скита наоколо и да пие картофен сок в безпросветните руски села (неговата най-известна творба се нарича „Изповед на хулигана“), и който, докато нападали царския дворец, казал: „Точно в този миг ми се ще да пикая на луната през прозореца.“ Самоотверженият бродяга един ден дава живот на дете. Ли Бо е бил велик бродяга. Егото е най-големият бродяга — да живее Бродягата Его! Чийто паметник един ден ще представлява златно тенекиено канче за кафе.

Исус е бил странен бродяга, който ходел по вода.

Буда също бил бродяга, който не обръщал внимание на другите бродяги.

Още по-странен е вождът Дъжд-в-Лицето.

У. К. Фийдс — червеният му нос обяснява смисъла на тройния свят, Голяма колесница, Малка колесница, Диамантена колесница^[8].

ДУШАТА НА БРОДЯГАТА Е ИЗТЪКАНА ОТ ГОРДОСТ, тъй като той не общува с никого освен със себе си, с други бродяги и може би с някое куче. Бродягите по железопътните насипи нощем си приготвят големи канчета кафе. Бродягата надменно минава през града, покрай задните входове, където пайовете изстиват на первазите на прозорците, бродягата е душевен прокаженик, той не моли за храна, яките западняшки матрони познават неговата внушителна брада и парцалива тога, „влез де!“. Но при всичката гордост понякога възниква и недоволство, защото тя каже „влез де!“, а се намъкне цяла орда от десет-двайсет бездомници, а е трудно да нахраниш толкова много хора, понякога бродягите са невъзпитани, макар и невинаги, но случи ли се, те изоставят гордостта си и се превръщат в отрепки — отиват на „Бауъри“ в Ню Йорк, на „Скъли Скуеър“ в Бостън, на „Пат Стрийт“ в Балтимор, на „Медисън Стрийт“ в Чикаго, на Дванайсета улица в Канзас Сити, на „Ларимър Стрийт“ в Денвър, на „Саут Мейн Стрийт“ в Лос Анджелис, на Трета улица в Сан Франциско, в гетото на Сиатъл (все „места на обречените“).

„Бауъри“ е пристан за бродягите, дошли в големия град, за да се препитават от хартията, която събират със своите колички. Мнозина от бродягите на „Бауъри“ са скандинавци, мнозина от тях лесно кървят заради алкохола. Когато настъпи зимата, бродягите пият нещо, наречено „смоук“, което се състои от дървесен спирт, капка йод и коричка лимон. Те изпиват това и бум!, изпадат в летаргичен сън през цялата зима, за да не замръзнат, защото нямат подслон над главата си, а зимно време в града става много студено. Понякога бродягите спят направо на тротоара, хванати под ръка, за да се топлят. Ветераните от подслона за бездомници на „Бауъри“ твърдят, че просяците, които пият бира, са най-агресивните.

Закусвалнята на Фред Бънз, която е нещо като „Хауърд Джонсънс“^[9] за скитници, се намира на „Бауъри“ номер 277 в Ню

Йорк. Менюто се пише със сапун по стъклата на прозорците. Там бездомниците с неохота дават петнайсет цента за свински мозък, двайсет и пет цента за гулаш и излизат в студената ноемврийска нощ по тънки памучни ризи, за да се слоят на лунния „Бауъри“ с трясък от разбити бутилки в странична уличка, където стоят изправени до стената като непослушни момчета. Някои носят непромокаеми шапки, намерени край железопътната линия в Хюго, щата Колорадо, или пробити обувки, захвърлени от индианците на бунището в Хуарес, или жалки, прокъсани палта. Хотелите за бездомници са облицовани с бели фаянсови плочки и приличат на кенефи. Някога бившите просяци разправяха на туристите, че преди са били лекари с успешна практика, а сега обясняват, че преди са били гидове на кинозвезди в Африка, но след появата на телевизията изгубили лицензите си за сафари.

В Холандия да си бездомник е забранено, а може би и в Копенхаген. Но в Париж можеш да бъдеш бездомник — в Париж бездомниците се радват на великодушно отношение и почти винаги им подхвърлят някой и друг франк. В Париж съществуват различни класи бездомници: бездомникът от висшата класа има куче, бебешка количка, в която си носи имуществото, което обикновено се състои от стари вестници, дрипи, консервени кутии, празни бутилки, счупени кукли. Този бездомник понякога има жена, която върви след него, неговото куче и неговата количка. По-низшите бездомници не притежават нищо, те само седят на брега на Сена и си чоплят носовете срещу Айфеловата кула.

Скитниците в Англия имат английски акцент, което ги прави особени — те не разбират скитниците в Германия. Америка е родината на скитничеството.

Американският бродяга Лу Дженкинс от Алънтаун, Пенсилвания, веднъж даде интервю в закусвалнята на Фред Бънз на „Бауъри“.

„Какво искате да ме питате, какво ви трябва да знаете?“

„Вярно ли е, че си бил бродяга и си обикалял страната?“

„Няма ли да черпите едно вино?“

„Ал, донеси виното.“

„Къде ще излезе, в «Дейли Нюз» ли?“

„Не, в книга.“

„Какво става, младеж, къде е пиенето?“

„Ал отиде до магазина. Нали искаш от онова силното, марка «Тъндърбърд»?“

„Мда“.

След което Лу Дженкинс започва да нахалства.

„Ще дадеш ли някой цент за хотел?“

„Добре, искаме само да ти зададем няколко въпроса като например защо напусна Алънтаун?“

„Заради жена ми, човече, жена ми. Не се жени. Няма да изтраеш. Значи това, което казвам, ще го пише в книга?“

„Хайде, разкажи нещо за бродягите.“

„Какво искате да питате за бродягите? Много се навъдиха напоследък, труден живот, безпаричие. Чуй, що не ми вземеш едно свястно ядене?“

„Ще се видим в «Сагамор»“ (заведение за бездомници на ъгъла на Трета и „Купър Юниън“).

„Добре, младеж, благодарско.“

Той сваля пластмасовата запушалка на бутилката „Тъндърбърд“ с експертен жест.

Бъл-бъл под изгряващата луна, като роза сияйна, той лочи със своята голяма, грозна уста, гърлото жадно поглъща, бълшльоп и виното изчезва, а очите му се ококорват и езикът му облизва горната устна с едно „Ааа!“ И той виква:

„Не забравяй, името ми се пише Дженкинс“.

Друг образ.

„Значи се казваш Ифрам Фрийс и си от Полинг, щата Ню Йорк?“

„Не, казвам се Джеймс Ръсел Хъбърд.“

„Изглеждаш много културен за бродяга.“

„Дядо ми беше полковник от Кентъки.“

„Сериозно?“

„Да“.

„Какво те доведе на Трето авеню?“

„Не мога да се оправя, не ми пука, не ми се разправя, не изпитвам нищо, не ми дреме за нищо. Извинявайте, но снощи някой ми открадна самообръсначката, така че бихте ли ми отпуснали малко пари да си купя самообръсначка «Шик»?“

„Къде ще я включиш? Имаш ли контакт?“

„Това е дръжка със сменящи се ножчета.“

„Ясно“.

„Винаги нося тази книга със себе си — «Правилата на св. Бенедикт». Скучна книга, но имам и една друга в багажа. Но май и тя е скучна.“

„Тогава защо я четеш?“

„Защото я намерих, намерих я в Бристол миналата година.“

„От какво се интересуваш? Нещо интересува ли те?“

„Ами, тази другата книга, която намерих, е въ, хм-хм, въ, дебела, странна книга — не трябва да ме интервюирате. Говорете с онзи там, стария негър с хармониката. Аз не съм годен, аз искам само да не ме закачат...“

„Виждам, че пушиш лула.“

„Да, кълцан тютюн. Искаш ли?“

„Покажи ми книгата.“

„Не я нося. Нося само това.“

Той сочи лулата и тютюна.

„Кажки нещо!“

„Гръм да ги удари.“

Американският бродяга е обречен, тъй като работата на шерифите се състои от, както казва Луи Фердинан Селин, „една част престъпност и девет части скука“, защото, когато се чудиш какво да правиш посред нощ, докато всички хора спят, почваш да тормозиш всеки срещнат. Тормозят дори влюбените на плажа. Просто се чудят какво да правят, със своите патрулни коли за по пет хиляди долара и със своите радиостанции, и се заяждат с всичко живо нощем и денем или поне с всичко, което се движи, без да върви на бензин или на ток и не носи униформа. Аз самият бях бродяга, но трябваше да се откажа през 1956 поради зачестилите телевизионни репортажи за ужасните неща, на които е способен всеки самостоятелно придвижващ се непознат с раница на гърба. Бях обграден от три патрулни коли в Тъксън, Аризона, в 2 през нощта, докато крачех с раницата си, за да ношувам в пустинята под червената луна.

„Къде отиваш?“

„Да спя.“

„Къде ще спиш?“

„На пясъка.“

„Защо?“

„Имам спален чувал.“

„Защо?“

„Изучавам природата.“

„Кой си ти? Дай си документите.“

„Цяло лято работих за Националната служба по горите.“

„Платиха ли ти?“

„Да“.

„Тогава защо не отидеш на хотел?“

„На открито е по-приятно и е безплатно.“

„Защо?“

„Изучавам живота на бродягите.“

„Каква полза от това?“

Искаха да им обясня своето скитничество и едва не ме арестуваха, но аз бях искрен с тях и те само се почесаха и казаха:

„Добре, ти си знаеш.“

Но не ми предложиха да ме закарат четири мили навън от града, в пустинята.

А шерифът на окръг Коучийс ме остави да преспя на студената земя вън от Бауи, Аризона, единствено защото не узна за намеренията ми.

Нещо странно се случва, човек вече не може да остане насаме дори наред дивата пустош (така наречените неусвоени територии), все ще се появи някой хеликоптер да огледа района, трябва ти камуфлаж. След което ти нареждат да следиш небето за странни самолети, които интересуват Гражданска защита, сякаш можеш да различиш едни странни самолети от други странни самолети. Според мен единственият изход е човек да си седи в стаята, да се напива и да забрави за скитничеството и лагеруването на открито, защото в петдесетте щата няма нито един шериф или горски пазач, който би ти разрешил да си сготвиш храна на няколко горящи съчки в гората или в долината, или където и да е, защото въпросният служител си няма друга работа, освен да се заяжда с всичко живо, ако не се движи на бензин или на ток и не носи униформа. Аз нямам за какво да жая: просто се местя в друг свят.

Рей Радемахер, с когото се запознах в приюта на „Бауъри“, неотдавна ми каза: „Ще ми се нещата да бяха както по времето на баща ми, Джони Пешака от Уайт Маунтинс. Веднъж той потрошил кокалите

на някакво момче след скандал за яденето и си тръгнал. Французите, които живеят в района, го наричали “*Le Passant*” (Минувачът)”.

Бродягите на Америка, които все още се придвижват успешно от едно място на друго, са в добра форма, те могат да се крият в гробищата, да пият вино под клоните на дърветата, да пикаят, да спят на кашони, да разбиват бутилки в надгробните камъни и да не им пука, да не се страхуват от мъртвите, да бъдат сериозни и духовити в играта на криеница с полицаите нощем и дори да се забавляват и да оставят отпадъците от своя пикник между сивите плочи на Въображаемата Смърт, да псуват така наречените бели дни, но, о, горкият бездомник от гетото! Той спи в безистена, облегат на стената, обронил глава, обърнал дланта на дясната си ръка нагоре, сякаш проси от нощта, а другата ръка отпусната надолу, силна, твърда, като ръката на Джо Луис^[10], жалка, трагично опропадена от непреодолими обстоятелства — вдигната като просяшка ръка, пръстите сякаш показват какво заслужава и желае да получи той, описват милостинята, палецът почти докосва върховете на пръстите, сякаш на върха на езика му е да каже с този жест онова, което не би могъл да изрече буден: „Защо ми е отказана милостта да си поема дъх в спокойствието и блаженството на собствено легло, а седя тук в тези ужасни дрипи, на тази бездушна площадка, седя и чакам колелата на този град да се завъртят“, и още: „не искам да показвам ръката си, но в съня си не мога да я скрия, все пак не обръщай гръб на моята жалба, аз съм сам, аз съм болен, аз умирам — виж обърнатата ми длан, прочети тайните на моето човешко сърце, подай ми тази своя ръка, заведи ме в зелените гори отвъд града, покажи ми подслон, бъди добър, милостив, усмихни се — вече съм твърде уморен за друго, омръзна ми, отказвам се, предавам се, искам да си ида у дома, заведи ме у дома, о, братко в нощта — заведи ме у дома, заключи ме от бедите, заведи ме там, където цари покой и разбирателство, в семейството на живота, майка ми, баща ми, сестра ми, жена ми и ти, братко, приятелю — но няма надежда, няма надежда, няма надежда, будя се и бих дал един милион да съм в леглото си — Господи, спаси ме...“ На зли шосета, зад цистерни с нефта, където кръвожадни псета ръмжат иззад телени мрежи, патрулни коли изскачат внезапно като на местопрестъпление, но престъпление потайно и погибелно, отколкото може с думи да се изкаже.

Горите гъмжат от стражари.

[1] Пионери в обследването на американския Запад от средата на XIX век. — Бел.прев. ↑

[2] Герой от народните приказки на чернокожите от американския Юг, събрани и преработени от Джоуел Чандлър Харис — Бел.прев. ↑

[3] Вейчъл Линдзи (1879–1931), американски поет, известен като „трубадурът от прерията“. — Бел.прев. ↑

[4] Английска песничка от XIII век. — Бел.прев. ↑

[5] Американска журналистка, автор на влиятелна клюкарска рубрика в Холивуд. — Бел.прев. ↑

[6] В едноименния филм от 1940 г. — Бел.прев. ↑

[7] Митичен американски герой от средата на XIX век, изправил се със своя чук срещу парната машина, победил и загинал. — Бел.прев. ↑

[8] Етапи от духовното развитие според будистката философия. — Бел.прев. ↑

[9] Верига ресторанти за бързо хранене. — Бел.прев. ↑

[10] Легендарен американски боксьор тежка категория. — Бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.